

Bør man forby balanseføring av immaterielle eiendeler i regnskapet – på tide å tenke nytt?

En kvalitativ studie av hvorvidt det bør gjøres endringer i rapporteringen for immaterielle eiendeler for å forbedre kvaliteten til regnskapet

Thomas Borrevik Eide
Tore Nordbø Jøssang

VEILEDER
Terje Heskestad

Universitetet i Agder, 2024
Handelshøyskolen ved UIA
Institutt for økonomi

Master


Forord

Denne masteravhandlingen markerer slutten på masterprogrammet i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen, Universitetet i Agder. Oppgaven er en del av masterprogrammet og representerer 30 studiepoeng. Avhandlingen er skrevet i løpet av et semester.

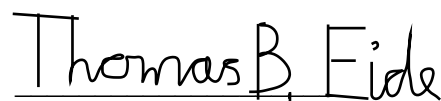
Temaet for masteroppgaven ble foreslått av vår veileder Terje Heskestad. Gjennom masterstudie har vi lært om problematikken rundt, og den økende relevansen til immaterielle eiendeler. Vi synes derfor at det ville være interessant å utforske eventuelle endringer som kan gjøres i regelverket og hvorvidt de vil forbedre regnskapet. Arbeidet med oppgaven har vært veldig lærerik og givende, men tidvis også krevende. Vi har opparbeidet oss masse kunnskap og forståelse ovenfor problematikken rundt rapportering for immaterielle eiendeler og finansiell rapportering generelt.

Til slutt vil vi takke vår veileder Terje Heskestad for hans innspill og veiledning gjennom hele prosjektet. Hans bistand var av stor betydning for oppgaven. Vi vil også benytte anledningen til å takke respondentene som tok seg tid til å svare på spørsmålene. Prosjektet ville ikke vært gjennomførbart uten bidragene deres.

Kristiansand, 31.05.2024



Tore Nordbø Jøssang



Thomas Borrevik Eide

Sammendrag

Immaterielle eiendeler har i nyere tid blitt en av de primære driverne til økonomisk vekst og er en stadig økende del av selskapers eiendeler. Regnskapet klarer imidlertid ikke å reflektere denne utviklingen. Rapportering av immaterielle eiendeler er preget av strenge krav for balanseføring og skjønnsmessige vurdering. Kombinert med immaterielle eiendeleres økende relevans, fører dette til økende avstand mellom balanseført verdi og virkelig verdi i selskaper. Åpner man for økt balanseføring av immaterielle eiendeler kan dette føre til lavere kvalitet, objektivitet og bekreftelsesverdi. Samtidig kan det åpne for mer regnskapsmanipulering.

Denne oppgaven undersøker problematikken rundt rapportering av immaterielle eiendeler fra analytikere og forvaltere sitt perspektiv. Problemstillingen i oppgaven dreier seg om å kartlegge hvordan disse brukerne vurderer immaterielle eiendeler og om det kan gjøres endringer i regelverket som vil forbedre kvaliteten til regnskapet. Oppgaven er begrenset til IFRS og GRS.

Det teoretiske rammeverket for oppgaven er generell regnskapsteori, dagens regler for rapportering av immaterielle eiendeler, regnskapsmanipulering og problematikk rundt rapportering av immaterielle eiendeler. Den metodiske tilnærmingen til oppgaven er todelt, og inneholder et forprosjekt og et hovedprosjekt. Forprosjektet legger grunnlaget for datainnsamlingen i hovedprosjektet, og resultatene fra hovedprosjektet er grunnlaget i den empiriske drøftelsen. Begge prosjektene bruker en kvalitativ tilnærming, med semi-strukturerte intervjuer som innsamlingsmetode. Vi har intervjuet to akademikere i forprosjektet, og fem fondsforvaltere/finansanalytikere i hovedprosjektet.

Våre funn viser at liten vekt kan legges på den balanseførte verdien, og at forvaltere finner hovedsakelig informasjonen de trenger om immaterielle eiendeler i notene til regnskapet. Videre vil deres vurderinger bli lite påvirket av regnskapsmessige valg knyttet til immaterielle eiendeler. Vi har sett på to endringer som kan gjøres i regelverket, en oppmykende endring som vil tillate mer balanseføring av immaterielle eiendeler og et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler. Forvalterne stiller seg negative til en oppmykende endring. Fra perspektivet til en forvalter, tilsier funnene at regnskapets kvalitet ikke vil bli særlig svekket i et forbud mot balanseføring, og fra et kost/nytte perspektiv vil det da være bedre å forby balanseføring av immaterielle eiendeler. Dette innebærer at informasjonen som trengs blir oppgitt i notene eller lignende.

Abstract

Intangible assets have become one of the primary drivers of economic growth in modern economy and is a growing share of companies' assets. However, accounting rules struggles to reflect this development adequately. The reporting framework for intangible assets is characterized by strict requirements for recognition on the balance sheet. Combined with the increasing significance of intangible assets, this creates a widening gap between the book value and fair value of companies. Lower requirements for recognizing intangible assets, could lead to lower quality, objectivity, and confirmatory value, and also open the door for more earnings management.

This study examines the issues surrounding the reporting framework for intangible assets from the perspective of financial analysts and fund managers. The project aims to examine how these respondents evaluate intangible assets and whether changes in regulations could improve the quality of financial reporting. We only consider the framework in IFRS and GRS in this project.

The theoretical framework of the study includes accounting theory, current rules for reporting intangible assets, earnings management, and issues surrounding the reporting of intangible assets. Our methodological approach consists of two parts, a preliminary project and a main project. The preliminary project lays the groundwork for data collection in the main project, while the results from main project is the basis for our empirical discussion. Both projects utilize a qualitative approach, employing semi-structured interviews as the data collection method. We conducted 2 interviews with academics in the preliminary project and 5 interviews with fund managers/financial analysts in the main project.

Our findings suggests that little emphasis is placed on the actual recognized value of intangible assets, and fund managers mainly uses information from the footnotes to assess intangible assets. Furthermore, their evaluations are minimally influenced by accounting choices related to intangible assets. We have considered two changes that could be made in the regulations: a lenient change that would allow more recognition of intangible assets and a prohibition on recognizing intangible assets. We found that fund managers are generally opposed to a lenient change. Also, our findings suggest that the quality of financial reporting would not be significantly impaired by a prohibition on recognition, and from a cost/benefit perspective, it would be better to simply prohibit the recognition of intangible assets. And provide the information needed in the footnotes or a similar report.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Problemstilling	10
1.3 Avgrensninger	12
1.4 Oppgavens oppbygning	13
Kapittel 2 Teori	14
2.1 Generelt om regnskapet.....	14
2.1.1 Redusere asymmetrisk informasjon	14
2.1.2 Brukere av regnskapet.....	15
2.1.3 Beslutningsnyttig informasjon	15
2.2 Regnskapets formål	16
2.2.1 Regnskapets verdirelevans	17
2.3 Regnskapsspråkene i Norge.....	18
2.4 Rammeverk for finansiell rapportering	20
2.4.1 Transaksjonsbasert vs. verdibasert.....	21
2.4.2 Normativt og deskriptivt rammeverk.....	22
2.4.3 Prinsipp vs. regelbasert.....	22
2.5 Kvalitetskravene etter IFRS	23
2.5.1 Fundamentale kvalitetskrav	24
2.5.2 Forsterkende kvalitetskrav.....	25
2.5.3 Kostnadsbegrensningen	26
2.5.4 Begrensninger i kvalitetskravene.....	27
2.5.5 Kvalitetskrav og GRS	27
2.6 Regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler.....	28
2.6.1 Behandling av immaterielle eiendeler etter IAS 38 og NRS 19.....	28
2.6.2 Regnskapsbehandling av internt utviklede immaterielle eiendeler	29
2.6.3 Etterfølgende måling	30

2.6.4 Noteopplysninger	31
2.6.5 Styrets årsberetning	35
2.7 Immaterielle verdier	36
2.7.1 Intellektuell kapital	37
2.8 Immaterielle eiendeler og verdsetting	38
2.8.1 Multipler.....	39
2.8.2 Residualinntektsmodellen.....	40
2.8.3 Cash flow modellen	41
2.9 Regnskapsmanipulering	41
2.9.1 Mislighetstriangelet.....	42
2.9.2 Immaterielle eiendeler og regnskapsmanipulering.....	43
2.9.3 Resultatkvalitet.....	44
2.10 Ufordrende elementer ved immaterielle eiendeler	45
2.10.1 Bestemt og ubestemt levetid	45
2.10.2 Nedskrivning av goodwill	46
2.10.3 Problemer med nåværende informasjon om immaterielle eiendeler i regnskapet	47
<i>Kapittel 3 Metode.....</i>	51
3.1 Forskningsdesign	51
3.2 Utvalg og rekruttering	52
3.3 Datainnsamling.....	53
3.4 Datareduksjon, datavisning og analyse.....	54
3.5 Validitet og reliabilitet	54
3.5.1 Intern gyldighet	55
3.5.2 Ekstern gyldighet.....	56
3.5.3 Pålitelighet.....	56
3.6 Forprosjektet.....	57
3.7 Etske hensyn og utfordringer	58
<i>Kapittel 4 Resultat</i>	59

4.1 Forprosjekt.....	59
4.1.1 Resultater fra forprosjekt.....	59
4.1.2 Oppsummering.....	69
4.2 Resultater	69
4.2.1 Innledende spørsmål	70
4.2.2 Immaterielle eiendeler	71
4.2.3 Forskning og utvikling	76
4.2.4 Verdssettelse av immaterielle eiendeler	79
4.2.5 Resultatkvalitet.....	82
4.2.6 Regnskapsmanipulering	87
4.2.7 Tilleggsrapportering, noteopplysninger og styrets årsberetning.....	90
4.2.8 Avsluttende spørsmål.....	92
<i>Kapittel 5 Analyse og drøfting</i>	<i>95</i>
5.1 Hvordan vurderes immaterielle eiendeler og tilknyttet kostnadsføring i regnskapet?	95
5.1.1 Verdssettelsesmetodikk og rapportering av immaterielle eiendeler	95
5.1.2 Vurdering av balanseførte og kostnadsførte utgifter.....	96
5.1.3 Vurdering av fremtidig inntjening	98
5.1.4 Informasjonsbehov.....	100
5.1.5 Regnskapsmanipulering og balanseføring av immaterielle eiendeler.....	102
5.1.6 Oppsummering.....	103
5.2 Oppmykning av rammeverket eller full kostnadsføring?.....	103
5.2.1 Immaterielle eiendeler	104
5.2.2 Forskning & utvikling.....	107
5.2.3 Verdssetting.....	112
5.2.4 Resultatkvalitet.....	115
5.2.5 Tilleggsrapportering, noter og styrets årsberetning	118
5.2.6 Regnskapsmanipulering	120
5.2.7 Oppsummering.....	122
<i>Kapittel 6 Avslutning</i>	<i>127</i>

6.1 Konklusjon	127
6.2 Oppgavens begrensninger.....	130
6.3 Forslag til videre forskning.....	131
<i>Litteraturliste</i>	<i>132</i>
<i>Vedlegg</i>	<i>137</i>
Vedlegg 1 - Diskusjonsnotat “ansvarlig” – Thomas Borrevik Eide.....	137
Vedlegg 2 - Diskusjonsnotat “Ansvarlig” - Tore N. Jøssang	143
Vedlegg 3 - Intervjuguide Akademiker	148
Vedlegg 4 - Intervjuguide finansanalytikere og fondsforvaltere	150
Vedlegg 5 – Informasjonsskriv og samtykkeskjema	152

Tabelloversikt

Tabell 1: Kvalitetskravene etter IFRS	24
Tabell 2: Krav til noteopplysninger	32
Tabell 3: Noteopplysninger på verdifall	34
Tabell 4: De fem ressursgruppene og deres særtrekk (Roos et al., 2005, s. 12).....	38
Tabell 5: ROE og ROA (Damodaran, 2012, s. 44, 46).....	39
Tabell 6: Multipler (Kaldestad & Møller, 2016, s. 221, 222).....	40
Tabell 7: Synsvinkler på ulike problemer vedrørende nåværende informasjon om Immaterielle eiendeler.....	49
Tabell 8: Generelt om respondentene	70
Tabell 9: Spørsmål 1	70
Tabell 10: Spørsmål 2.....	71
Tabell 11: Spørsmål 3.....	72
Tabell 12: Spørsmål 4.....	73
Tabell 13: Spørsmål 5.....	74
Tabell 14: Spørsmål 6.....	75
Tabell 15: Spørsmål 7.....	76
Tabell 16: Spørsmål 8.....	77
Tabell 17: Spørsmål 9.....	78
Tabell 18: Spørsmål 10 og 11.....	79
Tabell 19: Spørsmål 12.....	80
Tabell 20: Spørsmål 13.....	81
Tabell 21: Spørsmål 14.....	82
Tabell 22: Spørsmål 15.....	83
Tabell 23: Spørsmål 16.....	83
Tabell 24: Spørsmål 17.....	84
Tabell 25: Spørsmål 18.....	85
Tabell 26: Spørsmål 19.....	85
Tabell 27: Spørsmål 20.....	86
Tabell 28: Spørsmål 21	87

Tabell 29: Spørsmål 22.....	88
Tabell 30: Spørsmål 23.....	89
Tabell 31: Spørsmål 24.....	89
Tabell 32: Spørsmål 25.....	90
Tabell 33: Spørsmål 26.....	91
Tabell 34: Spørsmål 27.....	92
Tabell 35: Spørsmål 28.....	93
Tabell 36: Spørsmål 29.....	94
Tabell 37: Vurdering av resultat og fremtidig inntjening.....	99
Tabell 38: Vurdering av nåværende informasjon.....	100
Tabell 39: Ønsker om informasjon.....	101
Tabell 40: Reversering av tidligere kostnadsførte utgifter.....	111
Tabell 41: Vurdering av fundamentale krav.....	124
Tabell 42: Vurdering av forsterkende krav.....	125

Figuroversikt

Figur 1: Investeringsmiks i USA og 10 Europeiske land (Cvetanovski et Al., 2021).....	9
Figur 2: Immaterielle ressurser (Bernhoft et al., 2018 , s.681).....	36

Nyttige forkortelser

EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group

GRS – God regnskapsskikk

IAS 36 – International accounting standard on impairment of assets

IAS 38 - International accounting standard on intangible assets

IASB - International Accounting Standards Board

IFRS - International Financial Reporting Standards

NGAAP - Norwegian general accepted accounting principles (God regnskapsskikk)

NRS - Norsk regnskapsstiftelse

NRS 19 - Norsk regnskapsstandard 19 - immaterielle eiendeler

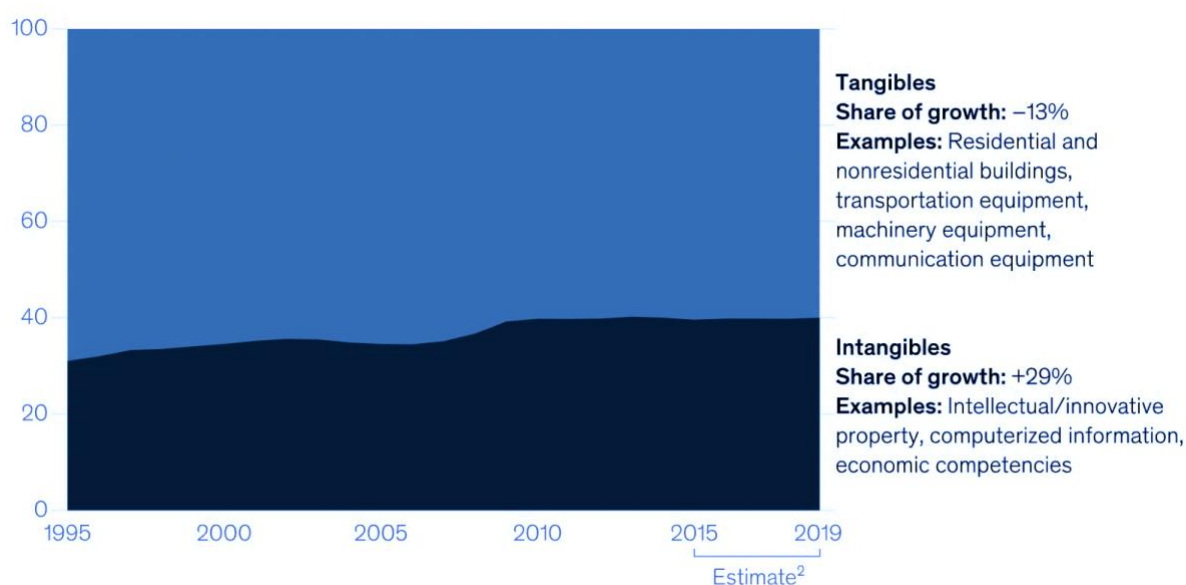
Rskl. - Regnskapsloven

Kapittel 1 Innledning

I dette kapitlet legger vi frem oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, samt kartlegger bakgrunnen for og motiverer problemstillingen. Til slutt presenterer vi avgrensninger og oppgavens oppbygning.

1.1 Bakgrunn

Immaterielle eiendeler (IE) utgjør en stadig økende del av foretak sine eiendeler. Dette er illustrert i figur 1 som viser utvikling i bruttoverdi vekst fordelt på immaterielle og materielle eiendeler fra 1995-2015 i USA og 10 europeiske land. Figuren viser hvordan investeringsandelen i immaterielle eiendeler stadig har økt i nyere tid.



Figur 1: Investeringsmiks i USA og 10 Europeiske land (Cvetanovski et Al., 2021).

Immaterielle eiendeler defineres som en identifiserbar, ikke-monetær eiendel uten fysisk substans i IAS 38.8. Disse eiendelene inkluderer ting som merkevarer, datasystemer, human kapital og lignende (Barker et al., 2022, s. 602). Effektiv forvaltning og utvikling av immaterielle eiendeler har blitt primære drivere i moderne økonomi. Videre har effektiv forvaltning av immaterielle eiendeler blitt en av nøkkelfaktorene for å være konkurransedyktig i dagens markeder og en av de viktigste pådriverne for økonomisk vekst (Córcoles, 2010, s. 3) (Lev, 2018, s. 474) (Zambon et al., 2020, s.6,19). Dagens regnskapsregler er i midlertidig ikke

egnet til å reflektere immaterielle eiendelers voksende relevans, og dette svekker nytteverdien og relevansen til regnskapet (Lev, 2018, s. 471, 474) (Kimouche, 2022, s. 112).

Det nåværende regelverket for balanseføring av immaterielle eiendeler er preget av strenge krav og regler. Kombinert med IEs økende relevans og andel i selskaper, medfører dette en voksende avstand mellom selskapers virkelige verdi og balanseført verdi. Dermed vil regnskapstallene i mindre grad reflektere bedriftens prestasjoner og ledelsens kvalitet, som er to viktige formål med regnskapet (Lev, 2018, s. 466). Hvis man åpner for mer balanseføring av immaterielle eiendeler, kan dette potensielt brukes til regnskapsmanipulering (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 290) (Kimouche, 2022, s. 113). Videre kan også mildere krav for balanseføring medføre lavere kvalitet, objektivitet og bekreftelsesverdi vedrørende regnskapet (Kimouche, 2022, s. 112-113).

Severinsen og Tveida (2023) fant at norske banker legger liten vekt på balanseførte immaterielle eiendeler og at de ofte setter immaterielle eiendeler i regnskapet til null.

Vi skal utforske temaet fra synsvinkelen til investorer, herunder finansanalytikere og fondsforvaltere. Oppgaven går ut på å undersøke problemer knyttet til det nåværende regelverket for balanseføring av IE dypere, og utforske om det kan gjøres endringer i regelverket som vil forbedre regnskapet fra perspektivet til forvaltere og finansanalytikere.

Temaet ble foreslått av vår veileder Terje Heskestad. Vi har sett at immaterielle eiendeler får stadig større betydning i den moderne økonomien. Samtidig har vi gjennom studiet lært og sett at rammeverket for rapportering av immaterielle eiendeler er mangelfullt, og synes derfor dette temaet virket interessant. Vi valgte å se på temaet fra perspektivet til forvaltere og finansanalytikere. Disse er aktive brukere av regnskapet, og deres synsvinkler og fremgangsmåter kan knyttes til verdsettelsesformålet til regnskapet. Vi anså derfor at deres meninger om temaet vil være relevante. Samtidig fant vi ingen tidligere forskning på dette temaet hvor denne brukergruppen av regnskapet er i hovedfokus. Dette gav oss ytterligere interesse til å gå for denne vinklingen og tema for oppgaven.

1.2 Problemstilling

Oppgaven handler om hvordan investorer, herunder forvaltere og analytikere, opplever dagens regnskapsrapportering som gis i tilknytning til immaterielle eiendeler. Sentralt i oppgaven vil

være hvordan rapporteringen vedrørende immaterielle eiendeler svarer til IFRS sine kvalitetskrav. Formålet med oppgaven er å undersøke hvilke områder i rapporteringen investorer opplever som problematiske og eventuelt hvor det kan være behov for å gjøre endringer og forbedringer. Investorer anses som en av primærbrukergruppene av regnskapet i IASB. Deres synspunkt vil derfor være viktig i utviklingen av hvordan immaterielle eiendeler, som en stadig økende andel av regnskapene, skal behandles for at regnskapet skal opprettholde sin verdi. Problemstillingen for oppgaven er følgende:

Hvilke endringer bør gjøres i rapportering for immaterielle eiendeler som vil forbedre kvaliteten til regnskapet?

For å besvare problemstillingen ser vi på den fra perspektivet til forvaltere og finansanalytikere. Vi skal 1) undersøke hvordan postene for immaterielle eiendeler vurderes i praksis, og 2) diskutere hvilke endringer i regelverket vil ha for denne brukergruppen. Videre vurderes dette også mot relevant regnskapsteori, herunder kvalitetskravene til IFRS i drøftelsen. Drøftelsen er hovedsakelig orientert rundt IFRS, men som diskutert i kapittel 2.6.1-2.6.3 er rapporteringen for IE i IFRS og GRS svært sammenfallende som gjør at resultatene vil i stor grad være overførbare mellom regnskapsspråkene.

Vi har utarbeidet tre forskningsspørsmål. Disse vil bidra til å underbygge svaret på oppgavens problemstilling og har til hensikt å gi noen overordnede svar basert på informasjonen vi får fra intervjurunden. Forskningsspørsmålene er som følger:

Forskingsspørsmål 1.

Hvordan vurderes immaterielle eiendeler og tilknyttet kostnadsføring i praksis?

Hensikten med dette spørsmålet er å opparbeide seg en forståelse av hvordan forvaltere og analytikere behandler immaterielle eiendeler i regnskapet. Vi vil blant annet se på hvor forvaltere og analytikere finner informasjon, hvordan de verdsetter, deres vurdering av balanseført IE og hva som kan være utfordrende. Kartleggingen av disse vurderingene vil være sentral i drøftingen av de 2 følgende forskningsspørsmålene.

Forskingsspørsmål 2.

Kan en oppmykning av reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet?

Med “oppmykning” mener vi en endring i regelverket som tillater mer balanseføring av immaterielle eiendeler og mindre direkte kostnadsføring i resultatregnskapet. Dette gjelder konsekvent i hele oppgaven hvor ordet “oppmykning” er brukt. Formålet med dette spørsmålet er å undersøke om en oppmykning av regelverket vil bidra til å styrke regnskapsinformasjonen. Som grunnlag for drøftelsen om økt kvalitet skal vi bruke IFRS sine kvalitetskrav. Videre skal vi undersøke om dette kan bidra til å fange opp mer av selskapers immaterielle verdier. Det vil også være naturlig å undersøke mulighetene for regnskapsmanipulering i sammenheng med dette spørsmålet i tillegg til andre utfordringer.

Forskningsspørsmål 3.

Kan et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet?

Formålet med dette spørsmålet er å undersøke om et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler vil kunne bidra til å styrke regnskapsinformasjonen. Som grunnlag til drøftelsen om økt kvalitet skal vi bruke IFRS sine kvalitetskrav. Vi vil blant annet undersøke hvordan forvaltere og analytikere stiller seg til et slikt forslag og hvilke implikasjoner løsningen vil ha i praksis.

1.3 Avgrensninger

Dette prosjektet er en masteravhandling med begrenset tid til gjennomføring. I den forbindelse har vi gjort noen avgrensninger. Oppgaven dreier seg om finansiell rapportering tilknyttet finansregnskapet. I den forbindelse har vi begrenset oppgaven til å omhandle IFRS og GRS. Videre har vi begrenset datainnsamlingen med å fokusere hovedsakelig på finansanalytikere og fondsforvaltere. Den finansielle rapporteringen og problemstillingen har naturligvis andre interessenter, men vi har valgt å holde disse utenfor oppgaven for å begrense omfanget.

Forskningsspørsmålene er avgrenset til at vi ser på et totalforbud mot balanseføring og en generell oppmykning. Vi undersøker minimalt med spesifikke endringer.

1.4 Oppgavens oppbygning

Vi starter med å presentere relevant teori i kapittel 2. Teorien benyttes til å legge grunnlaget for vår forskning. I kapittel 2 presenterer vi generell regnskapsteori, og videre rapporteringsrammeverket for immaterielle eiendeler og hva immaterielle verdier er. Deretter legger vi frem teori om regnskapsmanipulering, og avslutter med å presentere problemer knyttet til rapportering for immaterielle eiendeler. Teorien omfatter bøker, teori fra artikler, tidligere forskning og regnskapsstandarder.

Kapittel 3 omhandler vårt forskningsdesign. Her tar vi for oss vår metodiske tilnærming og beskriver hvordan prosjektet har blitt gjennomført, samt drøfter kvaliteten til vår metode. Videre legger vi frem resultatene fra vår datainnsamling i kapittel 4, og i kapittel 5 drøfter vi og analyserer funnene opp mot relevant teori. Til slutt konkluderer vi på problemstillingen og legger frem forslag til fremtidig forskning i kapittel 6.

Kapittel 2 Teori

I dette kapitlet legger vi frem teori som er viktig for forståelsen av problemstillingen og temaet for oppgaven. Teoridelen er bakteppet for innsamling og analyse av primærdata, og inneholder all teori som brukes i drøftelsen. Vi starter med å presentere generell regnskapsteori og kvalitetskravene til IFRS. Deretter legger vi frem rammeverket for rapportering av immaterielle eiendeler, før vi går videre på regnskapsmanipulering og problematikk rundt rapportering for immaterielle eiendeler.

2.1 Generelt om regnskapet

I henhold til regnskapsloven § 3-2 er regnskapets hovedformål å gi et rettviseende bilde av den økonomiske stillingen til den regnskapspliktige. Noe som defineres på følgende måte i regnskapsloven § 3-2a (1): *«Årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.»* Årsregnskapet skal være offentlig, jf. Rskl § 8-1, og er rettet mot den regnskapspliktiges eksterne interessenter.

Dette er i stor grad også gjeldende for selskaper som rapporterer etter IFRS, men som da følger bestemmelsen i IAS 1 pkt. 15, hvor kravet er som følger: *“Finansregnskap skal gi en dekkende framstilling av foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer”*. Også begrepet om “tro gjengivelse” er sentralt i pkt.15.

2.1.1 Redusere asymmetrisk informasjon

I tilknytning til et foretak vil det eksistere ulike grupper av interessenter til foretaket. Dette vil eksempelvis kunne være eiere (og potensielle eiere), offentlige myndigheter, långivere, ansatte eller kunder. Dette er eksempler på interessenter som vil kunne ha behov for regnskapsinformasjon i sine beslutningsprosesser vedrørende foretaket. Det at foretaket (ledelsen) besitter slik informasjon som interessenter vil kunne ha behov for, fører til en ubalanse i tilgangen på informasjon. Det overordnede formålet med regnskapet dreier seg om å redusere informasjonsasymmetrien som vil oppstå mellom ledelsen og selskapets interessenter (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 21, 114)

2.1.2 Brukere av regnskapet

Hvem som er brukere av et regnskap, kan variere fra regnskap til regnskap og det er mange faktorer som kan ha innvirkning på hvem som innbefattes i brukergruppen. Dette kan være faktorer som for eksempel selskapsform, størrelse og marked. De ulike regnskapsbrukerne vil også ha ulik innfallsvinkel i deres tilknytning til foretaket og derfor kunne være interessert i ulik regnskapsinformasjon. Ettersom etterspørselen etter regnskapsinformasjon potensielt kan være svært bred, har IASB definert en primærgruppe med regnskapsbrukere. Denne primærgruppen består av nåværende og potensielle eiere (investorer), långivere og andre kreditorer. Begrunnelsen er at denne primærgruppen har et betydelig behov for regnskapsinformasjon, men i utgangspunktet har begrenset tilgang til informasjon om selskapet (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 115-118).

Det at de eksisterer flere ulike brukergrupper av regnskapet, hvor behovene ofte er ulike, har ført til at det har utviklet seg to hovedkategorier av regnskapsrapportering. Dette er driftsregnskap (internt) og finansregnskap (eksternt). Skillet mellom de to hovedkategoriene går på hvem som er primærbrukeren av regnskapsinformasjonen, om det er internt eller eksternt bruk som er tiltenkt (Kristoffersen, 2016, s. 29).

Finansregnskapet er et regnskap som er utarbeidet med tanke på at primærbrukergruppen av regnskapet er eksterne og skal levere regnskapsinformasjon om selskapet som en samlet økonomisk enhet. Finansregnskapet vil omfatte selskapets årsregnskap som blant annet inneholder resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. Årsregnskapet er også et lovpålagt regnskap for regnskapspliktige, jf. regnskapsloven § 3-1 (1) (Kristoffersen, 2016, s. 30).

2.1.3 Beslutningsnyttig informasjon

Regnskapets hovedformål er å gi beslutningsnyttig finansiell informasjon (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 58). Baksaas og Stenheim (2020) definerer beslutningsnyttig informasjon som informasjon som vil kunne «*utgjøre en forskjell i en konkret beslutningssituasjon*». For at informasjonen skal kunne utgjøre en forskjell for regnskapsbrukere er det flere punkter som må innfris. For det første må informasjonen må være ny, enten i form av å tilføre ny

informasjon som ikke tidligere var kjent for regnskapsbrukeren, eller ved å bekrefte tidligere antagelser. Videre legges det til grunn tre elementer som må underbygge informasjonen for at den skal anses å kunne påvirke i en beslutningssituasjon. Det er at informasjonen må være relevant, vesentlig og troverdig, sett opp mot beslutningen som skal tas (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 114-115).

2.2 Regnskapets formål

Regnskapets formål deles ofte opp i tre ulike formål - kontroll, prognose og fordeling - hvor de to førstnevnte er de mest sentrale. Kontrollformålet omhandler muligheten eierne har til å kunne kontrollere selskapets ledelse. Dette gjelder selskaper der det er et skille mellom ledelsen og selskapets eiere. Hvor ledelsen er ansatt av eierne og forvalter eiernes kapital og står for den daglige driften av selskapet. Et slikt skille mellom eierne og selskapets ledelse fører til at eierne «gir fra seg» kontrollen i selskapet og det vil oppstå en principal-agent-problematikk. Ifølge Kvifte og Johnsen (2008) er principal-agent-problematikken selve kjernen i regnskapets kontrollformål (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 59).

For å kunne håndtere principal-agent-problematikken vil regnskapet fungere som et nyttig verktøy, da det er nødvendig med tilbakeskuende informasjon for å kunne vurdere og kontrollere ledelsens prestasjoner. Også fremadskuende informasjon vil kunne fortelle noe om ledelsens prestasjoner, som for eksempel avsetninger, fremtidige forpliktelser eller nåverdien av investeringer. Kontrollformålet i regnskapet handler med andre ord om å sikre at ledelsen opptrer i tråd med eiernes interesse (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 125-128).

Det andre sentrale formålet ved regnskapet er prognoseformålet, som også kalles verdisettingsformålet. Dette formålet har sammenheng med at regnskapet skal inneholde fremadskuende informasjon for nåværende og potensielle eiere, samt långivere som har behov for informasjon knyttet til verdsetting av selskapet. For at et regnskap skal innfri dette formålet må informasjonen i regnskapet kunne benyttes til verdsetting, enten direkte eller indirekte. Dette for eksempel være informasjon om selskapets fremtidige forventede kontantstrøm. Eiendeler og gjeld som er oppført til virkelig verdi i balansen, bidrar også positivt til verdienstimeringen for regnskapsbrukerne. Regnskapet vil ikke gi et fullstendig verdiesimat for det aktuelle selskapet, men skal legge til rette for at det lar seg gjøre (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 120).

Kvifte og Johnsen (2008) viser til at kontrollformålet og prognoseformålet skilles på to sentrale punkter. Det første punktet er at man alltid vil foretrekke mer informasjon ved prognoseformålet (beslutningsformålet), men dette er ikke alltid ønskelig ved kontrollformålet. Det andre punktet er at subjektiv informasjon vil kunne være positivt for prognoseformålet, men negativt for kontrollformålet (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 58-59).

Baksaas & Stenheim nevner også et tredje formål med regnskapet, nemlig fordelingsformålet. For at et regnskap skal være tilfredsstillende i henhold til fordelingsformålet, må informasjonen i regnskapet kunne benyttes til å fordele verdiskapningen mellom selskapet og de aktuelle interessentene. Dette vil for eksempel gjelde selskapets utbyttmuligheter, lønnsordninger og lokale lønnsforhandlinger. Det vil også være relevant dersom det er inngått lånekontrakter hvor det stilles krav til selskapets likviditet og soliditet (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 132).

2.2.1 Regnskapets verdirelevans

For investorer, som er en primærbrukergruppe av regnskapet, vil regnskapet ha en økt nytteverdi desto bedre evne den finansielle regnskapsinformasjonen har til å underbygge selskapets (markeds)verdi. Det statistiske målet for denne sammenhengen kalles verdirelevans. Et regnskap hvor verdirelevansen er høy, vil ha økt nytteverdi knyttet til regnskapets verdsettingsformål. Det forteller noe om relevansen mellom regnskapsinformasjonen som blir gitt og selskapets virkelige verdi/markedsverdi. Beisland (2009, s. 9) definerer verdirelevans som: *«evnen finansiell regnskapsinformasjon har til å fange opp og oppsummere informasjon som bestemmer selskapets verdi»*. Koblingen mellom verdirelevans og nytten av regnskapsinformasjon gjør at begrepet er knyttet til det man omtaler som "beslutningsnyttig informasjon" (Beisland, et al. 2019).

Regnskapets verdirelevans er et bredt og omfattende tema, men fordeler seg hovedsakelig på to områder av regnskapet, balanse og/eller resultat. Vektleggingen av disse områdene bestemmes hovedsakelig av valget mellom et balanseorientert eller et resultatorientert rammeverk. Et balanseorientert rammeverk vil gi en verdirelevant balanse, mens et resultatorienterte rammeverk vil bidra til økt verdirelevans knyttet til resultatet (Beisland & Knivsflå, 2014, s. 60).

For selskaper på Oslo Børs er det IFRS som er den gjeldende regnskapsstandarden. Denne standarden er mer virkelig-verdi orientert enn det GRS er, noe som gjør at balansen ofte vil ha

en høyere verdirelevans, men på bekostning av resultatets verdirelevans. Dette underbygges gjennom Beisland og Knivsflå (2014) sin forskning på overgangen til IFRS, men hvor det understrekes at funnene om verdirelevans er svært sensitive med tanke på selskapers ulikhet (Beisland & Knivsflå, 2014, s. 60).

Det at selskapers ulikhet kan ha innvirkning på regnskapenes verdirelevans støttes av funn som er gjort i en tidligere masteroppgave, hvor man har undersøkt ulike sektorer på Oslo Børs. Der funnene viser at regnskapet er mest verdirelevant for sektorer som havbruk- og eiendomssektoren og minst verdirelevant for sektorene IT og helsevern. Noe av dette begrunnes med bruken av virkelig verdi i sektorene med høyest verdirelevans, mens sektorene med lavest verdirelevans begrunnes med IAS 38, som omhandler immaterielle eiendeler, sin manglende evne til å fange opp teknologiske selskapers reelle verdiskapning (Timenes & Tobiasen, 2020 s. 72-74).

Funn fra en tidligere masteroppgave som undersøkte ulike sektorer på Oslo Børs, støtter antakelsen om at selskapers ulikhet kan ha innvirkning på regnskapenes verdirelevans. Ser vi på regnskapets verdirelevans i et mer globalt perspektiv (USA) er det delte meninger om hvilken retning verdirelevansen er på vei. Ut ifra Lev og Gu (2016) sine funn for regnskapets verdirelevans fra 1950 til 2013 indikeres det en klar nedgang i relevans, både for resultatet og balansen. Lev og Gu finner en tiltagende nedgangsperiode i relevans fra 1980 til 2005, der distansen mellom den finansielle informasjonen og markedsverdien til selskapene øker. Dette begrunnes med overgangen fra en industriell tidsalder til en informasjonsbasert tidsalder, der immaterielle eiendeler fikk en raskt økende betydning for økonomien (Lev & Gu, 2016, s. 37).

I motsetning til Lev og Gu, finner Barth med flere (2023) ingen svekkelse i regnskapets generelle verdirelevans i perioden mellom 1962 og 2018. Deres studier inkluderer flere regnskapselementer enn kun resultat og bokførte verdier. De observerer at immaterielle eiendeler, vekstmuligheter og alternative prestasjonsmål, reflekterer informasjon som har blitt mer relevant. Barth understreker at en mer nøyaktig presentasjon av slik informasjon ville styrke den finansielle rapporteringen (Barth et al., 2023, s. 1, 22-23).

2.3 Regnskapsspråkene i Norge

Regnskapsrapporteringen i Norge består av to ulike regnskapsspråk. Dette er IFRS (International Financial Reporting standards) og GRS (God Regnskapsskikk) som begge følger

norsk regnskapslov, men bygger på to ulike standarder. GRS bygger på regnskapsstandardene som utgis av Norsk regnskapsstiftelse (NRS), mens IFRS bygger på standardene utgitt av IASB (International Accounting Standards Board) (Baksaas & Stenheim 2020, s. 35).

Regnskapsloven er en rammelov som viser til «*kravet om at årsregnskapet skal utarbeides etter den rettslige standarden «god regnskapsskikk», jf. rskl. § 4-6*» (s. 64). Rammeverket for GRS står skrevet i rskl. §§ 4-1 til 4-6, og som et utfyllende innhold til dette rammeverket har vi regnskapsstandardene, hvor det er NRS sine standarder som veier tyngst. Den rettslige standarden GRS er tiltenkt å formes gjennom teori, praksis og samfunnets utvikling. Dette betyr at GRS vil endres og tilpasses over tid i takt med regnskapets utvikling og forklarer hvorfor GRS omtales som dynamisk. Videre vil det mer spesifikke innholdet i GRS defineres av standarder fastsatt av en standardsetter (NRS) (Schwencke et al., 2023, s. 64-66).

IFRS er et internasjonalt regnskapsrammeverk som fastsettes av IASB og som alle selskaper som er notert på Oslo Børs er forpliktet til å benytte ved regnskapsrapporteringen, jf. rskl. § 3-9 (1 og 2). Dette har de vært forpliktet til siden 2005 gjennom implementeringen av EU/EØS sin IFRS-forordning (vedtatt i 2002) (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 81). Selskaper som er forpliktet til (eller velger) å rapportere etter IFRS må gjøre det fullt ut, noe som betyr at de ikke benytter seg av regnskapslovens ordinære regler. Regnskapspliktige som ikke er børsnoterte har også mulighet til å benytte IFRS, eller eventuelt forenklet IFRS som sin rapporteringsform dersom det er ønskelig (Schwencke et al, 2023, s. 72, 73, 1314).

IFRS benytter også standarder i sin definering av regelverk, men er mer omfattende enn den norske regnskapsloven. Også IASB har etablert et overordnet konseptuelt rammeverk (Conceptual Framework) som skal fungere som et fundament for det regnskapsteoretiske som IFRS-standardene bygger på. Det konseptuelle rammeverket fungerer også som en «rettesnor» dersom det oppstår regnskapsspørsmål som ikke besvares tydelig gjennom standardene (Schwencke et al, 2023, s. 1307-1309).

I tillegg til de to ulike regnskapsspråkene, IFRS og GRS, er det også utarbeidet forenklinger av de ulike standardene. Forenklingene i GRS omhandler i hovedsak foretakenes størrelse, med forenklinger for små foretak. Små foretak er definert i regnskapsloven § 1-6. Forenklingen innenfor IFRS omtales «Forenklet IFRS» og er en norsk variant av de internasjonale standardene som ofte benyttes i avleggelse av selskapsregnskaper som skal konsolideres i et konsernregnskap som er utarbeidet etter IFRS. Forenklet IFRS brukes også av enkelte selskaper

som ønsker å fremheve mer «virkelig verdi» i balansen, som for eksempel eiendomsselskaper (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 88).

2.4 Rammeverk for finansiell rapportering

De to ulike regnskapsspråkene representerer to ulike orienteringer, hvor IFRS bygger på et balanseorientert rammeverk, mens GRS bygger på et resultatorientert rammeverk.

Et balanseorientert rammeverk identifiseres ved at det er definisjonen av gjeld, eiendeler og egenkapital som er ledende for innregningen av resultatet (IASB, 2018, CF 5.6). Hvor resultatet blir en residual av endringene i balansestørrelsene, eksklusivt kapitaluttak eller kapitalinnskudd. I IASB sitt rammeverk er innregning bygget opp og basert på definisjonen av en eiendel. I tillegg til definisjonene som ett innregningskriteriet, stilles det også krav til at eiendeler og gjeld som blir innregnet vil bidra med relevant og troverdig informasjon (CF 5.7) (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 46-49).

I et slikt balanseorientert rammeverk vil resultatet gjenspeile endringer i balansen og på den måten være underlagt balansen. Også periodisering av resultatet vil bli bestemt på grunnlag av hva som kan innregnes som eiendeler, gjeld og egenkapital i balansen, og hvordan disse blir målt (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 47). Dette betyr at regnskapsposter som ikke faller inn under definisjonene til rammeverket resultatføres. Bruken av definisjonene har sitt utspring fra ønske om å gi balansen et reelt økonomisk innhold og ikke bli benyttet som et redskap for utsatt kostnadsføring (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 97).

I et resultatorientert rammeverk er det ikke de ulike definisjonene som er styrende, men resultatorienterte prinsipper for inntektsføring og kostnadsføring. Innenfor norsk regnskapslov vil dette være opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet, jf. rskl. § 4-1 nr. 2 og 3. Hvor opptjeningsprinsippet styrer inntektsføringen og sammenstillingsprinsippet styrer kostnadsføringen. Dette fører til at balansepostene ender opp som en konsekvens (i noen grad en residual) av prinsippene i det resultatorienterte rammeverket. Baksaas & Stenheim uttaler følgende om balansepostene: «På mange måter kan balansepostene under et resultatorientert regime ses på som inntekter og kostnader som venter på innregning over resultatet etter opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet» (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 46). Et resultatorientert rammeverk har til hensikt at regnskapet skal danne et solid grunnlag for å måle

resultat på en meningsfull måte. Inntjeningen skal reflekteres i regnskapet på en relevant og pålitelig måte (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 27).

2.4.1 Transaksjonsbasert vs. verdibasert

Transaksjonsbasert eller verdibasert regnskapsføring omhandler hvilken målemodell som skal være grunnlag for førstegangsmåling og innregning, samt etterfølgende målinger av aktuelt element. Kvifte & Johnsen (2008) peker på to sentrale forskjeller mellom en ren transaksjonsbasert tilnærming og en ren verdibasert tilnærming. I verdibasert regnskapsføring vil måling skje uavhengig av transaksjoner, mens det i transaksjonsbasert regnskapsføring kun blir gjort måling ved gjennomføring av transaksjoner.

Både en resultatorientert tilnærming og en balanseorientert tilnærming forutsetter at det har forekommet en transaksjon eller en annen hendelse som danner grunnlaget for regnskapsføringen (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 47). Dette betyr at transaksjonsbasert regnskapsføring (anskaffelseskost) ved innregning er et vanlig utgangspunkt for både GRS og IFRS (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 27). Forskjellene kan imidlertid bli større mellom GRS og IFRS ved den etterfølgende målingen. Hovedgrunnen er at IFRS i større grad åpner for mer bruk av virkelig verdi i sine etterfølgende målinger. Et eksempel på dette er «varige driftsmidler» som blir registrert til anskaffelseskost ved førstegangsinnregning, men som på etterfølgende måling vil kunne måles til virkelig verdi, jf. IAS 16 (Schwencke et al., 2023, s.128).

Ser vi til GRS og regnskapsloven, er anskaffelseskost hovedregelen ved innregning i henhold til transaksjonsprinsippet, jf. rskl. § 4-1 nr. 1. Utfallet av etterfølgende måling blir laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi, jf. § 5-2. eventuelt til avskrevet/nedskrevet anskaffelseskost, jf. § 5-3 (2) og (3). Unntaket er § 5-8 om finansielle instrumenter og varederivater som skal vurderes til virkelig verdi.

Ved at IFRS åpner for mer bruk av virkelig verdi i sitt målegrunnlag, fører det til at regnskapene i større grad bidrar med framoverskuende informasjon til regnskapsbrukerne. GRS som benytter anskaffelseskost (historisk kost) som målegrunnlag vil gi en mer tilbakeskuende informasjon (Schwencke et al., 2023, s. 127). Dette gjør at den mer framoverskuende informasjonen ved IFRS bidrar positivt til regnskapets verdsettingsformål, mens den mer

tilbakeskuende informasjonen ved GRS bidrar til regnskapets kontrollformål (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 121, 126).

2.4.2 Normativt og deskriptivt rammeverk

Det finnes to typer rammeverk: normative (deduktive) og deskriptive (induktive).. Et normativt rammeverk kjennetegnes ved en ovenfra-og-ned vinkling, hvor regnskapsmessige løsninger utarbeides med bakgrunn i rammeverket og hva som er fastsatt som formål, kvalitetskrav og regnskapsbrukerens behov. IASB blir ofte sett på som et normativt rammeverk (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 103-104).

Deskriptive rammeverk har en nedenfra-og-opp tilnærming, hvor allment akseptert praksis i større grad danner grunnlaget for rammeverkets innhold. Regnskapsmessige løsninger blir dermed et resultat av hva som anses som akseptert og god praksis. GRS, med regnskapsloven kapittel 4 og de grunnleggende regnskapsprinsippene, er eksempel på et deskriptivt rammeverk (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 104-105).

2.4.3 Prinsipp vs. regelbasert

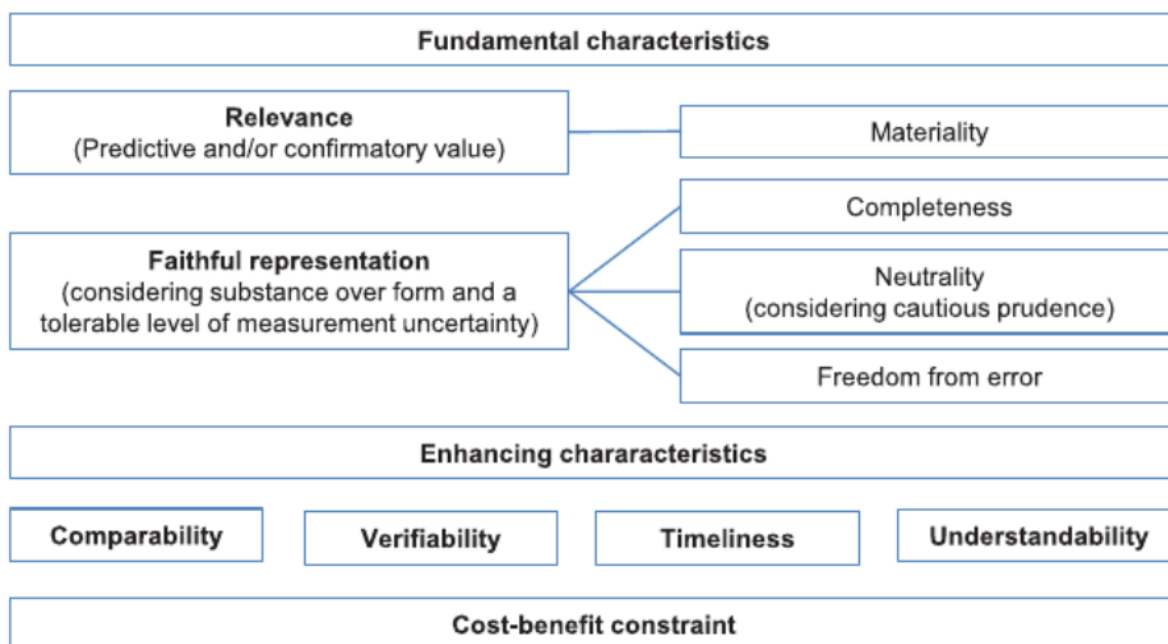
Prinsipp eller regelbasert er to ulike tilnærminger på hvordan man skal finne løsninger på regnskapsmessige problemstillinger. En prinsippbasert løsning vil som hovedregel være forankret i et konseptuelt rammeverk, hvor regnskapsprodusentene i større grad må gjøre egne vurderinger og bruke profesjonelt skjønn. I en regelbasert tilnærming «fratas» regnskapsprodusentene muligheten til å gjøre skjønnsmessige vurderinger ved løsning av regnskapsmessige problemstillinger. Det vil da være ferdig utarbeidede regler for hvordan hver enkelt utfordring skal løses og fastsatte kvantitative terskelverdier der det vil være nødvendig (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 104).

Både GRS og IFRS består av en kombinasjon av prinsippbaserte- og regelbaserte løsninger, men GRS er i størst grad tilknyttet den prinsipielle tilnærmingen. GRS bygger på de grunnleggende regnskapsprinsippene i regnskapsloven kap. 4 som videre presiseres i vurderingsreglene kap. 5 i tillegg til at regnskapsstandardene er mer prinsippbaserte enn IFRS (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 55).

IFRS sine standarder skal være basert på IASB sitt konseptuelle rammeverk. Standardene oppfattes ofte som at de har et mer regelbasert preg, selv om flere av standardene er basert på prinsipper hvor det må foretas vurderinger (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 55). Et eksempel på en slik standard er IAS 38 *Immaterielle eiendeler* (punkt 97), hvor avskrivningsmetoden for immaterielle eiendeler «skal avspeile mønsteret for hvordan eiendelens framtidige økonomiske fordeler forventes å bli forbrukt av foretaket» (IAS 38, pkt. 97). Noe som gjør at avskrivningsmetoden blir en vurderingssak for regnskapsprodusenten. Slike vurderinger vil bidra til å sikre at regnskapet i større grad reflekterer selskapets reelle underliggende verdier, ifølge Kvifte & Johnsen (2008), noe som taler for økt bruk av det konseptuelle rammeverket. Det konseptuelle rammeverket for IFRS ble senest revidert i mars 2018.

2.5 Kvalitetskravene etter IFRS

For at den finansielle informasjonen i IFRS-rapportering skal være beslutningsnyttig ovenfor regnskapsbrukerne, har IASB etablert noen kvalitetskrav for den finansielle informasjonen. Kvalitetskravene forteller hvilke kvalitative egenskaper den finansielle informasjonen skal inneholde og hvilken type informasjon det skal være, hvor man vektlegger informasjonsbehovet til eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer. Kvalitetskravene under IFRS finner man i IASB sitt konseptuelle rammeverk for finansiell rapportering. Kravene deles opp i fundamentale kvalitetskrav og forsterkende krav (IASB, 2018, avs. 2.1).



Tabell 1: Kvalitetskravene etter IFRS

2.5.1 Fundamentale kvalitetskrav

Fundamentale kvalitetskrav er delt opp i to egenskaper knyttet til informasjonen. Det er relevans og tro gjengivelse (IASB, 2018, avs. 2.5).

Relevant informasjon er informasjon som kan utgjøre en forskjell for regnskapsbruker i en beslutningssituasjon. For at informasjonen skal kunne utgjøre en slik forskjell må informasjonen inneholde prediksjonsverdi, bekreftelsesverdi eller begge deler. Prediksjonsverdi betyr at informasjonen evner å si noe om fremtidige mulige utfall og gi regnskapsbrukerne muligheten til å predikere fremtiden for selskapet (IASB, 2018, avs. 2.6-2.8). Prediksjonsverdi kan i noen grad knyttes til regnskapets prognoseformål (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 145).

Bekreftelsesverdi er dersom informasjonen evner å gi tilbakemelding på tidligere forventninger, enten i form av å bekrefte forventningene eller korrigere de tidligere forventningene som følge av den nye informasjon (avs. 2.9). Bekreftelsesverdi vil kunne knyttes mot regnskapets kontrollformål, men vil også i enkelte tilfeller kunne bidra til prognoseformålet (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 145). Det eksisterer en sammenheng mellom prediksjonsverdi og bekreftelsesverdi, der informasjon som inneholder bekreftelsesverdi ofte også inneholder en form for prediksjonsverdi og visa versa. For eksempel vil bekreftelsesverdi

i form av et selskaps tidligere prestasjoner også kunne bidra til å predikere selskapets fremtidige prestasjoner (IASB, 2018, avs. 2.10).

For at informasjonen skal være relevant forutsettes det også at den er vesentlig. Informasjonen er vesentlig dersom utelatelse, feilfremstilling eller tildekking/skjule kan påvirke regnskapsbrukernes beslutning (IASB, 2018, avs. 2.11). Det er imidlertid viktig å være klar over at hva som er å anse som vesentlig informasjon vil kunne variere mellom selskaper. Dette kan påvirkes av faktorer som blant annet bransje, selskapsstørrelse og beløpsstørrelse (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 146).

Det andre fundamentale kravet, kravet om tro gjengivelse, handler om at informasjonen må være i stand til å gi en tro gjengivelse av de faktiske økonomiske forholdene den har til hensikt å representere. For at informasjonen skal kunne anses som en «perfekt tro gjengivelse» må den være komplett, nøytral og feilfri. Kravene for en «perfekt tro gjengivelse» inneholder flere viktige momenter ved informasjonen. For eksempel vil en komplett gjengivelse kreve beskrivelser og forklaringer dersom det er nødvendig for å forstå informasjonen. Videre kan nøytralitetskravet knyttes til det å forhindre regnskapsmanipulering ved at det ikke skal gis villedende informasjon. Det er også viktig å understreke at «feilfri» ikke betyr perfekt presisjon for alle regnskapsstørrelser. For eksempel vil enkelte regnskapsstørrelser kreve estimering, noe som gjør at det eksisterer en feilmargin. (IASB, 2018, avs. 2.12-2.18).

2.5.2 Forsterkende kvalitetskrav

De forsterkende kvalitetskravene i IASB sitt rammeverk omhandler sammenlignbarhet, verifiserbarhet, aktualitet og forståelighet. Dette er kvalitative egenskaper som har til hensikt å bidra til at regnskapsinformasjonen får økt beslutningsnytte ved å bygge videre på de fundamentale kvalitetskravene (IASB, 2018, avs. 2.23).

Sammenlignbarhet handler om å gjøre det mulig for brukere å sammenligne regnskapsinformasjon på tvers av ulike selskap eller på tvers av perioder for ett enkelt selskap. Tilknyttet sammenlignbarhet vil det også være viktig med konsistens. Med konsistens menes det at det brukes samme metode (type informasjon) for samme gjenstand i regnskapet i periode etter periode, dersom man sammenligner utviklingen i ett selskap. Sammenligner man på tvers av selskaper må det brukes samme metode for aktuell periode (IASB, 2018, avs. 2.24-2.26).

Verifisering bygger videre på kravet om tro gjengivelse. Verifiserbarhet betyr at informasjonen som gis til regnskapsbrukerne skal kunne bekreftes av andre kilder enn regnskapsprodusentene. Verifisering kan bli gjort enten direkte eller indirekte. Direkte verifisering betyr at et beløp eller annen informasjon bekreftes gjennom direkte observasjon. Indirekte observasjon eksemplifiseres i IASB som å gjennomgå beregninger som er gjort. Som er gjort ved å benytte samme innsatsfaktor og samme beregningsmetode som regnskapsprodusenten. Dersom man kommer frem til samme beløp vil dette være en indirekte verifisering (IASB, 2018, avs. 2.30-2.31). Et eksempel på indirekte verifisering er å kontrollere avskrivninger og bokførte verdier av eiendeler.

IASB er klar på at ikke all informasjon vil være verifiserbar og at det derfor bør vedlegges informasjon om underliggende antagelser og annet som kan bidra til å underbygge informasjonen som blir fremlagt (IASB, 2018, avs. 2.32). Verifisering av informasjon er en viktig del av regnskapets kontrollformål. Også med tanke på informasjonsasymmetrien (prinsipal-agent problematikken) som kan oppstå, vil verifisering bidra til å redusere risikoen for regnskapsmanipulering (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 153).

Aktualitet som et forsterkende kvalitetskrav, defineres i IASB 2018 avs. 2.32. Der påpekes det at informasjon skal være tilgjengelig i tide til å kunne påvirke regnskapsbrukerens beslutninger for å være aktuell. Dersom informasjonen ikke er tilgjengelig på beslutningstidspunktet vil den ikke være aktuell og vil derfor heller ikke være relevant. Generelt understreker IASB at informasjonens nytteverdi reduseres desto eldre informasjonen er.

Det siste forsterkende kvalitetskravet er forståelighet. Informasjon som ikke er forståelig, vil heller ikke være beslutningsnyttig. IASB er klar på at noe informasjon vil være iboende kompleks, men påpeker at man skal være forsiktig med å utelukke kompleks informasjon for å gjøre ting mer forståelig, fordi det vil kunne villedde regnskapsbrukerne. Ved utarbeidelse av regnskap skal det legges til grunn at brukerne besitter rimelig kunnskap om økonomiske og forretningsmessige aktiviteter (IASB, 2018, avs. 2.34-2.36).

2.5.3 Kostnadsbegrensningen

I IASB 2018 avs. 2.39-2.43 vurderes begrensningene på den finansielle rapporteringen som følge av kostnader, både direkte og indirekte. Hovedpunktet er at kostnader knyttet til fremskaffelse av informasjon ikke må overskride informasjonens nytteverdi. I utgangspunktet

er dette noe som først og fremst må vurderes av standardsetterne ved utarbeidelse av standardene, men blir også aktuelt for regnskapsprodusentene der IFRS åpner for valgmuligheter (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 154-155). Kvifte & Johnsen (2008) viser til at kostnadsbegrepet retter seg mot regnskapsprodusenten, mens nytteverdien må vurderes i forhold til regnskapsbrukerne (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 78).

2.5.4 Begrensninger i kvalitetskravene

Kvifte og Johnsen (2008) peker på noen områder som fører til begrensninger i kvalitetskravene. En praktisk begrensning knytter seg til kostnadsbegrensningen og kost/nytte-vurderingen, hvor man ser måleproblemer. I mange tilfeller vil man ikke kunne måle informasjonens nytteverdi. Også kostnadene kan være utfordrende å måle. Det stilles også spørsmål ved om det er mest hensiktsmessig å la standardsetterne stå for kost/nytte-vurderingen, eller selskapene selv. Selskapene selv har mulighet til å avgjøre om informasjonen på enkelte områder er konkurransesensitiv og kan holdes tilbake på tross av opplysningsplikt. Et eksempel på dette er IAS 37, pkt. 92, som også kan være en begrensning ovenfor kvalitetskravene (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 77-79).

2.5.5 Kvalitetskrav og GRS

Innenfor GRS vil forventningene til rapportering i stor grad være sammenfallende med kvalitetskravene etter IFRS, men GRS har ikke en like tydelig fremstilling av kravene. Mange av kvalitetskravene er indirekte dekket gjennom kravet om «et rettviseende bilde» og de grunnleggende regnskapsprinsippene. Også GRS er opptatt av vurderingene rundt kost-nytte ved fremstilling av regnskapet, men vinklingen her er noe annerledes enn IFRS. GRS ser nemlig på kost-nytte fra regnskapsprodusentenes perspektiv. Dette gjør at kost-nytte vurderingene som foretas ikke nødvendigvis er de mest hensiktsmessige for regnskapsbrukeren (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 155-156).

2.6 Regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler

I dette kapittelet går vi gjennom hvordan utgifter tilknyttet immaterielle eiendeler behandles i IAS 38. Videre sammenligner vi dette med behandling etter NRS 19, og påpeker forskjeller. Vi tar også for oss regler for goodwill, noter og regler for styrets årsberetning da disse kan brukes til å gi informasjon om immaterielle eiendeler.

2.6.1 Behandling av immaterielle eiendeler etter IAS 38 og NRS 19

For å kunne balanseføre en immateriell eiendel er det en rekke krav som må bli oppfylt. Først må eiendelen falle innenfor definisjonen for en immateriell eiendel. IAS 38 definerer immaterielle eiendeler som “en identifiserbar, ikke-monetær eiendel uten fysisk substans” jf. IAS 38.8. I GRS er det en tilsvarende definisjon, men noe annet ordlagt. Selv om definisjonene avviker noe, er det ingen forskjell mellom det som klassifiseres som immaterielle eiendeler under IFRS og GRS (Baksaas og Stenheim, 2020, s. 291).

I definisjonen av immaterielle eiendeler er det krav om at eiendelen skal være identifiserbar og kontrollerbar. Disse kravene gjelder under både IFRS og GRS (Baksaas og Stenheim, 2020, s. 291). Kravet om identifiserbarhet anses oppfylt om eiendelene er separerbar og/eller representerer en kontraktsmessig eller annen juridisk rettighet. Separerbar betyr at eiendelen kan skilles ut fra foretaket ved at den selges, overføres, lisensieres eller leies ut, eller byttes mot andre eiendeler. Bytting av eiendelen kan skje alene eller i kombinasjon med andre eiendeler, kontrakter eller lignende. Identifiserbarhet gjennom kontraktsmessige eller andre juridiske rettigheter kommer frem i IAS 38, men ikke like klart i NRS 19. Likevel skaper ikke dette punktet vesentlige forskjeller mellom standardene. (Schwencke et al., 2023, s. 302-303).

Kravet om kontroll innebærer at selskapet har eksklusiv tilgang til de fremtidige økonomiske fordelene som oppnås med eiendelen, og kan begrense andres tilgang til disse fordelene. Kontrollkravet er vanligvis oppfylt gjennom kontraktsmessige eller juridiske forhold. Kontroll kan også oppstå på andre måter, men det er vanskeligere å bevise at man har kontroll uten slike juridiske rettigheter (Schwencke et al., 2023, s. 303).

I tillegg til å måtte møte kravene om identifiserbarhet og kontrollerbarhet, er det to andre kriterier som må være oppfylt før en eiendel kan innregnes som immaterielle eiendeler. Det fremkommer av NRS 19.1 og 19.2.2.3, samt IAS 38.21 at det må være sannsynlig at de

økonomiske fordelene knyttet til eiendelen vil tilflyte foretaket, og at anskaffelseskost for eiendelen kan måles pålitelig.

Immaterielle eiendeler som er kjøpte er ofte enklere å balanseføre da det er lettere å sannsynliggjøre kravene om kontrollbar, identifiserbar, pålitelig måling og kontroll over fremtidige økonomiske fordeler (Schwencke et al., 2023, s. 302-303 og 307). Utfordringene oppstår i større grad når det gjelder internt tilvirkede immaterielle eiendeler, herunder gjennom forskning og utvikling, jf. IAS 38.51. Når kravene om innregning ikke oppfylles, må tilknyttede utgifter kostnadsføres i resultatregnskapet.

Første gangs innregning av immaterielle eiendeler skjer etter anskaffelseskost både under GRS og IFRS. Kort oppsummert i henhold til IAS 16.16 skal anskaffelseskost bestå av eiendelens innkjøpspris, eventuelle direkte henførbare utgifter og estimat for fremtidige fjerningsutgifter. IFRS og GRS sammenfaller i stor grad når det gjelder definisjonen av anskaffelseskost. Der de to regnskapsregimene avviker, er i hovedsak når det gjelder behandling av fjerningsutgifter (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 280-281) og internt utviklede immaterielle eiendeler, noe vi skal belyse i det kommende delkapittelet.

2.6.2 Regnskapsbehandling av internt utviklede immaterielle eiendeler

Under IFRS er det strenge krav for innregning av internt utviklede immaterielle eiendeler i balansen. Først må de opprinnelige kravene som lagt frem i 2.6.1. være oppfylt. I tillegg pålegger IAS 38 at man må skille mellom en forskningsfase og utviklingsfase. I forskningsfasen skal alle utgifter kostnadsføres. Når eiendeler har nådd utviklingsfasen skal alle utgifter balanseføres. IAS 38.57 lister opp alle kravene som må være oppfylt for at en internt tilvirket eiendel anses å være utviklingsfasen. Utgifter som er kostnadsført før disse kravene er oppfylt kan ikke reverseres og innregnes i etterkant, ifølge IAS 38.65. NRS 19 har i avsnitt 2.2.4 en lignende bestemmelse som sier at utgifter som er kostnadsført før balanseføringskravene er oppfylt, ikke kan balanseføres i etterkant.

For at egenutviklede immaterielle eiendeler skal innregnes i balansen etter GRS, holder det at de opprinnelige kravene for innregning er oppfylt. Videre skiller GRS mellom egenutviklede immaterielle eiendeler og utgifter til egen forskning og utvikling (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 294). Utgifter til egen forskning skal kostnadsføres, og utgifter til egen utvikling kan kostnadsføres etter RL § 5-6. Det vil si at selskapene kan velge hvorvidt de vil balanseføre

utgifter til utvikling, men er tvunget til å kostnadsføre utgifter til forskning. Det kan sies at det er mildere krav for balanseføring av egenutviklede immaterielle eiendeler i GRS enn i IFRS da det bare er under visse vilkår at balanseføring er tillatt under IFRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 294).

IAS 38.63 spesifiserer et forbud mot balanseføring av markedsføringsaktiviteter. Bestemmelsen innebærer at markedsføringskostnader som for eksempel utvikling av varenavn, ikke kan balanseføres. I NRS finnes ikke et slikt eksplisitt forbud, men i realiteten vil utgiftene ikke behandles annerledes i standardene. Slike aktiviteter vil ikke føre til en identifiserbar immateriell eiendel, og vil da ikke oppfylle kravene for balanseføring.

2.6.3 Etterfølgende måling

Etterfølgende måling kan etter IFRS skje gjennom anskaffelseskostmodellen eller verdireguleringsmodellen. Baksas og Stenheim (2020) påstår at verdireguleringsmodellen i praksis brukes sjeldent, da den forutsetter at det finnes aktive markeder for eiendelen, noe som sjelden er tilfellet med immaterielle eiendeler. Masteroppgaven Stendal og Nordgarden (2015) fant at ingen av selskapene i utvalget brukte verdireguleringsmodellen for immaterielle eiendeler. Under GRS kan bare anskaffelseskostmodellen brukes for immaterielle eiendeler (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 289).

Anskaffelseskostmodellen etter GRS innebærer at eiendelen skal avskrives over forventet økonomisk levetid, og nedskrives til virkelig verdi ved ikke-forbigående verdifall. Modellen etter IFRS samsvarer i all hovedsak med GRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 281-282).

Som vist i kapittel 2.6.1-2.6.3 er rapporteringen for immaterielle eiendeler svært lik under IFRS og GRS, med noen ulikheter som er kommentert løpende. Basert på innholdet i NRS 19 og dens likhet med IAS 38, kan NRS 19 omtales som en balanseorientert standard selv om den er inkludert i et resultatorientert rammeverk. Siden rapporteringen er såpass lik, vil funnene i stor grad være overførbare fra IFRS til GRS, selv om datainnsamlingen og drøftelsen er mer rettet mot IFRS og IFRS sine kvalitetskrav.

2.6.4 Noteopplysninger

I resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling vil man ikke kunne gi alle opplysninger som er nødvendig for at regnskapsbrukeren skal kunne få en så fullstendig forståelse av regnskapet som mulig. Derfor følger noter som en integrert del av årsregnskapet. Hensikten med notene er å gi regnskapsbrukeren best mulig informasjon. Det er sentralt at vesentlig informasjon skal komme klart frem i notene og at klart uvesentlig informasjon helst holdes utenfor. Underforstått betyr det at informasjonen må være presis og ikke «druknes» i mindre viktig informasjon (Schwencke et al., 2023, s. 808-809).

Innholdet i noteopplysninger etter GRS reguleres av regnskapsloven kap. 7. Med noe mindre opplysningsplikt for små foretak, jf. rskl. § 7-1 (1). Selskaper som rapporterer etter IFRS er underlagt kravene om noteopplysninger etter IFRS, jf. rskl. § 3-1 (4).

For IFRS-rapporterende selskaper finner man krav til noteopplysninger som omhandler immaterielle eiendeler under IAS 38 pkt. 118-128. I tillegg vil man finne krav til noteopplysninger om immaterielle eiendeler i IAS 36 pkt. 126-137, hvor eiendelene testes for verdifall.

Notene om immaterielle eiendeler etter IFRS er ofte omfattende og detaljerte. Hvor de blant annet inneholder informasjon om balanse og bevegelser gjennom året, samt revalueringer og tester for verdifall. Det at informasjon vedrørende immaterielle eiendeler ikke alltid kommer tydelig frem i regnskapet for øvrig, gjør at regnskapets noter om immaterielle eiendeler bidrar med nyttig informasjon til regnskapsbrukerne (Alexander et al., 2023, s. 238)

Tabellen nedenfor gir en oversikt over informasjonen som vanligvis finnes i noter om immaterielle eiendeler. Tabellen viser sentrale noteopplysninger i IAS 38 som skal opplyses om for hver enkelt klasse av immaterielle eiendeler. Enkelte punkter avhenger av om eiendelen er antatt å ha en bestemt eller ubestemt utnyttbar levetid.

Pkt.	IAS 38 Immaterielle eiendeler (noteopplysninger)
118 a.	- Om utnyttbar levetid er bestemt eller ubestemt. - Ved bestemt levetid, hvilken levetid eller avskrivningssats som er benyttet.
118 b.	Avskrivningsmetode for immaterielle eiendeler med bestemt levetid.
118 c.	Brutto balanseført verdi og eventuell akkumulert avskrivning ved begynnelse og slutt av periode.
118 d.	Hvilken post/poster i oppstilling av totalresultat som omfatter avskrivning av immaterielle eiendeler.
118 e.	Avstemming av balanseført verdi ved begynnelsen og slutten av perioden som blant annet viser: - innregnet/reversert tap ved verdifall i resultatet for perioden i samsvar med IAS 36. - Avskrivninger som er innregnet i perioden. - Netto valutadifferanser som oppstår ved omregning til presentasjonsvaluta.
120	Opplýsninger om immaterielle eiendeler som har vært utsatt for verdifall i samsvar med IAS 36.
121	Endring i regnskapsmessig estimat som har vesentlig innvirkning, enten i inneværende eller etterfølgende regnskapsperioder. F. eks. levetid eller avskrivningsmetode.
122 a.	<u>Ved ubestemt utnyttbar levetid:</u> - Balanseført verdi - Grunngevingen i vurderingen av at eiendelen har ubestemt utnyttbar levetid. - Beskrivelse av faktorer som var avgjørende for å vurdere eiendelen til ubestemt utnyttbar levetid.
122 b.	Beskrivelse av balanseført verdi samt gjenstående avskrivningsperiode for enkeltstående immaterielle eiendeler som er vesentlige for finansregnskapet.
126	Opplyse om samlet beløp til forskning og utvikling som innregnes som kostnad i perioden.
Opplýsninger som oppfordres til å gis, men som ikke er pålagt:	
128 a.	Immaterielle eiendeler som er avskrevet fullt ut, men som fremdeles er i bruk i foretaket.
128 b.	Betydelige immaterielle eiendeler som kontrolleres av foretaket, men som ikke er innregnet. Grunnet ikke oppfylte innregningskriterier eller anskaffelse før innføring av standard (1998).

Tabell 2: Krav til noteopplysninger

Ved verdifall på goodwill eller andre immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid vil man finne noteopplysningene som kreves i IAS 36. Dette gjelder også reversering av tidligere innregnet verdifall for immaterielle eiendeler. Det er ikke mulig å reversere innregnede tap ved verdifall for goodwill, jf. IAS 36 pkt. 124.

Tabellen viser opplysninger som skal gis i regnskapets noter ved innregnet verdifall/reversering for immaterielle eiendeler ved ubestemt levetid, samt verdifall for goodwill. Den gir ikke et fullstendig dekkende bilde, men skal fremheve de mest sentrale punktene og det som vil være gjeldende for de fleste typer immaterielle eiendeler.

Pkt.	IAS 36 Verdifall på eiendeler (noteopplysninger)
126 a & b.	Omfanget av tap/reversering av verdifall som er innregnet i resultat for perioden. Samt hvilke poster i oppstillingen over totalresultatet som er berørt.
130 a.	Opplysninger om hendelser og omstendigheter som førte til innregning/reversering av tap ved verdifall.
130 b.	Omfanget av innregnet/reversert tap ved verdifall
130 c.	<u>For en enkelt eiendel:</u> eiendelens natur og segment den tilhører
130 d.	<u>For en kontantgenerende enhet (CGU):</u> <ul style="list-style-type: none"> - Beskrivelse av enheten, for eksempel produksjonslinje, geografisk område, eller anlegg. - Omfanget av innregnet/reversert tap ved verdifall etter klasse av eiendeler. - Opplyse dersom måten å sette sammen (identifisere) den kontantgenerende enheten endres. Beskrivelse av nåværende og tidligere måte å sette sammen enheten på. Forklare årsaken til endringen ved endring.
130 e.	Eiendelens gjenvinnbare beløp og hvorvidt dette er virkelig verdi fratrukket avhendingsutgifter eller bruksverdi.
130 f.	Dersom gjenvinnbart beløp er virkelig verdi, skal selskapet opplyse om punktene i f. (Virkelig verdi er mindre relevant for immaterielle eiendeler, holdes utenfor tabell)
130 g.	Dersom gjenvinnbart beløp er bruksverdi, skal det opplyses om: Diskonteringsrente som er brukt for aktuelle estimat og tidligere estimater på bruksverdi.
134	Estimater for gjenvinnbare beløp av KGE som inneholder goodwill/immateriell eiendel med ubestemt utnyttbar levetid
134 a & b	Balanseført verdi av goodwill og/eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid fordelt på enhet/gruppe av enheter.
134 c.	Grunnlaget for gjenvinnbart beløp. Bruksverdi eller virkelig verdi fratrukket avhendingsutgifter. <u>Dersom bruksverdi, pkt. 134 d:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Viktigste forutsetninger for framskriving av kontantstrøm og hva enheten er mest sensitiv for. - Ledelsens metode for å fastsette verdiene. - Periode som ledelsen har framskrevet kontantstrømmer for. Er perioden lengre enn fem år, skal dette forklares. - Vekstraten som brukes til å ekstrapolere framskrivninger av kontantstrømmer. - Diskonteringsrente som benyttes ved framskriving av kontantstrømmer. <u>Virkelig verdi, pkt. 134 e:</u> mindre relevant for immaterielle eiendeler, holdes utenfor tabell.
135	Dersom goodwill eller immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid fordeles på flere enheter/grupper av enheter og ikke er betydelig hver for seg, skal det opplyses i samsvar med punktene i pkt. 135.

Tabell 3: Noteopplysninger på verdifall

2.6.5 Styrets årsberetning

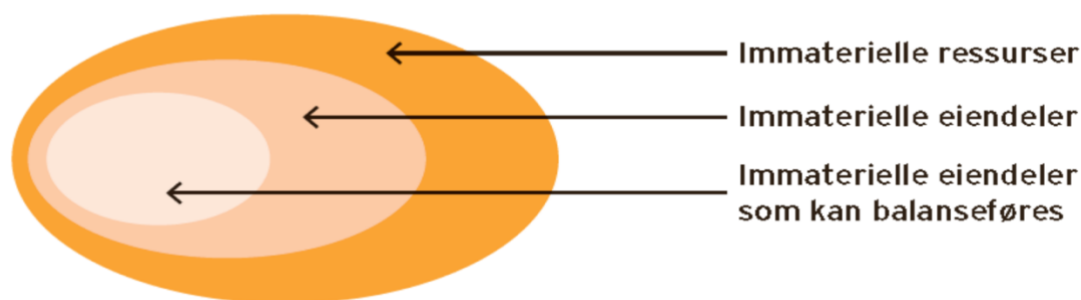
I tillegg til regnskapets noter, vil man også kunne finne informasjon om immaterielle eiendeler i styrets årsberetning. Gjesdal (2003) trekker frem styrets årsberetning som en potensiell kilde i kartleggingen av immaterielle verdier (Gjesdal, 2003, s. 56). Årsberetningen er et selvstendig dokument i tillegg til årsregnskapet som man er lovpålagt å utarbeide for hvert regnskapsår dersom man er regnskapspliktig (unntak for små foretak), jf. rskl. § 3-1 (2). IFRS-rapporterende er pliktig etter regnskapsloven § 3-1 (4). Hensikten med en årsberetning er å gi overordnede opplysninger om årsregnskapet som ikke direkte fremkommer i årsregnskapet og noter. Dette skal bidra til en økt forståelse av selskapers underliggende forhold og hva som har hatt innvirkning på årsregnskapet, i tillegg til at det skal bli enklere for regnskapsbrukerne å gjøre vurderinger rundt selskapers økonomiske stilling og resultat. I tillegg skal årsberetningen gi opplysninger om spesifikke emner som ligger utenfor hva som vil være presentert i årsregnskapet, som for eksempel en redegjørelse om selskapets fremtidige utvikling, jf. rskl § 3-3a (5) (Schwencke et al., 2023, s. 927-929)

Kravene til innhold i årsberetningen finner man i rskl. § 3-3a til 3-3d, hvor de mest nærliggende kravene i denne sammenheng hører under § 3-3a. Der finner man blant annet et «skal-krav» i § 3-3a (2) om at det skal gis opplysninger angående aktiviteter knyttet til forskning og utvikling. Man finner også kravet om at, der det passer, skal det gis utdypende informasjon om beløp som er oppført i årsregnskapet (4). Trolig er dette de kravene som ligger nærmest immaterielle eiendeler i tillegg til de ulike kravene som går på selskapers økonomiske stilling, resultat og fremtidsutsikter, jf. rskl. § 3-3a (2)-(6).

Selskapene er forpliktet til å gi opplysninger i henhold til kravene i regnskapsloven, men det er ingen formkrav til hvordan disse opplysningene presenteres i årsberetningen. Selskaper står fritt til å inkludere opplysninger de finner hensiktsmessige ut over de bestemte lovkravene. For IFRS-rapporterende selskaper vil enkelte noteopplysningskrav være sammenfallende med kravene til opplysninger i årsberetningen. Dette gjør ikke at selskaper kan unnlate å opplyse om kravene i årsberetningen, men fører gjerne til at opplysningene blir noe mer generelle i årsberetningen og mer detaljerte i notene (Schwencke et al., 2023, s. 928-929, 933).

2.7 Immaterielle verdier

Immaterielle verdier omfatter alle ikke-pengeposter uten fysisk substans som har en verdi for et selskap. Definisjonen for immaterielle verdier er bredere enn for immaterielle eiendeler hvor det stille krav til å være identifiserbar og utøve kontroll. Immaterielle verdier som ikke tilfredsstillter definisjonen for immaterielle eiendeler, kan inngå i regnskapet gjennom posten goodwill. Kvifte og Johnsen (2008) definerer goodwill på følgende måte: *“goodwill er forskjellen mellom vederlaget og virkelig verdi av netto eiendeler i en forretningsintegrasjon”* (virksomhetsoverdragelse) (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 149). Det betyr at immaterielle verdier som ikke møter definisjonen for immaterielle eiendeler, ikke vil reflekteres i regnskapet unntatt ved virksomhetsoverdragelse. Internt utviklet goodwill er ikke tillatt å innregne som en eiendel etter IAS 38.48. Figur 4 illustrerer ulike «lag» av immaterielle verdier som et selskap kan besitte. Eksempel på en immateriell ressurs vil være ansattes kompetanse.



Figur 2: Immaterielle ressurser (Bernhoft et al., 2018 , s.681)

NRS 19 legger frem eksempler på hva som kan falle innenfor definisjonen av immaterielle eiendeler og som således kan være mulig å balanseføre, jf. NRS 19.2.1.1. Vi skal i dette delkapittelet fokusere på de verdiene som sjeldent eller aldri havner i balansen, men likevel kan være av verdi for selskaper. De fleste tilfellene hvor dette oppstår er når det er snakk om egenutviklede eiendeler, på grunn av større usikkerhet rundt anskaffelseskost, identifiserbarhet og kontroll som diskutert i delkapittel 2.6.

IAS 38.63 utpeker internt utviklede varenavn, avisnavn og utgivelsestitler, kundelister og lignende enheter som immaterielle eiendeler, som ikke skal innregnes i balansen. NRS 19 utpeker kunnskap hos ansatte og markedsandeler i fravær av juridisk beskyttelse, som

immaterielle eiendeler som ikke vil kunne balanseføres. Videre identifiserer NRS 19.2.1.4 aktiviteter tilknyttet utvikling av immaterielle eiendeler som normalt ikke kan balanseføres. Disse er: a) løpende eller periodisk innsats for å tilpasse eller forbedre et produkts kvaliteter, b) aktiviteter knyttet til å skape eller videreutvikle varemerker, c) opplæring av ansatte, og utvikling og implementering av endrede arbeidsprosesser eller endret organisasjon, og d) oppstart av ny virksomhet. NRS 19 utdyper at disse utgiftene heller ikke ville kunne balanseføres etter internasjonale regnskapsstandarder.

2.7.1 Intellektuell kapital

Dumay et al. (2020) definerer intellektuell kapital som: *Samlingen av immaterielle ressurser, kunnskap, opplevelser og intellektuell eiendom en enhet eier og anvender for å skape økonomiske, sosiale og miljømessige verdier (fritt oversatt)*. Denne definisjonen tar utgangspunkt i Stewart (1997) sin definisjon på intellektuell kapital (Dumay, 2016, s. 169). Intellektuell kapital kan deles inn i menneskelige ressurser, organisasjonsressurser og relasjonsressurser (Roos et al., 2005, s. 10).

Menneskelige ressurser er de ansattes kompetanse, kunnskap, holdninger og innovasjonsevne og hvordan dette brukes til å skape verdier i selskapet. Disse ressursene eies ikke av bedriften selv, men av de ansatte. Organisasjonsressurser består av alle strukturer, systemer og prosesser som er i bruk i et selskap. Varemerker, rykte, kultur og intellektuell eiendom er også en del av en organisasjons ressurser. Disse ressursene kontrolleres ofte helt eller delvis av bedriften selv. Relasjonsressurser omfatter alle relasjoner til eksterne parter som bidrar til verdiskapning i selskapet. Eksempler på disse ressursene er kunder, partnere, leverandører, leverandører og andre forhold som bedriften har opparbeidet seg. Normalt vil kontroll (i hvert fall til en viss grad) tilfalle den eksterne part i disse forholdene. Formelle kontraktsforhold som gjør at den annen part ikke kan trekke seg, vil kunne gi kontroll til bedriften selv (Roos et al., 2005, s. 11). Ressurser som havner innenfor definisjonen for intellektuell kapital, vil også havne innenfor definisjonen for immaterielle verdier/ressurser da de er ikke-monetære og uten fysisk substans.

Intellektuell kapital oppsummeres i tabell 4. Vi utdyper ikke mer om fysiske (materielle) og monetære ressurser da vi anser at det ikke er nødvendig videre i oppgaven.

Ressursgruppe	Fokus	Eierskap	Kontroll
Menneskelige ressurser	Ressurser som er iboende hos enkeltpersoner, f.eks. kreativitet, atferd, utdanning og evner	Den ansatte	Den ansatte
Organisasjonsressurser	Ressurser som bedriften har utviklet, f.eks. varemerker, omdømme, IE, bedriftskultur, systemer og strategi	Bedriften	Bedriften
Relasjonsressurser	Eksterne ressurser som bedriften trenger eller som påvirker bedriften, f.eks. kunder, leverandører og partnere	Den andre parten	Den andre parten
Fysiske ressurser	Bedriftens tomt, bygninger, maskiner, utstyr, materialer og produkter	Bedriften	Bedriften
Monetære ressurser	Bedriftens likvide eller andre finansielle midler som kan sammenliknes med eller konverteres til likvide midler	Bedriften	Bedriften

Tabell 4: De fem ressursgruppene og deres særtrekk (Roos et al., 2005, s. 12).

Tabellen viser at bedriften normalt ikke har tilstrekkelig kontroll over menneskelige- og relasjonsressurser, og at kontrollkravet for balanseføring ikke er oppfylt. Dette underbygges i IAS 38.15-16 og NRS 19 (s. 2-3), hvor det presiseres at kompetanse og markedsandeler ikke vil oppfylle kontrollkravet i fravær av juridisk beskyttelse. Kompetanse og markedsandeler omfatter ikke alt som havner innenfor menneskelige ressurser og relasjonsressurser, men andre elementer innenfor disse ressursgruppene er av samme natur og vil således antagelig behandles på samme måte. Om organisasjonens ressurser kan innregnes, avhenger av om alle kravene for balanseføring er oppfylt, disse er blitt diskutert ytterligere tidligere i kapittel 2. Det nevnes eksplisitt i NRS og IAS at internt genererte varemerker ikke kan balanseføres.

2.8 Immaterielle eiendeler og verdsetting

Lev og Gu (2016) hevder at verdien av selskaper med betydelige mengder immaterielle eiendeler er betydelig undervurdert. Dette henger sammen med at regnskapet ikke klarer å fange opp de virkelige verdiene av de immaterielle eiendelene og den umiddelbare kostnadsføringen av investeringer i forskning og utvikling. Videre påpeker Lev og Gu at lønnsomhetsmålene til selskapene, ROE og ROA, kan bli kunstig høye som følge av undervurderingen av egenkapital og eiendeler (Lev & Gu, 2016, s. 78, 216).

Dette er også noe som påvirker selskaper som øker sine investeringer i for eksempel forskning og utvikling, hvor slikt kostnadsføres umiddelbart. Dette vil ha en umiddelbar negativ effekt på selskapets lønnsomhet sammenlignet med om investeringene ble balanseført og avskrevet. Følgelig kan ROE og ROA bli unaturlig lave og gi et misvisende bilde av selskapets reelle lønnsomhet. Dermed kan selskapers måte å drive innovasjon på, bli utslagsgivende for lønnsomhetsmålene og medføre at de gir misledende informasjon (Lev & Gu, 2016, s. 85, 216).

ROE	Return on equity	Net income/Book value of common equity
ROA	Return on assets	Earnings before interest and taxes(1 – tax rate)/Total assets

Tabell 5: ROE og ROA (Damodaran, 2012, s. 44, 46)

Forvalternes synsvinkel på regnskapet er en sentral del av denne oppgaven. Deres bruk av regnskapet omhandler i stor grad verdsettelse av selskaper. Det vil derfor være naturlig å se nærmere på de ulike tilnærmingene innenfor verdsettelse.

2.8.1 Multipler

Innenfor verdsetting av selskaper eksisterer det to hovedtilnærminger. Det er en inntjeningsbasert tilnærming og en multiplbasert tilnærming. Den multiplbaserte tilnærmingen handler om å sammenligne selskaper basert på selskapenes relative prising. En multipl tar utgangspunkt i et tall i balansen eller resultatoppstillingen som man multipliserer med en faktor. Denne multipliseringen gir oss en multipl som er mulig (i ulik grad) å sammenligne med andre lignende selskaper (Kaldestad & Møller, 2016, s. 221).

Multiplenes evne til å reflektere selskapers reelle stilling når det kommer til underliggende verdier, er ofte svært varierende og kan påvirkes av mange forhold. Ser vi til immaterielle eiendeler er dette en post som ofte kan være problematisk ved bruk av multipler. Dette gjelder særlig ved de balanseorienterte multiplene P/B og P/NAV, se definisjon i tabellen nedenfor. Her vil mengde immaterielle eiendeler påvirke, i tillegg til ulik praksis for aktivering av investeringer og forholdet mellom oppkjøp og egenutviklede immaterielle eiendeler (Kaldestad & Møller, 2016, s. 233-235).

Immaterielle eiendeler vil også kunne påvirke resultat- og kontantstrømorienterte multipler. Dette gjelder for multiplene P/E og EV/EBIT hvor man benytter resultat etter avskrivninger. Det innebærer at dersom et selskap besitter goodwill, vil avskrivninger knyttet til goodwill

påvirke resultatet. Dette betyr at ulikheter blant selskaper på dette området, vil gjøre multiplene mindre sammenlignbare (Kaldestad & Møller, 2016, s. 229, 232). Resultatet vil også kunne bli påvirket ulikt av kostnadsføring kontra aktivering av investeringer knyttet til immaterielle eiendeler.

P/B	Price/Book	Markedsverdi EK/Bokført verdi EK
P/NAV	Price/Net Asset Value	Markedsverdi EK/Salgsverdi av eiendeler minus gjeld
P/E	Price/Earnings	Markedsverdi EK/Resultat etter skatt
EV/EBIT	Enterprise Value/EBIT	(Markedsverdi EK + netto rentebærende gjeld)/Driftsresultat

Tabell 6: Multipler (Kaldestad & Møller, 2016, s. 221, 222)

2.8.2 Residualinntektsmodellen

Residualinntektsmodellen er en populær verdsettelsesmodell for selskaper, da den til en viss grad binder sammen verdsettelse med strategi og regnskapsanalyse. Modellen hensyntar selskapets kapitalkostnad og fokuserer på de faktiske verdidriverne (Kaldestad & Møller, 2016, s. 42, 44).

Residualinntektsmodellen består av to elementer: Den balanseførte verdien av egenkapitalen ($t = 0$) og nåverdien av fremtidig residualinntekt.

Residualinntekt - eller superprofitt - er resultatet som er igjen etter at en kalkulatorisk kapitalkostnad er fratrukket og vi får en regnskapsbasert merprofitt.

$$RI_t = E_t - (r_e * B_{t-1})$$

Residualinntekten blir diskontert med avkastningskravet: r_e

$$\frac{RI_t}{(1 + r_e)^t}$$

Ved å addere b_0 (balanseført verdi) til summen av nåverdien av fremtidige residualinntekter blir formelen slik:

$$V_0 = B_0 + \Sigma \sum_{t=1}^{\infty} \frac{RI_t}{(1 + R_e)^t}$$

Residual inntekt og AEG modellen er basert på økonomisk inntjening, men bruker også regnskapsmessige tall, og viser derfor ikke alltid faktisk økonomisk inntjening (Penman, 2013, s. 514). Noe av effekten av regnskapsmessige valg vil naturligvis bli utlignet da bokført verdi er trukket inn i 2 av leddene til modellen. Så en lavere bokført verdi (som gjerne er tilfellet med rapportering for immaterielle eiendeler) fører til lavere avkastningskrav i årene fremover. Dermed kan man si at inntjeningsbaserte verdsettelsesmetoder kan bli påvirket av regnskapsmessige valg, men at mye av effekten vil bli utlignet i form av endret avkastningskrav. I modellen vil regnskapsmessige tall kunne påvirke vurdering av avkastningskravet skal være i prosent og på den måten kunne påvirke verdivurderingen.

2.8.3 Cash flow modellen

Cash flow modellen baserer seg på kontantstrømmen til selskaper, men krever ofte en lang tidshorison. Dette skyldes at utgående kontantstrøm til investeringer ofte trenger tid før det blir inngående kontantstrøm, og varierende investeringsnivå kan påvirke kontantstrømmen mellom periodene. En fordel med cash flow modellen er at det ikke blir påvirket regnskapsregler og valg (Penman, 2013, s. 50). I forbindelse med immaterielle eiendeler er dette gunstig, da kostnadsføring/balanseføring av utgiftene ikke vil påvirke resultatet av modellen.

2.9 Regnskapsmanipulering

Regnskapsmanipulering er når selskapers ledelse bevisst har utarbeidet et regnskap på en måte som gjør at brukerne av regnskapet blir villedet (Heskestad, 2016, s. 34). Regnskapsmanipulasjon brukes synonymt med resultatstyring (Langli, 2022, s. 13). For at informasjon i regnskapet skal være nyttig, må den være forståelig og kunne anvendes. Dette er grunnleggende for effektiv bruk av samfunnets ressurser. Lovgivere sikter derfor på å utforme regelverket på en måte som gjør at regnskapsprodusentene vet hvordan de skal utforme regnskapet og brukerne av regnskapet vet hva det betyr (Langli, 2022, s. 15).

Regnskapsmanipulering kan likevel oppstå fordi regnskapslovgivningen er fleksibel. I de tilfellene hvor regnskapsprodusentene er insidere og har insentiver og anledning, kan de benytte seg av fleksibel lovgivning til å manipulere regnskapet (Langli, 2022, s. 15). Langli (2022) utdyper at regnskapsmanipulasjon kan skje ved hjelp av lovlige metoder eller ulovlige metoder. Lovlige metoder for regnskapsmanipulasjon er når produsentene har påvirket regnskapet gjennom skjønn, regnskapsprinsipper, og/eller timing og strukturering av transaksjoner, men som fortsatt ligger innenfor regelverkets rammer. Ulovlige metoder for regnskapsmanipulasjon er når produsentene bruker metoder som ligger utenfor regelverkets rammer, for eksempel forfalskning av transaksjoner.

Det er ikke bare regnskapstall som kan brukes til regnskapsmanipulering, men også noter, årsberetning, samt tabeller og figurer i rapportene kan lages på en måte som villeder brukerne av regnskapet (Langli, 2022, s. 759).

En grunnleggende forutsetning for regnskapsmanipulasjon, er at det finnes insentiver som motiverer produsentene av regnskapet til å manipulere regnskapet (Langli, 2022, s. 760 – 761). Dette diskuterer vi ytterligere i påfølgende delkapittel.

2.9.1 Mislighetstriangelet

Misligheter beskrives som “En bevisst handling begått av en eller flere personer innen ledelsen, av personer som har overordnet ansvar for styring og kontroll, av ansatte eller av andre, som innebærer uredelighet for å oppnå en urettmessig eller ulovlig fordel.” i ISA 240 (oversatt versjon). ISA er de internasjonale revisjonsstandardene utviklet av International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (IAASB, u.å), og ISA 240 beskriver revisors plikter til å vurdere misligheter ved revisjon av regnskaper.

Faktorene som ligger til grunn som forklarer hvorfor noen begår misligheter kan illustreres gjennom modellen mislighetstriangelet. Mislighetstriangelet presenterer 3 omstendigheter som ligger til grunn for at noen begår en mislighet. Disse omstendighetene er muligheter, holdninger/rasjonalisering og press/insentiver (Stuart, 2020, s. 198). Modellen kan brukes til å forklare hvorfor noen velger å manipulere regnskap, da regnskapsmanipulering kan anses å ligge innenfor definisjonen for misligheter.

Holdninger/rasjonalisering handler om at personen rettferdiggjør handlingen (Stuart, 2020, s. 200). Personen rettferdiggjør en handling som han kanskje normalt ville anse som uetisk. Dette er en mental prosess for å nøytralisere sine negative følelser knyttet til handlingen og er den minst observerbare delen av Mislighetstriangelet, da det handler om hvordan mennesker tenker (Troy et al., 2011, s.261).

Insentiver/press handler om at den personen som begår misligheten må føle en form for press eller insentiver som motiver personen til å gjennomføre handlingen (Stuart, 2020, s.198). Denne antakelsen ligger i grunn for at det anses som lite sannsynlig at regnskapsprodusenten er villig til å påta seg risikoen ved å gjennomføre en mislighet, om han ikke har noe å "tjene" på det (Langli, 2022, s. 13). Eksempler på insentiver kan være at personen har bonus-ordninger tilknyttet regnskapstall, jobbusikkerhet, personlige finansielle problemer og andre typer press/insentiver (Stuart, 2020, s. 198).

Mulighet til å gjennomføre misligheter handler om at det er svakheter internkontrollen som gjør det mulig for personer i selskapet å begå misligheter uten å bli oppdaget (Stuart, 2020, s. 199). Det er sjeldent at det oppstår saker med økonomisk kriminalitet i selskaper som har robust internkontroll (Tvedt & Thaysen, 2015, s. 47).

2.9.2 Immaterielle eiendeler og regnskapsmanipulering

En måte ledelsen kan overrapportere resultat og egenkapital på er å balanseføre utgifter som burde vært kostnadsført. Hvis det åpnes for mildere krav for balanseføring av immaterielle eiendeler kan det gi rom for mer manipulering, da det kan vær usikkerhet knyttet til eksistens og verdi ved disse eiendelene (Baksas & Stenheim, 2020, s. 290).

Nåværende IFRS og GRS kan sies å være konservative tilknyttet balanseføring av egentilvirkede immaterielle eiendeler. Det er strenge krav for balanseføring av egentilvirkede immaterielle eiendeler, og bakgrunnen for dette er å redusere risikoen for regnskapsmanipulering (Stenheim & Madsen, 2014, s.360).

Kimouche (2022) sier at regnskapsføring for immaterielle eiendeler og goodwill skaper partiske situasjoner, siden rapporteringen åpner for skjønnsmessige vurderinger knyttet til estimater. Videre henviser Kimouche (2022) til flere studier som har funnet at rammeverket for rapportering av immaterielle eiendeler og goodwill åpner for regnskapsmanipulering. I

tillegg konkluderer studien at selskaper i Storbritannia bruker balanseføringsreglene for immaterielle eiendeler til å manipulere resultatene. Det skal sies at det er ulikheter mellom UK GAAP og IFRS/GRS, men det er det ikke hensiktsmessig for oppgaven å forklare ytterligere. Poenget er at immaterielle eiendeler er preget av skjønsmessige vurderinger knyttet til estimater, som kan brukes til regnskapsmanipulering.

2.9.3 Resultatkvalitet

Det finnes flere definisjoner på earnings quality (resultatkvalitet) (Langli, 2022, s. 744-745). Vi tar utgangspunkt i Penman (2001) sin definisjon på resultatkvalitet: "Earnings are said to be of good quality if they are a good indicator of future profitability." (Langli, 2022, 745).

Man kan da si at resultatkvalitet er god når årsrapportens informasjon om periodens resultat gir en høy predikasjonsverdi for fremtiden, slik at den økonomiske verdien til selskapet kan estimeres pålitelig. Dette henger også i tråd med andre definisjoner for regnskapsmanipulering (Langli, 2022, s. 745). Vi kan bruke følgende definisjon om regnskapsmessig resultat til å illustrere hvordan et regnskap oppnår høy resultatkvalitet:

Regnskapsmessig resultat (RR) kan splittes i 3 deler (Langli, 2022, s. 746):

$RR = \text{Permanent resultat (PR)} + \text{midlertidig resultat (MR)} + \text{verdirelevant resultat (VIR)}$

PR er delen av RR som er generert fra normal driftsaktivitet i et selskap. Uten radikale endringer i konkurransesituasjonen eller lignende kan årets PR brukes til å predikere PR noen år frem i tid. MR består av tilfeldige resultatstørrelser og resultatstørrelser som følger av tilfeldige hendelser og transaksjoner. MR har liten predikasjonsverdi da det ikke er gitt at effekten på resultat vil være gjentakende i andre perioder. VIR har ingen betydning for faktisk inntjening og utgifter. Det består av endringer i RR som følge av endring i regnskapsprinsipper, og har derfor ingen predikasjonsverdi for fremtiden (Langli, 2022, s. 746-747).

MR og VIR kan ikke brukes til å predikere fremtidig resultat. Resultatkvaliteten er betinget av om det er mulig å indentifisere PR fra periodens RR og om PR faktisk kan brukes til å predikere fremtidig resultat, slik at den økonomiske verdien til selskapet kan estimeres

pålitelig (Langli, 2022, s. 748). I verdsetting kan justerte resultatall (isolert PR) brukes som estimater på fremtidige resultat og kontantstrømmer (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 426-427).

Gjesdal (2003) viser til at resultat kvalitet bestemmes av tre faktorer på tre nivåer. Hvor det grunnleggende nivået er det som bestemmes av loven. Etterfulgt av nivået hvor man har mulighet til å foreta valg av regnskapsprinsipper (mest aktuelt ved GRS) og de siste nivået som omhandler estimatvurderinger som bygger på skjønn. Vurderinger som er vesentlige og hvor elastisiteten er stor grunnet valgfrihet eller utstrakt bruk av subjektivt skjønn trekkes frem som sentralt. Noe som betyr at det vil være aktuelt å se resultat kvalitet i sammenheng med selskapers håndtering av immaterielle eiendeler. Gjesdal (2003) sier *tradisjonelle regnskapsoppstillingene vil i liten grad reflektere de verdiene som her skapes før de høstes. Dette gjelder uavhengig av om en balansefører eller ikke.* Man blir derfor avhengig av å finne informasjon andre plasser, som for eksempel styrets årsberetning og noter (Gjesdal, 2003, s. 53, 56)

2.10 Utfordrende elementer ved immaterielle eiendeler

Under dette kapittelet legger vi frem hva som kan anses som problematiske og/eller utfordrende forhold ved den nåværende rapporteringen av immaterielle eiendeler.

2.10.1 Bestemt og ubestemt levetid

I henhold til IAS 38.88 skal selskaper med immaterielle eiendeler vurdere om eiendelens levetid er bestemt eller ubestemt. Dersom levetiden er bestemt, skal den utnyttbare levetiden til eiendelen også anslås. Dersom et selskap kommer frem til at en eiendel har en ubestemt utnyttbar levetid, skal det være et resultat av analyser av alle relevante faktorer hvor man ikke ser noen «overskuelig begrensning» på eiendelens forventede netto inngående kontantstrøm. Det er også viktig å være klar over at «ubestemt» ikke betyr «uendelig», jf. IAS 38.91.

Immaterielle eiendeler med en bestemt utnyttbar levetid skal avskrives systematisk over den antatte levetiden, Jf. IAS 38.97, mens eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid ikke skal avskrives, jf. 38.107. De skal imidlertid testes for verdifall årlig, uavhengig av om det foreligger indikasjoner på verdifall, jf. IAS 36.10.

2.10.2 Nedskrivning av goodwill

Etter at IFRS ble innført for alle børsnoterte selskaper, forsvant også muligheten for mekaniske avskrivningsplaner for goodwill. Etter IFRS skal goodwill testes for verdifall, minimum årlig, ved en nedskrivningstest, jf. IAS 36. Der hensikten fra IASB er at de som har best informasjonsgrunnlag for å vurdere verdiendringer for goodwill, nemlig ledelsen, skal stå for den videre verdsettelsen av goodwill. Dette underbygger også IFRS sin bruk av virkelig-verdi. Selv om virkelig-verdi for immaterielle eiendeler ikke er direkte observerbare, er dette ment å gi et minimumsanslag for den bokførte goodwillen til enhver tid (Beisland & Heskestad, 2016, s. 216-222).

Det at IASB ønsker økt verdirelevans for goodwill under IFRS, fører også til at regnskapsrapporteringen får et økt innhold av skjønsmessige og subjektive vurderinger. Dette gir et «handlingsrom» for selskapenes ledelse som kan benyttes på en opportunistisk måte. For eksempel vil goodwillnedskrivninger, eventuelt å ikke nedskrive, kunne påvirke rapportert resultat og egenkapital. Hvordan dette håndteres vil trolig være selskaps- og lederavhengig, men det gjør også at det eksisterer en risiko for opportunistisme (Beisland & Heskestad, 2016, s. 225, 226).

I artikkelen til Vigdel og Sellæg (2020) pekes det på flere utfordringer rundt goodwill. Et av problemene omtales som «skjerming» av goodwill. Med dette menes det at goodwill har en tendens til å kunne skjermes fra nedskrivninger som følge av at det dannes en «buffer» mot nedskrivninger. Hvor «bufferen» oppstår ved at intern generert goodwill eller andre ikke-aktiverede eiendeler benyttes til å forsvare at den kontantstrømgenerende enheten ikke er overvurdert ved en nedskrivningstest (Vigdel & Sellæg, 2020, s. 272).

De peker også på utfordringer rundt at goodwill behandles annerledes enn øvrige immaterielle eiendeler. Der identifiserbare immaterielle eiendeler ved en virksomhetssammenslutning ikke skal inngå i goodwill, jf. IFRS 3.2b, og de immaterielle eiendelene med en bestemt utnyttbar levetid skal avskrives over levetiden, jf. IAS 38.97. Dette fører til at det ikke foreligger særlig med insentiver hos ledelsen til å identifisere immaterielle eiendeler med bestemt utnyttbar levetid og trekke de ut fra goodwill. Spesielt vil dette gjelde de eiendelene med en antatt kort levetid som avskrives over en kort periode, da ledelsen etter oppkjøp ofte ønsker å fremstille de positive aspektene i størst mulig grad. Dersom det innføres umiddelbar kostnadsføring av goodwill anser Vigdel og Sellæg det som sannsynlig at man vil få en lignende, men omvendt

problemstilling. Hvor man vil få et press mot kreativ identifisering av immaterielle eiendeler (Vigdel & Sellæg, 2020, s. 275).

Det argumenteres også rundt en kost-nytte-problematikk knyttet til nedskrivningstesten for goodwill. Der argumentasjonen bygger på at det er for kostbart å teste for nedskrivning og følgelig verdsette alle kontantstrømgenererende enheter som er balanseført med goodwill årlig, dersom det ikke er indikasjoner på verdifall (Vigdel & Sellæg, 2020, s. 273).

Ser vi til Oslo Børs er det nærmere 30 selskaper (eksklusiv sparebanker) som har P/B lavere enn 0,5 ved inngangen til 2024, ifølge Forening for finansfag. Noe av dette kan trolig forklares ved manglende nedskrivninger av goodwill, særlig hos vekstselskaper som vokser gjennom oppkjøp (Forening for finansfag (FFN), 2024, s. 39).

Kvifte og Johnsen (2008) har en teoretisk diskusjon rundt ulike utfordringer som knytter seg til goodwill. Også de trekker frem utfordringer rundt at kjøpt goodwill kan bli erstattet av egenutviklet goodwill, der man kostnadsfører egenutviklet goodwill i teorien, mens man i realiteten kostnadsfører den kjøpte goodwille. De påpeker i tillegg at goodwill, i praksis kan benyttes som en "sekkepost", som en utfordring. Kvifte & Johnsen (2008) viser til at deler av det som innbefattes i goodwill-begrepet ikke tilfredsstillende eiendelsdefinisjonen, med eksempelet overbetaling (ved selskapsovertakelse). Det er imidlertid noe som vanskelig lar seg skille ut fra annen goodwill i praksis. De stiller seg også det retoriske spørsmålet: *"hvordan en uidentifiserbar merverdi kan være en eiendel innenfor et balanseorientert rammeverk?"* (Kvifte & Johnsen, 2008, s. 148-152).

2.10.3 Problemer med nåværende informasjon om immaterielle eiendeler i regnskapet

Dette delkapittelet er en oppsummering av forskjellige synsvinkler på problemer rundt nåværende rapportering for immaterielle eiendeler. Delkapittelet er basert på European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) (2021) (s.21-24). EFRAG formål er å fremme europeiske offentlige interesser innen finansiell rapportering og bærekraftsrapportering gjennom å utvikle og fremme europeiske synspunkter innen rapporteringen. EFRAG utdyper: «EFRAG sikrer at de europeiske synspunktene blir tatt i betraktning i IASB sin standardsettingsprosess og i relaterte internasjonale debatter» (EFRAG, N.D). IASB er standardsetteren for IFRS som er forklart tidligere i oppgaven. Delkapittelet her er altså basert på problemer vedrørende rapporteringen under IFRS (IAS 38).

EFRAG (2021) s. 21-24 er en oppsummering av problemer funnet i Zambon et al. (2020) som er en litteraturgjennomgang i regi av EFRAG vedrørende immaterielle eiendeler, hvor de har gjennomgått akademisk litteratur. I litteraturgjennomgangen har de gjennomgått over 100 akademiske publikasjoner. Utvalgskriteriene deres var hvor mange ganger forskingen ble sitert delt på hvor mange år siden publisering, videre ble bare de med høyest score valgt. Dette ble gjort for å måle vitenskapelig innvirkning og de sier bare publiseringer med høy kvalitet ble valgt (Zambon et al., 2020, 5). Under kommer en egenlagt tabell som oppsummerer hovedpunktene i EFRAG (2021) (s.21-24).

Punktnr.	Problembeskrivelse
2.1	IE varierer mye i type, kjennetegn og økonomiske trekk. Samme type regnskapsføring passer ikke alle, og kan ha trekk som gjør det utfordrende å bruke konvensjonell rapportering.
2.2	Det er ulik oppfatning om hva som faktisk er problemene med dagens rapportering. I tillegg klarer ikke alle immaterielle verdier å møte definisjonskravet for immaterielle eiendeler
2.4	I den grad det ikke oppgis tilstrekkelig informasjon om IE, kan det påvirke: A) Selskapets markedsverdi og finansielle stilling, B) Kapitalfordeling og investeringsvalg, C) tilgang til finansiering og D) forvaltningsvurderinger (Hvordan ledelsen fordeler selskapets ressurser)
2.5	Relevansen til regnskapet er avtakende, som kan skyldes av IE ikke er reflektert i regnskapet og at IE samtidig blir viktigere ressurser for selskapene. Noen bekymrer seg over at internt utviklede IE som møter definisjonen for IE ikke blir innregnet pga. de ekstra kravene finnes for disse i IAS 38
2.6	Sammenlignbarhet er svekket pga. Ulik behandling av egne utviklede immaterielle eiendeler og kjøpte immaterielle eiendeler. Dette gjør det vanskeligere å sammenligne selskaper som driver med utvikling mot de som kjøper IE.
2.8	Anskaffelsesmetoden er som regel brukt for IE, og det kan være vanskelig å identifisere og allokere interne kostnader til forskjellige enheter. Samtidig vil ikke den innregnede verdien (i noen tilfeller) reflektere den faktiske verdien til selskapet
2.9	Noteopplysninger kan være problematisk for å gi bedre informasjon. Det kan være vanskelig å skille mellom forskjellig IE og det er en kjønnsmessig vurdering. Det er ingen generelt aksepterte fremgangsmåter for å rapportere for IE i noteopplysningene. Sensitiv informasjon kan også blir vist offentlig om selskaper tvinges til å gi bedre informasjon.
2.10	A) I noen tilfeller vil det være vanskelig å vurdere kontroll-kravet knyttet til IE, B) Noen ganger er det vanskelig å vurdere om eiendelen skal vurderes etter IAS 38 eller IAS 2 for varebeholdning, C) Noen ganger kan det være vanskelig å vurdere om en immateriell eiendel er en forhåndsbetaling eller kjøp av en immateriell rettighet. D) Noen ganger er det vanskelig å vite når/om en kontrakt skal vurderes som en immateriell eiendel. E) Det er vanskelig å fordele kostnader når en samling med IE er kjøpt (utenfor oppkjøp).

Tabell 7: Synsvinkler på ulike problemer vedrørende nåværende informasjon om Immaterielle eiendeler

Efrag (2021) utdyper noen av punktene, og vi ikke har forklart disse tilstrekkelig i tabellen. Dette gjelder punkt 2.1 og 2.5. Det første punktet (2.1) gjelder trekk med immaterielle eiendeler som gjør det utfordrende med konvensjonell rapportering, og de legger frem følgende punkter: A) Det er ofte stor usikkerhet knyttet til fremtidige fordeler som følger av en immateriell eiendel. I tillegg er ofte utviklingskostnadene «sunk cost» og viss utviklingen av eiendelen er mislykket vil skrapverdien ofte være null. B) Det kan vær vanskelig å demonstrere kontroll over immaterielle eiendeler og hindre andre i å ha tilgang til eiendelen enten det er gjennom

juridiske midler eller ikke. C) Immaterielle eiendeler er ofte preget av synergi effekter. Det vil si at de ikke skaper en verdi alene, men i en kombinasjon med andre vil de kunne skape verdier. Dette kan skape problemer knyttet til måling av anskaffelseskost. D) Immaterielle eiendeler er skalerbare med lave marginale kostnader, det vil si at de kan benyttes repetitivt og forskjellige steder på samme tid, uten mye eller noe som helst ekstra investeringer.

Videre utdyper de om punkt 2.5 at immaterielle eiendeler blir stadig viktigere for å skape verdier i dagens økonomi. Når lite av disse eiendeler havner i balansen så viser ikke regnskapet de underliggende driverne av verdiskapningen. Ytelsesmålinger blir forvrengt, som ROA, da eiendelene i regnskapet ikke reflekterer immaterielle verdier, og resultatet blir påvirket i den grad mye av kostnadene blir ført i resultatregnskapet.

I kapittel 2 har vi lagt frem et teoretisk rammeverk som vil være viktig for å underbygge drøftelsen av problemstillingen, det er også en del av grunnlaget for utformingen av spørsmålene til oppgavens intervjuobjekter. Videre legges den metodiske tilnærmingen for oppgaven frem i det neste kapittelet.

Kapittel 3 Metode

I dette kapittelet vil vi legge frem vår metodiske tilnærming. Kapittelet presenterer hvordan utvalg og respondenter har blitt innhentet, og hvordan vi har samlet inn, behandlet og analysert data. Deretter diskuterer vi metodens reliabilitet og pålitelighet, og til slutt legger vi frem forprosjektet og etiske hensyn. Dette prosjektet har en kvalitativ tilnærming hvor semi-strukturerte intervjuer er brukt som primær datainnsamlingsmetode.

3.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign er en «oppskrift» eller en plan for innsamling, måling og analyse av data for å kunne svare på empiriske forskningsspørsmål. Det er ikke ett enkelt forskningsdesign som alltid er “bedre” enn andre. Forskningsdesignet bør tilpasses den enkelte situasjonen for å effektivt kunne finne svar på forskningsspørsmålene (Bougie & Sekaran, 2020, s. 103). Kvalitativ metode prøver å oppdage og forstå deltakernes erfaringer, perspektiver og tanker. Det gjør det mulig å gjennomføre en detaljert utforskning av det aktuelle emnet (Harwell, 2011, s. 148). Kvalitativ data er data i form av ord og eksempler kvalitative data innsamlingsmetoder er intervjuer, observasjon og spørreundersøkelser med åpne spørsmål (Bougie & Sekaran, 2020, s. 2).

Kvantitativ metode baserer seg på data i form av tall, og formålet med denne typen forskninger er å forstå forhold mellom variabler med bruk av statistikk. Eksempler på kvantitative datainnsamlingsmetoder er spørreundersøkelser og spørreskjema med spørsmål som er lukka og kvantifiserbare. Et annet eksempel er observasjon hvor man fokuserer på å samle inn data kvantitativt på instrumenter (Cresswell, 2017, s. 22).

Metoden i denne oppgaven er todelt. Ved prosjektstart ble det gjennomført et forprosjekt før vi startet innsamlingen av primærdata fra hovedmålgruppen. Forprosjektet er en del av grunnlaget for utformingen av spørsmål til hovedmålgruppen. Det var også til hjelp i utforming av problemstillingen. Forprosjektet er ytterligere drøftet i kapittel 3.6. Hovedprosjektet, altså datainnsamlingen fra intervjuene med forvalterne og analytikeren, er grunnlaget for drøftelsen i kapittel 5.

Det finnes litteratur på temaet immaterielle eiendeler, men på den spesifikke vinklingen vår og med forvaltere/analytikere som målgruppe har vi ikke funnet noe tidligere forskning. I den

forbindelse anså vi at det var nødvendig med en fleksibel og kvalitativ tilnærming hvor vi ønsker å forstå partisipantenes erfaringer, perspektiver og tanker rundt problemstillingen og oppgavens tema. Vi valgte derfor semi-strukturerte intervjuer som innsamlingsmetode. Detaljene rundt denne metoden og vårt forskningsdesign presenteres i kapittel 3.3.

3.2 Utvalg og rekruttering

I forskning tar man utvalg av populasjoner når man skal innhente data. Dette gjøres fordi det er praktisk umulig i mange tilfeller å innhente data fra hele populasjonen. Ved bruk av utvalg sparer man både tid og ressurser i datainnhenting (Bougie & Sekaran, 2020, s.221). Innen kvalitativ forskning starter man med å definere målgruppen for studien (Bougie & Sekaran, 2020, s. 251). For å sikre gyldigheten til studien, bør utvalget inneholde respondenter med erfaringer knyttet til temaet og kildene bør være uavhengige fra hverandre. Dette diskuteres ytterligere i kapittel 3.5.

IASB anser investorer som en av de mest sentrale brukergruppene av regnskapet (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 117). Finansanalytikere driver med rådgivning og analyse i finansmarkedene. Fondsforvaltere forvalter og styrer investeringer. Man kan si at disse to aktørene aktivt styrer pengene til investorer. Vi anser derfor disse aktørene som viktige interessenter knyttet til problemstillingen og vi har derfor valgt dem som primærdatagruppe i studien. Det vil være praktisk umulig å intervjuer alle finansanalytikere og fondsforvaltere i Norge innenfor tidsbegrensningene til prosjektet, og vi har derfor tatt i bruk utvalg.

Ved prosjektets oppstart søkte vi først om tillatelse til å behandle personopplysninger av Norsk senter for forskningsdata i henhold til retningslinjene til UIA og norsk lov. Etter at vi fikk godkjent søknaden, startet vi rekrutteringen. Vi har tatt kontakt med 39 meglerhus og lignende gjennom e-post og invitert til intervju, men opplevde imidlertid lav respons og aksept. På over 60 henvendelser totalt, har vi fått positivt svar fra 1 finansanalytiker og 4 forvaltere. Den lave responsen skyldes en kombinasjon av begrenset kunnskap om temaet og tidsbegrensninger hos de inviterte.

I tillegg har vi intervjuet to akademikere. Akademikere ble valgt til intervju for å få et annet perspektiv og innspill på problemstillingen, og for å utforme spørsmålene til primærdata gruppen. Begrunnelsene for dette er ytterligere drøftet i kapittel 3.6. For innhenting av akademikere har vi tatt kontakt med to og fått akseptert begge forespørslene. Vi tok kontakt

med to akademikere med bakgrunn innen verdsetting og finans. Akademiker 1 hadde begrenset med praktisk erfaring, mens akademiker 2 hadde i tillegg til akademisk også praktisk erfaring. Basert på formålet med forprosjektet (jf. kap. 3.6) anså vi at det ikke var nødvendig med flere respondenter.

Hvor mange intervjuer man bør gjennomføre avhenger av ressursene som prosjektet har til rådighet. Det er ingen øvre grense for hvor mange intervjuer man bør gjennomføre, men mengden bør være passende og hensiktsmessig. I studentprosjekter kan det være hensiktsmessig å sette en øvre grense på 10 intervjuer, på grunn av økonomiske og tidsmessige begrensninger knyttet til slike prosjekter (Johannesen et al., 2020, s. 74). I vår studie har vi benyttet oss av to målgrupper hvor akademikere blir brukt i en forstudie, for å utforme spørsmålene til primærdatagruppen. Vi anser at grunnet tidsbegrensninger og formål at det ikke hensiktsmessig å innhente flere representanter som er akademikere. Fra hovedmålgruppen har vi 5 deltakere, vi har forsøkt å skaffe flere, men dette har imidlertid ikke latt seg gjøre. Dette øker risikoen for at vi ikke får samlet inn all relevant informasjon, og at informasjonen vi innhenter ikke kan generaliseres til andre enn utvalget (Johannesen et al., 2020, s. 74). Det lave utvalget svekker den eksterne gyldigheten som diskutert i kapittel 3.5.2.

3.3 Datainnsamling

I dette prosjektet har vi valgt semi-strukturerte intervjuer som vår primære innsamlingsmetode. Intervjuer er effektive for å innhente data fra originale kilder til et spesifikt formål (Bougie & Sekaran, 2020, s.117). I kapittel 1 og 2 har vi hovedsakelig benyttet oss av sekundærdata som lærebøker, forskning, tidligere masteravhandlinger og diverse andre kilder.

Semi-strukturerte intervjuer følger en plan for temaer som skal dekkes, og man benytter seg gjerne av sonderende spørsmål og taktikker. Denne typen intervjuer åpner også for muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og andre spørsmål i tilfeller hvor man ikke forstår eller vil forstå mer av hva deltakerne mener (Bougie & Sekaran, 2020, s. 119-120). Vi har benyttet oss av en intervjuguide med spørsmål innenfor ulike tema. Vi har to intervjuguides, en for akademikere og en for finansanalytikere. Vi har aktivt stilt oppfølgingsspørsmål som ikke er i intervjuguidene i de tilfellene hvor det har vært relevant. Dette har gjort det mulig å være mer fleksibel og utforske temaet dypere i intervjuene. Siden vi ikke hadde tidligere erfaring med intervjuer, var det fordelaktig å kunne føre en friere samtale med deltakerne.

Med unntak av ett intervju, ble alle gjennomført digitalt av praktiske årsaker. Vi valgte å sende de planlagte spørsmålene på forhånd, fordi emnet er relativt avansert. Dette ga deltakerne mulighet til å trekke seg om de ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om temaet, noe som styrker studiens interne validitet. Samtidig er det en risiko for at svarene ble gjennomtenkte og “kunstige” da vi sendte spørsmålene i forkant. Som verktøy til registrering og transkribering av data har vi benyttet oss av lydopptak og AI-transkribering.

3.4 Datareduksjon, datavisning og analyse

For å gjøre innsamlede data fra intervjuene håndterbar, har vi brukt metodene datareduksjon og datavisning. Datareduksjon er en prosess der man velger, forenkler og transformerer informasjonen som er innsamlet i kvalitativ metode. Prosessen gjør det enklere å håndtere og forstå dataene, samt relatere dem til problemstillingen. Vi startet ved å gjennomgå den automatiske transkripsjonen, vi finskrev svarene og fjernet alle “unødvendige” muntlige ord, som for eksempel “liksom”. Videre har vi prøvd å få frem respondentenes hovedpoenger (Bougie & Sekaran, 2020, s. 307).

Datavisning er en prosess der man organiserer og monterer data. Dette gjør det mulig å presentere data og trekke konklusjoner. Vi har organisert og systematisert svarene i tabeller, hvor hvert intervjuobjekt har fått en egen kode. Dette gjør det mulig for oss å observere mønstre, sammenhenger, likheter og forskjeller i de ulike respondentenes svar (Bougie & Sekaran, 2020, s. 307).

Tabellene er kategorisert etter temaene i intervjuguiden. Problemstillingen vår er ganske bred. Vi har fordelt spørsmålene og tabellene på disse temaene for å kunne skape en rød tråd gjennom oppgaven og analysen. Dette har i tillegg gjort det enklere å systematisk drøfte problemstillingen og forskningsspørsmålene.

3.5 Validitet og reliabilitet

En undersøkelse bør alltid ha tilfredsstillende gyldighet og relevans (validitet), samt være pålitelig og troverdig (reliabilitet). Gyldighet handler om at studien faktisk svarer på problemstillingen, og om hvor relevant dataene er for problemstillingen. Pålitelighet handler

om studiet er til å stole på, og hvorvidt vi kan stole på dataene fra undersøkelsen (Jacobsen, 2022, s.17).

I vitenskapelig metode skiller man mellom intern gyldighet og ekstern gyldighet. Intern gyldighet går på om resultatene fra studien er “riktige”. En studie er intern gyldig om det er samsvar mellom virkeligheten og beskrivelsen av virkeligheten fra studien. I kvalitativ forskning handler intern gyldighet om hvorvidt partisipantene og kildene gir en sann representasjon av virkeligheten (Jacobsen, 2022, s. 243-245). Ekstern gyldighet går på hvorvidt funnene fra undersøkelsen kan generaliseres til andre enn deltakerne av selve studien. I kvalitativ metode har man som regel et lite utvalg, og utvalget er trukket ut til et spesielt formål. Dette gjør det i mange tilfeller utfordrende å kunne påstå at utvalget er representativt for populasjoner (Jacobsen, 2022, s. 255).

3.5.1 Intern gyldighet

Det er mange forhold som er relevante for intern gyldighet. Vi tar utgangspunkt i Jacobsen (2022) som fokuserer på om beskrivelsen er sann og hvorvidt sammenhenger er reelle. Vi må stille spørsmål om det respondentene sier reflekterer virkeligheten. Det er flere momenter som bør vurderes i denne sammenhengen. For å vurdere dette må vi må vurdere om respondentene har en viss nærhet og kunnskap tilknyttet fenomenet. Nærhet vil si om de har førstehånds opplevelser knyttet til temaet (Jacobsen, 2022, s.240-241).

Respondentene jobber som finansanalytikere og fondsforvaltere. De bruker regnskap daglig. De har varierende antall års erfaring, men vi opplever at alle har tilfredsstillende kunnskap om temaet. Respondentene kommer fra ulike meglerhus og kan dermed anses som uavhengige kilder. Dette styrker gyldigheten til informasjonen (Jacobsen, 2022, s. 243). Videre har intervjuene blitt gjennomført individuelt og respondentene har blitt informert om at deres identitet vil bli holdt anonym. Vi anser at det er lav risiko for at konteksten ved innsamlingen svekker intern gyldighet, og at respondentene er villige til å gi riktig informasjon ettersom identiteten holdes anonym. Dette underbygger intern gyldighet (Jacobsen, 2022, s. 242). Vi sendte spørsmålene på forhånd for å gi respondentene mulighet til å vurdere sin egen kunnskap opp mot temaet. For å videre kunne la dem trekke seg, dersom de ikke anså sin kunnskap som tilstrekkelig. Det var 2 respondenter som trakk seg av denne årsaken, og dette styrker den interne gyldigheten ytterligere.

Det er en risiko for at vår datareduksjon og systematisering av data, som vi la frem i kapittel 3.4, svekker intern gyldighet. I tillegg er det en risiko for at vi gir en feil representasjon av data (Jacobsen, 2022, 245). Vi har derfor prøvd å begrense hvor mye vi har forenklet og redusert informasjonen fra intervjuene, og forsøkt å være så presise som mulig i vår presentasjon av data. I den forbindelse har vi benyttet oss av direkte sitater i tabellene i kapittel 4. I denne prosessen har vi samarbeidet, diskutert utfordringer og sammen kommet fram til løsninger.

3.5.2 Ekstern gyldighet

I kvalitative studier er det ofte utfordrende å generalisere funnene til andre kontekster og enheter som faller utenfor prosjektets ramme. Årsaken er at det i kvalitative studier ofte er få respondenter og disse har blitt plukket ut grunnet et spesielt formål. Dette synes å sammenfalle med vår metodiske tilnærming, hvor vi har et lite utvalg med finansanalytikere og fondsforvaltere. Det er derfor tvilsomt om utvalget er representativt for alle finansanalytikere og fondsforvaltere i Norge (Jacobsen, 2022, s. 255). Det er omtrent 50 meglerhus som kan handle direkte på Oslo Børs. Blant disse har vi intervjuet fem finansanalytikere/fondsforvaltere fra forskjellige meglerhus (Aksjenorge, u.å). I tillegg er det adskillig flere som jobber som finansanalytikere og fondsforvaltere i Norge. Vi kan ikke påstå at et utvalg på fem vil være representativt for alle finansanalytikere og forvaltere i Norge og anser at utvalget har svak ekstern gyldighet. Likevel er informasjonen vi har innhentet nyttig og gir innsikt i hvordan denne gruppen forholder seg til problemstillingen.

3.5.3 Pålitelighet

Når vi vurderer påliteligheten til funnene våre, er det ulike momenter vi må ta i betraktning. Påliteligheten til prosjektet blir påvirket av forskerne, samt forhold og kontekst vedrørende datainnsamlingsmetoden, dataregistrering og analyse (Jacobsen, 2022, s. 250 – 255). Vår begrensede erfaring med kvalitative intervjuer, dataregistrering og analyse kan ha påvirket resultatene.

For å sikre at vi har registrert data riktig har vi benyttet oss av automatisk transkripsjonsprogram som er integrert i Microsoft teams og UIO sin diktafon med AI-transkribering. I etterkant har begge forfatterne gjennomgått lydfilen og påsett at

transkripsjonene fra programmene er presise. I de tilfellene vi har avdekket avvik har det blitt korrigert. Videre har vi gjennomført kategoriseringen og analysen i fellesskap.

3.6 Forprosjektet

Hensikten med et forprosjekt er å undersøke kritiske forhold knyttet til hovedprosjektet. I tillegg kan det sikre at hovedprosjektet er gjennomførbart og at hovedprosjektet utformes med et tilfredsstillende forskningsdesign. Forprosjektets vurderinger kan være knyttet til gjennomførbarheten, lønnsomheten og lignende til hovedprosjektet.

Ved prosjektstart var problemstillingen under arbeid. Vi hadde avgjort at vi skulle bruke finansanalytikere og fondsforvaltere som primærkilder til data, og at intervju var datainnsamlingsmetoden vi skulle bruke. Videre fant vi ingen tidligere forskning på området med denne målgruppen og vinklingen. Ved starten av arbeidet besluttet vi derfor å starte et forprosjekt. Poenget med dette var å finne ut hva vi burde spørre respondentene om, og velge en passende problemstilling. Vi landet på at vi skulle intervju to akademiker med kompetanse innenfor verdsettelse og investering. På bakgrunn av disse intervjuene skulle vi utforme passende spørsmål til primærkildegruppen.

Da vi skulle utforme spørsmålene til akademikerne benyttet vi oss av relevant teori, samtidig som vi tok inspirasjon fra to tidligere masteravhandlinger på UiA; Severinsen og Tveida (2023), og Lunde og Storslett (2023).

Akademiker 1 uttrykte selv at han hadde en akademisk måte å besvare spørsmålene våre på, og at det ville si at han diskuterte både for og imot. Han uttrykte også at han hadde begrenset med praktisk erfaring. Akademiker 2 hadde flere år med praktisk erfaring, i tillegg til akademisk erfaring, til den teoretiske forståelsen. Ved å kombinere disse perspektivene fikk vi et innblikk i hva teorien (akademia) sier på de ulike områdene og hvordan det behandles i praksis. Dermed fikk vi et bredt perspektiv på utfordringene rundt temaet for oppgaven. Dette hjalp oss å spisse problemstillingen og utforme relevante spørsmål til hovedintervjuene med forvaltere og analytikere.

Forprosjektet ga oss et innblikk i hvilken retning vi burde rette oppgaven og hvilke temaer spørsmålene burde omhandle. Det hjalp oss å utforme relevante spørsmål til datainnsamlingen med den primære utvalgsgruppen (forvaltere og analytikere), og som videre kunne brukes i

drøftingen av problemstillingen. Selv om hovedtyngden av drøftelsen i kapittel 5 baserer seg på data fra hovedprosjektet, har vi også trukket inn relevante funn fra forprosjektet der det er relevant.

3.7 Etiske hensyn og utfordringer

Ved prosjektets oppstart søkte vi først om tillatelse til å behandle personopplysninger av Norsk senter for forskningsdata, i henhold til UiA sine retningslinjer og norsk lov. Videre har deltakerne gitt samtykke om deltakelse og behandling av personvernsdata før intervjuene. Vi har imidlertid håndtert lite personvernsdata. Lydopptak er det eneste vi har brukt som anses å kunne identifisere deltakerne i prosjektet. Lydopptakene har blitt slettet etter transkribering og sortering.

For å sikre deltakernes anonymitet, har vi benyttet oss av koder, som forklart tidligere. Videre har vi ikke oppgitt stillingstittel i oppgaven, og vi har benyttet oss av intervaller for “antall års erfaring” for å øke sikkerheten rundt anonymitet. Gjennom hele oppgaven refereres deltakerne kun med sine respektive koder, og personidentifiserende opplysninger som kjønn og geografisk tilhørighet er utelatt. Det er noen svakheter rundt vårt forskningsdesign. Disse er henholdsvis adressert i kapittel 3.1 - 3.6.

Under innsamlingen av data oppstod det noen problemer. Da vi hadde skaffet tilstrekkelig med respondenter valgte to å trekke seg før intervjuet. Dette førte til at vi igjen måtte forsøke å innhente respondenter, noe som resulterte i at vi klarte å innhente en ny respondent. Totalt har vi sendt over 60 henvendelser, og prosessen var tidkrevende. Vi opplevde at det var lav respons på selskapers e-postadresser for kundekontakt og utfordrende å finne personlige e-postadresser. Dette førte til at vi måtte finkjemme diverse nettsider for å komme frem til personer i ulike selskaper.

En annen utfordring med oppgaven er problemstillingens og forskningsspørsmålenes kompleksitet og bredde. For å kunne svare på en helhetlig og pålitelig måte er det mange temaer som er aktuelle og som må vurderes. Noe som leder til at mye teori må presenteres og oppgavens teoridel er derfor omfattende.

Kapittel 4 Resultat

I dette kapitlet skal vi legge frem resultatene fra datainnsamlingen. Vi starter med å presentere resultatene fra forprosjektet og deretter presenterer vi resultatene fra primærinnsamlingen. Forprosjektet blir presentert i tekstform, mens hovedprosjektet er presentert med en kombinasjon av tekst og tabeller. Resultatene brukes videre i den empiriske drøftelsen i kapittel 5.

4.1 Forprosjekt

Da vi startet prosjektet, var vi ikke helt sikre hva problemstillingen skulle være. Vi hadde bestemt oss for å intervju finansanalytikere og fondsforvaltere. For å bedre forstå hvilken retning vi skulle trekke oppgaven, samt hvilke spørsmål vi skulle spørre forvalterne og analytikeren om, startet vi et forprosjekt. Denne prosessen er nærmere forklart i kapittel 3.6

I dette delkapitlet vil vi presentere spørsmålene og svarene til akademikerne, samt avslutte med en kort oppsummering. Vi har gitt de kodene akademiker 1 (A1) og akademiker 2 (A2).

4.1.1 Resultater fra forprosjekt

Resultatene blir presentert under de forskjellige temaene i intervjuguiden løpende i dette delkapitlet.

Generelle spørsmål om immaterielle eiendeler

I intervjuet startet vi med å spørre om generelle aspekter ved immaterielle eiendeler i regnskapet. Vi startet med å spørre **1**. *Mener du at informasjon om immaterielle eiendeler i regnskapet og rapporter sånn det er i dag, gir et godt beslutningsgrunnlag?* A1 mente informasjonen gir et godt beslutningsgrunnlag da han svarte «Ja det vil jeg si, fordi du i regnskapet totalt sett finner veldig mye informasjon gjennom noteinformasjon og balanse/resultat om immaterielle eiendeler.». A2 uttrykte «Det er en diskusjon rundt regnskapers relevans i dag. Generelt mener jeg immaterielle eiendeler er for lite hensyntatt i regnskapene, og man burde i mye større grad balanseføre immaterielle eiendeler enn vi gjør i

dag. Det utgiftsføres for mye og du får en feil måling av både resultatene og en feil måling av verdiene i virksomheten».

Videre ønsket vi å få kartlagt akademikernes tanker om hvordan sammenlignbarhet på tvers av selskaper og bransjer blir påvirket av regler for rapportering av immaterielle eiendeler. Vi spurte **2**. *Hvordan anser du at dagens regler for rapportering av immaterielle eiendeler bidrar til sammenlignbarhet på tvers av selskaper og bransjer?* A1 trakk frem at bedrifter bruker ulike terskler for å balanseføre som kan gjøre det vanskelig å sammenligne: «Sammenlignbarhet er ofte den største utfordringen sett fra et investorperspektiv. Det som er utfordrende er hvis bedrifter gjør ulike ting, for eksempel ulike terskler for når man balansefører. Bransjetall og bransjenormer blir vanskelig å sammenligne. Reglene kan tolkes ulikt og selskaper kan ha ulike insentiver noe som fører til ulike terskler.». A2 uttrykket «Svaret på dette er at det ikke gjør at det så lett å sammenligne på tvers av selskaper. Fordi de bruker ulike avskrivningsprofiler, ulike fordelinger i forbindelse med oppkjøp og ulike grader aktivering av utviklingen. For eksempel velger bedriftene med god råd, mye EK å kostnadsføre, mens bedriftene som går dårlig, lite EK, velger å aktivere mer enn de burde.».

Da vi hadde fått kartlagt akademikernes syn på informasjonens beslutningsdyktighet og sammenlignbarhet ønsket vi å vite **3**. *Hvor mye vekt akademikerne mener man kan legge på det tallet som faktisk står balanseført under immaterielle eiendeler i regnskapet.* På dette svarte A1: «Det ser jeg på som et klart minimum til den virkelige verdien av immaterielle eiendeler. En type minimumsverdi.». A2 mente «Fordi at vi balansefører lite immaterielle eiendeler og stort sett ikke egenutviklede IE, så er det tallet bare "måtelig" interessant.».

I det neste spørsmålet ønsker vi å få ett innblikk i hvilken retning akademikerne synes regelverket bør endres. Vi spurte **4**. *Hvordan stiller du deg til å kostnadsføre alt av immaterielle eiendeler kontra en oppmykning av regelverket for balanseføring?* A1 svarte «Dersom det var en 100% objektiv øvelse ville jeg tatt oppmykning, men trolig vil analytikere og forvaltere kostnadsføre alt. Tradisjonelt vil analytikere "renske bort" midlertidige poster for å få frem en permanent inntjening. Full kostnadsføring vil kunne bidra til bedre sammenligning, problemet er dersom store investeringer i immaterielle eiendeler blir gjort usystematisk, da vil det gå ut over sammenlignbarheten.». A2 trakk i andre retningen da han svarte «Jeg synes vi skal balanseføre mye mer enn vi gjør. I det minste kostnadene knyttet til IE, altså utvikling av et eget varemerke, eller utvikling av forskning eller annet. Det burde vært balanseført i utgangspunktet, og så testet for verdifall hvert år.».

Under spørsmål 5 ønsket vi å forstå hvordan skillet mellom egenutvikla vs kjøpte immaterielle eiendeler oppfattes av akademikerne. Vi spurte **5. *Hva tenker du om skillet mellom kjøpte og egenutviklede immaterielle eiendeler?*** A1 svarte «Rent teoretisk er det ikke et skille, da en eiendel er en eiendel, men det er lett å forstå at et slikt skille har oppstått. Dette går på verifiserbarhet. Det er enklere å verifiser en verdi når du har betalt et beløp. Dette er et punkt som for alvor reduserer eller ødelegger sammenlignbarheten.». A2 mente «Grunnen til at vi ikke tørr å balanseføre egenutviklede IE er at vi har for lite pålitelige målinger. Jeg synes det er et kunstig skille, og at vi i større grad burde aktivere egenutvikling immaterielle eiendeler.».

I det siste spørsmålet som vi har kategorisert som generelle spørsmål ville vi vite om akademikerne oppfatter noen typer immaterielle eiendeler som mer utfordrende å forholde seg til enn andre. Vi spurte **6. *Hvilke typer immaterielle verdier er mest utfordrende å forholde seg til når man skal foreta en verdsettelse?*** A1 utdypet «Goodwill er ofte udefinerbar, og man må lete etter informasjon om hva det består av. Det er vanskelig å vurdere om det faktisk er noe verdi når det har gått mange år med nedskrivninger og hvilke vurderinger som er gjort.» I spørsmål **26. *Hvilke typer immaterielle eiendeler er det ønskelig med mer informasjon om?*** Trakk også A1 inn goodwill da han svarte «Goodwill. Vil ha mer informasjon om hva det er selskapet betaler for som gjør at de anser at verdien overstiger tilsynelatende verdi. Dette kan være hjelpsomt for investorer.».

A2 trakk også inn goodwill under spm. 6 da han svarte «Goodwill per definisjon, da vi ikke vet hva som ligger der. I tillegg har man varemerker, patenter og rettigheter som er utrolig vanskelige å verdsette, fordi de ikke eksisterer noe transaksjonsmarked for de type produktene.» Videre på spørsmål 26. svarte A2 «For så vidt alle, men der det kanskje er viktigst for den fremtidige inntjeningen er forskning og utvikling.».

Verdsettelse

I denne delen av intervjuet ville vi kartlegge hvordan man forholder seg til immaterielle eiendeler når man foretar en verdsettelse. Vi startet med å spørre **7. *Hvilken informasjon benytter du ved verdsetting av selskaper med høye immaterielle verdier og hvilken informasjon savner du?*** Videre i spørsmål **8. spurte vi: *Hvor finner man denne informasjonen?*** som et

oppfølgingsspørsmål. På det første svarte A1 «Ønsker presis informasjon om hva som faktisk er gjort og vurdert ved aktivering eller kostnadsføring. Og «impairment» testing slik at det kan ettergås.» og fulgte opp «Informasjonen vil typisk ligge i noter» i det neste spørsmålet.

A2 trakk frem «Verdsettelse handler om å estimere fremtidige kontantstrømmer eller resultater. Her er det interessant å vite hvor mye selskapene bruker på å vedlikeholde merkevaren, på forskning og utviklingskostnader hvert år, og så på de tingene som da underbygger/opprettholder IE. Noe som det er lite informasjon om i regnskapet, særlig indikasjoner på nivå fremover i tid. Selskaper er normalt sett mye flinkere til det på materielle eiendeler.» under spørsmål 7. Videre på spørsmål 8 svarte A2 «Primært i noter. Men informasjon om fremtidsutsikter må man gjerne finne andre steder. For eksempel investordager og presentasjoner utenfor regnskapet, eventuelt prospekt ved kapitalutvidelse».

I spørsmål 9. ønsket vi å vite *hvilke metoder er mest brukt ved verdsettelse av selskaper med høy andel immaterielle eiendeler?* Videre spurte vi 10. *Hvordan vil behandlingen av immaterielle eiendeler påvirke ulike verdsettelsesmetoder?* På det første svarte A1 «Ved verdsettelse i praksis vil man trolig benytte kontantstrømbaserte til tross for superprofitmodeller. Fordi regnskaper med mye immaterielle verdier vil være vanskeligere å forholde seg til for analytikere». Videre svarte A1 på spørsmål 10 at «Du vil kunne bruke de fleste metoder så lenge du er konsistent i hvilke forbehold som tas». Til dette stilte vi et oppfølgingsspørsmål: *Hva med multippelbasert verdsettelse?* Da svarte han «Der vil det i høyeste grad kunne påvirke. P/B vil påvirkes veldig av hvilke valg du gjør. Også P/E vil i noen grad påvirkes. Kontantstrømmultipler vil ikke påvirkes, heller ikke Sales/Revenue.».

A2 svarte «Vi bruker ofte scenarioanalyser og så prøve å estimere kontantstrømmer, gjerne i ulike faser. I nær fremtid og lengre frem i tid. I tillegg til å kontrollsjekke mot multipler.» på spørsmål 9. På spørsmål 10 svarte A2 «I teorien skal det ikke ha noe å si. I praksis så må du prøve å finne ut om selskapet er konservativt og utgiftsfører mye, eller om selskapet aktiverer mye. Jeg prøver å fine ut hvordan de har håndtert IE historisk og foretar justeringer på historisk data for å få det jeg kaller en normalisering. da får man en likebehandling mellom likeartede selskaper, så lager jeg kontantstrøm ut ifra det.».

Da vi hadde fått kartlagt hvilke verdsettelsesmetoder som er mest brukt, ønsket vi å vite 11. *Hvordan opplever du at immaterielle verdier i regnskapet gjenspeiles i selskapers markedsverdi?* Da svarte A1 «Jeg tror at for børsnoterte selskaper er markedene såpass effektive at de ikke påvirkes av regnskapsmetode, i så fall vil slike effekter være veldig

kortsiktig. Immaterielle eiendeler prises tydelig inn i aksjer. Vektleggingen vil variere fra bransje til bransje og trolig variere med suksessraten på tidligere investeringer.» A2 uttrykket «Markedet er ikke helt objektivt på de som balansefører mye kontra de som balansefører lite. Markedet overvurderer gjerne verdier hos selskaper som har tendens til å balanseføre mye, førmarkedet ser gjennom behandlingen av IE.».

Videre ønsket vi å vite hvilke resultatjusteringer som gjøres for immaterielle eiendeler og tilknyttede poster. Vi spurte **12.** *Gjør du eventuelt noen justeringer på resultat og balanse når det gjelder immaterielle eiendeler/verdier og tilknyttede kostnader?* Da svarte A1 «Det er aktuelt å gjøre dersom man analyserer et selskap man antar gjør noe annerledes enn hva som er bransjenorm. Mer ivrig på å balanseføre for eksempel. igjen dette går tilbake på det med sammenligning.» På dette svarte A2 «Absolutt. Vi ser helt bort i fra hvordan selskapene har aktivert eller utgiftsført kostnader til IE, og så ser vi på kontantstrømmen i stedet, og så prøver vi å normalisere det. Så prøver vi å finne ut hvilke gjennomsnittsnivåer de har på de ulike postene, for eksempel markedsføringskostnader, utviklingskostnader, forskning og så videre. Samme med goodwill, det ser vi helt bort fra.».

I spørsmål **13.** ønsket vi å vite: *er det noen verdsettelsesmetoder som ikke kan brukes på selskaper med høye underliggende immaterielle verdier?* På dette svarte A1 «Nei, ikke som metode. Fri kontantstrøm-modeller kan bli utfordrende dersom man er inne i en periode med store investeringer, da kan kontantstrøm bli negativ. Dette er likt mellom fysiske og immaterielle eiendeler. Utbyttmodellen kan også bli utfordrende da inntjening ofte ligger lenger frem i tid ved immaterielle investeringer.» A2 trakk frem at «Må ikke tro at man kan benytte resultatene ujustert og hvert fall ikke multippelanalyser. Da er man virkelig ute og kjører. Må heller ikke benytte ujustert resultat som grunnlag for fremtidig resultat. Jeg går inn og justerer resultatet før jeg benytter det til multipler og lignende.».

Regnskapsmanipulering

I denne delen ønsket vi å spesifikt undersøke akademikernes oppfatning av forholdet mellom regnskapsmanipulering og immaterielle eiendeler. Vi startet med å spørre **14.** *I hvilken grad åpner dagens regelverk for behandling av immaterielle eiendeler for regnskapsmanipulering?* Da svarte A1 «Et system med mer aktivering er lettere å manipulere. Hvis man må kostnadsføre alt, ligger det ikke samme mulighet for manipulering. Men det er også en form for manipulering

å kostnadsføre ting som egentlig skal balanseføres. Jo mer bruk av skjønn som kan legges til grunn, desto lettere er det å manipulere. Risikoen er størst i bedrifter med stor variasjon i investeringsnivå.». A2 trakk frem «I stor grad. Punkt 1: Fordi det er såpass fleksibelt i en oppkjøpssituasjon, hvordan man fordeler mellom de enkelte eiendelene, og hva som er avskrivbart og ikke. Punkt 2: de er relativt flytende hvordan man aktiverer eller ikke aktiverer spesielt forskning, men også delvis andre poster.».

Videre spurte vi **15**. *Vil mildere krav for balanseføring av immaterielle eiendeler føre til økt risiko for regnskapsmanipulasjon?* På dette svarte A1 «Ja. For om man kostnadsfører alt vil potensialet for manipulering være mindre, men dette vi kanskje gi mindre korrekte regnskaper. Dette er den evige balansegangen gjennom skjønn og verifiserbarhet.». A2 uttrykka «Det vil det, men det må revisorer takle.».

Spørsmål 16 og 17 handler spesifikt om justert resultat. Vi spurte **16**. *Er det nyttig med bruk av justert resultat for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler?* Deretter spurte vi **17**. *Vil bruk av justert resultat eventuelt kunne føre til økt risiko for regnskapsmanipulering?* På spørsmål 16 svarte A1 «Ja. Analytikere vil ofte selv prøve å finne frem til permanent resultat eller lignende med å trekke fra usikre poster». På oppfølgingsspørsmålet (**17**) svarte A1 «Tror ikke det. Eventuelt vil jo analytikerne sitte selv og justere. Vil heller hevde det motsatte, men selskaper kan ha en tendens til å ville kategorisere gode resultater som permanente og dårlige som engangsposter. Tror likevel at det ikke fører til noe spesielt økt risiko for manipulering.».

A2 svarte på spørsmål 16 «Vi trenger kanskje det med dagens strenge regler for aktivering av IE. Jeg mener jo generelt at det er et nederlag for IFRS at vi trenger justert resultat i det hele tatt. Det kom en ny IFRS nå i april, IFRS 18, den prøver å flytte tilbake igjen justerte resultater, og flytte det inn igjen i IFRS-regnskapet og sørge for at det blir revidert i tillegg.». Videre på spørsmål 17 svarte A2 «Det enkle svaret på det er ja, noe som også er påvist. Grunnen til det, er at det er urevidert og uten særlig strikte regler og det blir mer opp til ledelsen å definere hva de justerer.».

Resultatkvalitet

Under denne delen ønsket vi å utforske hvordan resultatkvalitet blir påvirket av nåværende regnskapsregler for immaterielle eiendeler og hvordan det vil bli påvirket av eventuelle endringer. Vi startet med å spørre **18**. *Mener du at dagens regnskapsregler for behandling av*

immaterielle verdier forvirrer selskapers resultat og predikasjonsverdi for fremtiden? På dette svarte A1 «Muligens. I en tenkt situasjon hvor det plutselig kommer et stort verdifall pga. impariment loss. Dette kan gi en unaturlig variasjon i regnskapet og gjør det vanskeligere å predikere.».

På spørsmål 18 svarte A2 «Jeg mener regnskapsverdenen har vært alt for redd for å gå inn i det området her. Gode analyser viser at markedsverdien av selskaper (USA) i større og større grad har fjernet seg fra bokført eller balanseført egenkapital, som viser at det er altså mer og mer eiendeler som ikke lenger er balanseførte. Det at det er så stor avstand mellom balanseførte verdier og markedsverdier, gjør at regnskapet blir mindre relevant.».

Spørsmål 19 og 20 handlet om å undersøke hvordan resultat kvalitet blir påvirket om det gjøres endringer i regelverket for balanseføring av immaterielle eiendeler. Vi spurte først **19. Hvordan vil dette påvirkes i en tenkt situasjon hvor man forbyr balanseføring av utgifter knyttet til immaterielle eiendeler?** Deretter spurte vi **20. Hvordan vil dette påvirkes i en tenkt situasjon hvor man oppmyker reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler?** På spørsmål 19 svarte A1: «En del analytikere og forvaltere vil uansett justere alt som kostnader. Det er ikke gitt at balanseføring gir dårligere prediksjonsevner. Spesielt i de tilfeller hvor investeringsnivået er veldig ujevnt, da vil det kunne gi bedre predikasjonsverdi med balanseføring». Videre på spørsmål 20 svarte A1 at det «Vil avhenge av bransje og bedrift. Avhenger av hvor mye investeringsnivået varierer som sagt i spørsmål 19. Bransjer hvor det ofte er immaterielle eiendeler som viser å gi avkastning, vil det være lettere å argumentere for balanseføring.». Da han hadde svart stilte vi følgende oppfølgingsspørsmål: *Så du tenker at det ikke er et problem for analytikere å skille ut permanent resultat?* Da svarte A1 «Det er et signal til analytikere at ting er mer permanent når de er aktivert. Men mange vil nokk uansett anse permanent resultat som det ville vært om man hadde kostnadsført. Dette avhenger også av hvor vesentlig beløpet er.».

På spørsmål 19 svarte A2 «Det er ikke sikkert at det hadde vært så negativt, for da hadde man fått frem de kostnadene på en tydeligere måte enn i dag. I dag er det litt gjemt vekk i regnskapene, hvor mye som er kostnadsført på immaterielle eiendeler, og hvor mye som er aktivert av det.». Videre på spørsmål 20 svarte A2 «Så lenge det er regler som er presise nok til at selskapene behandler immaterielle eiendeler likt, så mener jeg det ville vært en stor fordel. Hvis det i større grad åpner for manipulering og i større grad åpner for enda mer forskjeller

mellom selskapene, så er det bare negativt. Så det er veldig avhengig av hvordan reglene utformes.».

Forskning og utvikling

I delen om FoU ønsket vi å få undersøkt akademikernes oppfatninger rundt regelverket for egenutviklede immaterielle eiendeler. Vi startet med å spørre **21. Mener du at nåværende regler om FOU knyttet til immaterielle eiendeler gir tilfredsstillende informasjon i regnskapet?** A1 svarte «Føler ikke at jeg har nok erfaring om dette, men heller mot ja, informasjonskravet er stort i IFRS og tror at man vil kunne anse dette som tilfredsstillende informasjon.». A2 mente «Nei. Ganske lite informasjon om dette hos børsnoterte selskaper. Vil ha mer detaljert informasjon om hva forskningspengene er brukt til og om det gir varig eller ikke-varig verdi selv om det ikke er balanseført. Tilsvarende for utviklingskostnader, hva de er brukt til og mer om hvorfor de har gjort det skillet mellom utgiftsført og aktivert utvikling.».

I spørsmål 22 til 24 ønsket vi spesifikt å undersøke akademikernes oppfatninger om forbudet mot å reversere tidligere kostnadsførte utgifter. Vi stilte følgende spørsmål: **22. Hvordan stiller du deg til at tidligere kostnadsførte utgifter til utvikling ikke kan reverseres og balanseføres i ettertid?** **23. Kan en oppheving av dette forbudet gi mer beslutningsnyttig informasjon i regnskapet?** **24. Vil oppheving av dette forbudet øke risiko for regnskapsmanipulering?**

På spørsmål 22 svarte A1 «Fornuftig. Hadde vært mer krevende å tolke regnskapsinformasjon om dette var mulig å gjøre i tillegg. Spesielt om reversering kan skje på tvers av perioder, og at man da må omarbeide tallene for alle periodene for å få et riktig bilde av selskapet.». På spørsmålet svarte A2 «Det er jeg negativ til. I min verden så burde man egentlig aktivere all forskning og utvikling som ikke er helt opplagt “waste” (sløsing). Og så teste det for nedskrivning i etterkant».

Videre på spørsmål 23 svarte A1 «Tror ikke det. Markedet vil ikke klare å absorbere og håndtere informasjonen.». A2 mente «Ja. Vi tror ikke at bedriftene kaster vekk penger. Så når de bruker penger på markedsføring eller forskning og utvikling, så tror vi at det er gjort med intensjonen om å skape fremtidige verdier. Jeg har jo tro på matching, at man prøver å aktivere de kostene som skal gi senere inntekter. Aktiver først, og så teste i etterkant. Det gir beslutningsnyttig informasjon. Da må ledelsen og revisor ta stilling til om det faktisk har verdi.».

Deretter svarte A1 «Definitivt. Gir en ny tilleggsmulighet som ikke eksisterer fra før.» på spørsmål 24. A2 mente «Ja, det er jo utgangspunktet, i og med at det allerede manipuleres med i dag. Men det betyr at reglene blir mye mer presise. Vil ha regler som da sier at man skal aktivere alle forsknings- og utviklingskostnader, teste det hvert år, og så sant ikke det helt opplaget er noe som skal utgiftsføres. I dag er det nesten frivillig om man aktiverer eller ikke aktiverer utviklingskostnader. Hvis regelverket lages stramt nok, så tror jeg ikke det øker risikoen for regnskapsmanipulering.».

Tilleggsrapportering

Under delen ville vi kartlegge akademikernes tanker om tilleggsrapportering knyttet til immaterielle eiendeler. Vi startet med å spørre **25**. *Hvilken informasjon er ønskelig i noter og andre tilleggsrapporter om immaterielle verdier?* A1 trakk frem «Ønsker mer fremtidsbetraktninger, fordi dette er kjernen av verdsettelsesmetoder. Vil vite hvilke verdier eiendelene kan generere i fremtiden.» A2 svarte «For alle de ulike immaterielle postene, patenter, rettigheter, markedsføring, forskning og utvikling, så ønsker jeg en tabell som viser hvor mye det er brukt av utgifter på det i løpet av året, og hvor stor grad av det som er aktivert eller utgiftsført.» Spørsmål 26 er lagt frem under generelle spørsmål sammen med spørsmål 6.

Videre under spørsmål **27**. spurte vi: *Vil en tilleggsrapport om immaterielle eiendeler bidra til økt verdirelevans og beslutningsnytte?* Da svarte A1 «Immaterielle eiendeler er vanskelig, så det er interessant, men man må passe på at det ikke blir for mye informasjon i årsrapporten for å unngå "informasjon overload". Da kan verdirelevansen synke.» A1 uttrykker selv at han argumenterer for og imot her. På spørsmål 27 svarte A2 «Mer informasjon er alltid bedre, men jeg ville ikke løst det sånn. Ville heller tvunget det inn i det reviderte regnskapet som en del av noteverket. Har mer tro på å integrere det i den pakken enn å lage en tilleggsrapport. Mer informasjon er alltid økt verdirelevans og økt beslutningsnytte, men det er jo en kostvurdering i tillegg da.».

I spørsmål 28 spør vi spesifikt om noter og styrets årsberetning: **28**. *Kan noter og styrets årsberetning brukes for å gi bedre informasjon om immaterielle verdier?* A1 uttrykka «Definitivt. Forundrer meg over at selskaper ikke ønsker å gi brukerne presis informasjon. Det

kan være på grunn av konkurranseforhold.». A2 svarte «Ja, i og med at så store deler av selskapers verdier er immaterielle eiendeler så burde det vært økt notekrav.».

Spørsmål 29 og 30 handlet om å få kartlagt ulemper med tilleggsrapportering. Vi spurte **29**. *Ser du noen ulemper med å implementere tilleggsrapportering for immaterielle eiendeler?* Videre spurte vi **30**. *Kan en tilleggsrapport eventuelt øke risiko for regnskapsmanipulering?* På spørsmål 29 svarte A1 «Information overload. Årsrapportene kan bli veldig lange, spesielt med de nye kravene for bærekraftsrapportering som kommer». Deretter svarte A1 «Tror ikke det, men tror den generelt vil kunne forvirre. Hvis det brukes til manipulering, vil det avsløres over tid.» på spørsmål 30.

På spørsmål 29 svarte A2 «Dette er ofte sensitiv informasjon, hva de holder på med og hva de bruker pengene sine til. Så for noen bedrifter vil dette kunne oppfattes som konkurransesensitivt.». Videre på spørsmål 30 svarte A2 «Hvis det ikke revideres, så er svaret opplagt ja. Dersom det revideres, er svaret nei.».

Det siste spørsmålet om tilleggsrapportering var **31**. *Kunne du brukt en tilleggsrapport og/eller noter og styrets årsberetning som informasjonskilde uten attestering fra revisor?* A1 svarte «Tror ikke det, dersom en rapport plutselig ikke er attestert vil analytikerne forundres over hvorfor denne er uten attestering.». A2 uttrykket «Nei. Den måtte vært inkludert i årsrapporten og hadde da vært gjennomlest av revisor. Må vite at styret eller ledelsen har godt god for rapporten.».

Til A1 stilte vi et siste spørsmål som ikke var i spørsmål listen: *Hvis du måtte velge, ville du valgt en løsning hvor man kostnadsfører alle utgifter til immaterielle eiendeler eller en løsning med oppmykning av reglene for balanseføring?* Da svarte A1: «Ville valgt å kostnadsføre alt. Balansen vil aldri kunne gjenspeile virkelig verdi. Det viktigste er å ha et så korrekt resultat som mulig. Superprofitt-modeller vil uansett lande på samme verdi, og sammenlignbarheten blir bedre.».

Avslutningsvis spurte vi **32** *Har du noe mer å tilføye?* På dette svarte A1 «Jeg har en akademisk måte og svare på. Blir mye for og imot argumentasjon. Jeg jobber ikke med dette i praksis og det fører til enda mer for og imot argumentasjon.». A2 kom med en lang drøftelse til slutt «Jeg synes det er trist at regnskapene i våre dager ikke er mer relevante enn de er. Min grunnholdning er at vi bør balanseføre mer enn vi gjør i dag. Så det har jo påvirket veldig mange av mine svar.

Vi har en konflikt der at regelverket og revisorene ikke klarer å lage presise nok regler, og revisorene klarer ikke å revidere det godt nok, sånn at det er grunnlag for for mye fleksibilitet.

Men jeg synes ikke det betyr at løsningen er å bare utgiftsføre alt. Vi kan ikke svare på det med å bare gi opp, det er det vi holder på å gjøre nå, det synes jeg er leit, det er jo trist dersom forvalterne sier at det er ubrukelige greier. Jeg var på en konferanse med amerikanske regnskapsmyndigheter og IASB, ingen av de mente at vi skulle balanseføre mer IE, snarere tvert imot. De sier at dette her er alt for upresist, og vi får ikke det til, også videre. Mer noteinformasjon, var eneste svaret de hadde.».

4.1.2 Oppsummering

Akademikerne påpeker at det er en rekke utfordringer knyttet til immaterielle eiendeler i regnskapet. Både A1 og A2 trakk spesielt frem sammenlignbarhet og goodwill som «problematisk» tema. Totalt sett anså vi at det var mye interessant som ble svart på de forskjellige spørsmålene og at temaene som ble tatt opp i intervjuene var relevante. A1 uttrykket at han hadde lite praktisk erfaring og hadde en akademisk metode å besvare spørsmålene på. A2 hadde lang praktisk erfaring i tillegg til noen års erfaring som akademiker. A2 var også tydelig i sitt ønske om en oppmykning i reglene for balanseføring av IE. Hensikten med oppgavens forprosjekt var å opparbeide oss en forståelse av hvor problemene og utfordringene rundt immaterielle eiendeler kunne antas å være. Ved å intervjuer to akademikere med ulik bakgrunn, men med tung faglig kompetanse på området, gjorde det oss bedre stilt til å utarbeide spørsmål til forvalterne. Vi landet på å beholde noen spørsmål, i tillegg til å utarbeide nye, men beholdt de overordnede temaene.

4.2 Resultater

I dette delkapittelet presenterer vi resultatene fra intervjuene med finansanalytikeren og fondsforvalterne. Vi har intervjuet en finansanalytiker og fire fondsforvaltere. Vi har gitt respondentene kodene forvalter 1-5 (F1-F5). For å holde oversikt har vi laget tabeller som viser sitatene til respondentene. Spørsmålene og svar er henholdsvis fordelt på delkapittel med samme tittel som i intervjuguiden. Tabell 8, under viser tidspunkt for intervju og generell informasjon om respondentene.

Kodenavn	Forvalter 1	Forvalter 2	Forvalter 3	Forvalter 4	Forvalter 5
Stilling	Porteføljeforvalter	Finansanalytiker	Porteføljeforvalter	Porteføljeforvalter	Porteføljeforvalter
Mandat	Nordisk mandat	Nordisk mandat	Fritt mandat	Fritt mandat	Fritt mandat
Erfaring	2-5 år	2-5 år	20-30 år	20-30 år	31-36 år
Intervjudato	05.03.2024	05.03.2024	07.03.2024	14.03.2024	09.04.2024

Tabell 8: Generelt om respondentene

4.2.1 Innledende spørsmål

I starten av intervjuet ønsker vi å opparbeide oss en forståelse av hvordan forvalternes syn er på regnskapet og om regnskapet er noe de benytter aktivt i sine vurderinger av selskaper. Her er forvalteren samstemte om at det legges mye vekt på regnskapet. Forvalter 4 er noe mer tilbakeholden i hvor mye det vektlegges.

Spørsmål 1	Hvor mye vekt legges på regnskapet til en bedrift når du skal foreta en verdsettelse?
Forvalter 1	Vi bruker regnskapet aktivt i alle investeringer vi vurderer. Vi bruker både årsrapporter og kvartalsrapporter.
Forvalter 2	Regnskapet er viktig. Vi ser på den fundamentale utviklingen og historikken.
Forvalter 3	Det legges veldig mye vekt på. Jeg liker veldig godt å gjerne se på 10 års historikk på bedriftene.
Forvalter 4	Man tillegger det vekt, men med forbehold om å ikke bli lurt.
Forvalter 5	I utgangspunktet legges det mye vekt, men vil variere på hva fase selskapet er i. Et modent selskap ser man på gjerne på regnskapet i de siste 10-20 årene og prøver å finne troverdig inntjening fremover, mens på et nytt selskap legger man ikke like mye vekt på regnskapet.

Tabell 9: Spørsmål 1

I tillegg til å forstå regnskapets betydning for forvalterne ønsket vi også å finne ut hvilken annen informasjon de benytter eller innhenter når de skal vurdere ett selskap. Vi ser at F1, F3 og F5 nevner eksterne analyser i tillegg til at F1 og F5 også snakker med ledelsen i selskapene. Felles er at alle ser på bransjen og hvordan det aktuelle selskapet plasserer seg i forhold til sine konkurrenter.

Spørsmål 2	Hvilken annen informasjon er relevant?
Forvalter 1	Før vi gjør en investeringsbeslutning har vi alltid møter med ledelsen, i tillegg til å innhente analyser fra meglerhus dersom selskapet dekkes av analytikere og eventuelt møte med analytiker.
Forvalter 2	Vi vurderer også kvalitativ informasjon. Vi prøver å finne ut hvorfor selskapet leverer gode resultater over tid. Trekker frem konkurranse fortrinn og strukturelle endringer som eksempel.
Forvalter 3	De må være selskapets budsjetter og guiding og analytikernes estimer. I tillegg til å se på prisingen til sammenlignbare selskaper og ymse makroforhold.
Forvalter 4	Konkurrensemessige fortrinn, og andre ting man kanskje ikke finner i regnskapet.
Forvalter 5	Ser på bransje, sektor og dens fremtidsutsikter. Vi ser også på og snakker med ledelsen gjerne, og så bruker vi analyser fra investeringsbanker.

Tabell 10: Spørsmål 2

4.2.2 Immaterielle eiendeler

I denne delen ville vi utforske mer generelt om immaterielle eiendeler og hvordan respondentene forholder seg til disse. Vi startet med å spørre om de får god nok tilgang til informasjonen de trenger om immaterielle eiendeler gjennom regnskapet og tilknyttede rapporter, og eventuelt hvilke andre plasser de finner informasjonen de trenger. Respondentene svarte noe forskjellig. F1 sier at regnskapet gir god informasjon, men at man må være villig til å grave mye i noteinformasjonen. F2 sier at det varierer på hvor gode selskapene er på å gi noteopplysninger. F4 påstår at dette varierer og at selskaper som ønsker å gi informasjon gjør det. F3 og F5 synes at informasjonen normalt sett er god nok. Når det gjelder andre plasser hvor man finner informasjon, var det bare F2 og F3 som utdypet her. F2 trekker frem forskningsjournaler, sektor-nyhetsblader og interne analyser som informasjonskilder. F3 sa at man får stort sett mer info fra IR- eller finans-avdelingen til selskapene om man ønsker det.

Spørsmål 3	Får du god nok tilgang til informasjon du trenger om immaterielle eiendeler gjennom regnskapet og tilknyttede rapporter, og hvilke andre plasser finner du eventuelt denne informasjonen?
Forvalter 1	Det er mye god informasjon i noteopplysningene og IAS 38 stiller ganske strenge krav til immaterielle eiendeler. Regnskapet gir god informasjon, men man må være villig til å grave mye i noteinformasjonen.
Forvalter 2	Greit, vil variere på hvor gode de er å gi noteopplysninger. Andre plasser jeg finner informasjon er forskningsjournaler, sektor-nyhetsblad og analyser som selskapet selv produserer.
Forvalter 3	Det pleier å være ganske god informasjon og hvis du ønsker mer så får man det fra IR/finansavdelingen til bedriftene stort sett.
Forvalter 4	Varies. Selskapene som har lyst til å gi informasjon gjør det, men de som ikke har det unngår dette. Kommer avhenger av hvilke insentiver selskapet og ledelsen har.
Forvalter 5	Synes det er greit nokk, vi får egentlig den informasjonen vi trenger.

Tabell 11: Spørsmål 3

I det neste spørsmålet ønsket vi å undersøke hvordan respondentene opplever at sammenlignbarhet mellom selskaper og bransjer blir påvirket av reglene for rapportering av immaterielle eiendeler. F1, F2 og F4 sier at reglene gjør at det blir vanskeligere å sammenligne, men trekker noe forskjellige begrunnelser inn. F1 og F4 peker på de forskjellige reglene for intern utvikling og oppkjøp som en grunn for svekket sammenlignbarhet, mens F2 trekker frem at modningsfasen til selskaper påvirker hvor mye de ønsker å balanseføre og kostnadsføre. F5 sa at det skaper forvirring når selskaper behandler immaterielle eiendeler annerledes, men F3 mente at sammenlignbarhet ikke blir negativt påvirket.

Spørsmål 4	I hvilken grad opplever du at rapportering av immaterielle eiendeler bidrar til sammenlignbarhet på tvers av selskaper og bransjer?
Forvalter 1	Nei, det er ikke alltid så veldig egnet til sammenligning på tvers av selskaper og bransjer. Det er adgang til å gjøre ulike ting og grensedragningen på ting mellom selskaper kan da bli ulik. Tenker da på grensedragningene rundt FoU, bestemt vs ubestemt levetid, nedskrivningsvurderinger som blir gjort. For eksempel goodwill kan ikke vurderes alene, den må sees sammen med minste kontantstrømgenerende enhet hvor ulike vurderinger kan bli gjort.
Forvalter 2	Det er veldig stor forskjell, spesielt mellom selskaper. Det vil også variere fra bransje til bransje. Hvor selskaper er i modningsfasen vil også påvirke hvor mye de ønsker å balanseføre og kostnadsføre.
Forvalter 3	Jeg vil ikke si at det blir negativt påvirket.
Forvalter 4	Det gjør det vanskeligere å sammenligne på grunn av forskjellen mellom oppkjøp og intern utvikling. Man må ha et forhold til om selskapet vokser organisk (internt) eller gjennom oppkjøp.
Forvalter 5	Internasjonale selskaper har en tendens til å ville avskrive mest mulig for å ha en lav bokført verdi og som da gir selskapet høyere ROE. Det kan skape forvirring når selskaper behandler immaterielle eiendeler annerledes.

Tabell 12: Spørsmål 4

Videre ønsket vi å vite om respondentene vurderer utgifter knyttet til immaterielle eiendeler annerledes dersom de er kostnadsført eller balanseført, og hvordan de vurderer disse utgiftene. F1 og F2 sier at de ikke vurderer utgiftene forskjellig da de bruker cash flow modellen. F4 gjør en vurdering av kostnader og balanseføringer basert på fornuft og selskapets økonomiske situasjon. F5 trekker frem at det ikke påvirker hans vurdering av fremtidig inntjening og cash flow. F3 sa at en stor andel goodwill i EK kan føre til at selskaper blir mindre verdsatt enn de med mer materielle eiendeler.

Spørsmål 5	Vurderer du investeringer knyttet til immaterielle eiendeler annerledes dersom de er kostnadsført eller balanseført? I så fall, hvordan og hvorfor?
Forvalter 1	Nei, det gjør jeg egentlig ikke. Dersom de velger å balanseføre det vil jeg uansett se det som en cash flow ut.
Forvalter 2	Bruker free cash flow så er ikke stor forskjell. Viss det er overveldende andel kapitalisering må man gjerne spørre seg selv hvorfor. Dette kan si noe om ledelsen og at de ønsker å "sminke" på tallene.
Forvalter 3	Ja, hvis det er veldig mye goodwill i egenkapitalen så vil det kanskje bli verdsatt som litt mindre verdifullt enn hvis de har mer materielle eiendeler.
Forvalter 4	Ja, selskaper med høy Return on net assets (RONA) liker jeg å gå tilbake i tid og kapitalisere en del av tidligere kostnadsførte utgifter, for eksempel en del av markedsføring, for å få et bilde av den faktiske økonomiske verdiskapningen. Dårligere selskaper har en tendens til å ville balanseføre for mye, og da vurderer jeg om noe av det balanseførte skal behandles som kostnader. Dette er en fornuftighetsvurdering jeg gjør.
Forvalter 5	Viss selskapet driver med oppkjøp så har det ikke så mye og si, men viss selskapet driver med FoU kan det være interessant å sammenligne selskaper i hvilken grad og hvor mye de balansefører, men det påvirker ikke fremtidig inntjening og cash flow sånn sett.

Tabell 13: Spørsmål 5

I det kommende spørsmålet ønsket vi å vite hvor mye vekt respondentene gir tallet som faktiske står balanseført som immaterielle eiendeler i regnskapet. F3, F4 og F5 sa at de legger liten vekt på det tallet som er balanseført som immaterielle eiendeler. F1 og F2 legger noe mer vekt i dette. F1 sier at han tillegger tallet en viss verdi, og F2 ser på immaterielle eiendeler mot totale eiendeler og gjør en risikovurdering vedrørende de immaterielle verdiene om de utgjør en stor proporsjonal verdi.

Spørsmål 6	Hvor mye vektlegger du tallet som faktisk er balanseført som immaterielle eiendeler i regnskapet?
Forvalter 1	Jeg tillegger det en viss verdi, også tar jeg med meg at det er påvirket av skjønn. Jeg tillegger det mindre verdi enn "hard facts" som konkret kan bekreftes av revisor.
Forvalter 2	Pleier å se immaterielle eiendeler opp mot total assets. Hvis det er en høy proporsjonal verdi, må man foreta en risikovurdering vedrørende disse verdiene. Hvis det er mye goodwill så vurderer jeg fremtidige kontantstrømmer knyttet til denne goodwillen.
Forvalter 3	Ganske lite egentlig. Kanskje trekke litt ned dersom den bokførte egenkapitalen er dominert av immaterielle eiendeler.
Forvalter 4	Liten vekt, fordi lite havner i balansen.
Forvalter 5	Legger ikke mye vekt på det. Pleier å sette immaterielle verdier til null for å se hvor mye som er igjen av egenkapitalen. Dette er en risikovurdering vi gjør.

Tabell 14: Spørsmål 6

Da vi hadde fått kartlagt deres vurdering av balanseført verdi, ønsket vi å få et inntrykk av hvilke immaterielle eiendeler som det ikke oppgis tilstrekkelig med informasjon om i regnskapet. Vi spurte derfor om hvilke typer immaterielle verdier respondentene ønsker mer informasjon om i regnskapet. I dette spørsmålet trakk respondentene frem forskjellige ting. F1 ønsker begrunnelse over hvorfor eiendeler har ubegrenset levetid. F2 ønsker mer åpenhet og spesifikk informasjon om hva som inngår i samleposter. F3 ønsker generelt mer informasjon om bærekraftigheten til verdiene og risikoen for verdifall. F4 ønsker mer informasjon om goodwill, og F5 ønsker å få splittet mellom oppkjøp, FoU, og type immaterielle verdier. F5 uttrykker også at han egentlig ikke savner mer detaljer.

Spørsmål 7	Hvilke typer immaterielle verdier ønsker du mer informasjon om i regnskapet?
Forvalter 1	Hos enkelte selskaper ønsker jeg bedre begrunnelse på hvorfor de mener en eiendel har ubegrenset levetid, da dette er en ganske bastant forutsetning å ta. Da sier man egentlig at denne eiendelen alltid vil generere positiv kontantstrøm og verdien vil aldri falle. I realiteten er det få eiendeler som har den egenskapen.
Forvalter 2	Mer åpenhet generelt, og mer spesifikk informasjon i de tilfellene hvor det er samleposter under immaterielle eiendeler. Hva er dette? og hva er verdien til den enkelte?
Forvalter 3	På generell basis kunne det godt stått litt mer om hvor bærekraftige verdiene er og hvor stor risikoen er for at de faller i verdi.
Forvalter 4	Spesielt goodwill. Hva som ligger bak verdiene i oppkjøp.
Forvalter 5	Det er grei informasjon, men kunne vært greit å få splittet hvor mye som kommer fra oppkjøp og hvor mye fra FOU, og hvilken type det er. Men vi har ikke gått rundt og savnet mer detaljer.

Tabell 15: Spørsmål 7

4.2.3 Forskning og utvikling

Forskning og utvikling er ett av områdene hvor man kan få en aktivering av immaterielle verdier i balansen dersom det går fra en forskningsfase over til en utviklingsfase. For at det skal kunne aktiveres er det noen kriterier som må innfris. Med dette spørsmålet ønsket vi å finne ut hvordan forvalterne opplever at dagens regelverk fører til tilfredsstillende informasjon i regnskapet på dette område. Det viser seg at det er noe ulikt hvor godt forvalterne kjenner regelverket på dette området. F1 poengterer de skjønsmessige vurderingene rundt skillet mellom forskning og utvikling og kunne ønsket seg mer informasjon rundt når selskapene anser at det går fra en forskningsfase til en utviklingsfase. F2 og F4 sier at det er noe selskapsavhengig hvor gode de er på å gi informasjon.

Spørsmål 8	Erfarer du at nåværende regler om FoU knyttet til immaterielle eiendeler gir tilfredsstillende informasjon i regnskapet?
Forvalter 1	Ja, til en viss grad. Men er noe skjønsmessige vurderinger rundt når det går fra forskning til utvikling. Mer informasjon rundt den vurderingen og hvordan kravene oppfylles ville vært gunstig i mange tilfeller.
Forvalter 2	Vil variere i stor grad fra selskap til selskap på hvor gode de er å gi noteinformasjon. Ofte er selskaper hvor FoU er veldig viktig for konkurransevarig fortrinn bedre å gi noter på dette.
Forvalter 3	Jeg kan ikke reglene konkret så kan ikke uttale meg rundt det praktiske.
Forvalter 4	Variierende. De selskapene som ønsker å gi tilfredsstillende informasjon, gjør det.
Forvalter 5	Jeg har ikke sett så mye på det, men har ikke noe klar mening om at det ikke gjør det.

Tabell 16: Spørsmål 8

Immaterielle eiendeler som kommer av forskning og utvikling kategoriseres gjerne som egenutviklede immaterielle eiendeler og skilles fra immaterielle eiendeler som er kjøpt. I det neste spørsmålet ønsket vi å få svar på om forvalterne har en ulik tilnærming til egenutviklede kontra kjøpte immaterielle eiendeler. funnene her er noe ulike. Ser vi på svarene til F1 og F5 så stoler de i større grad på kjøpte, hvor det begrunner det med transaksjonspris og objektivitet. De poengterer skjønsmessige vurderinger rundt aktivering for egenutviklede som en utfordring. F3 er mer kritisk til kjøpte, da F3 sier at verdiene fort kan forsvinne uten at man klarer å utnytte de og begrunner dette med at man ikke har kontroll over ansatte. F2 og F4 fokusere mer på selve skillet og understreker at det skaper forskjeller og fører til dårligere sammenlignbarhet blant selskapene.

Spørsmål 9	Hvordan stiller du deg til behandling av kjøpte vs egenutviklede immaterielle eiendeler i regnskapet?
Forvalter 1	Når det er kjøpt så har man en transaksjonspris, noe som gir mer komfort. Egenutviklet består ofte av mer skjønn i tillegg til grensedragningen mellom direkte og indirekte kostnader. Jeg ville stort mer på noe som var kjøpt.
Forvalter 2	Veldig rart at det er en så avvikende regel som skaper forskjeller, men synes at det er fornuftig å ha historisk kost som utgangspunkt for å unngå volatilitet i regnskapet.
Forvalter 3	I utgangspunktet er jeg litt mer skeptisk til kjøpte, i hvert fall hvis de nylig er kjøpt. Da er det risiko for at verdiene kan forsvinne fort for eksempel ved at ansatte forsvinner og du klarer ikke utnytte verdiene.
Forvalter 4	Det bidrar til dårligere sammenlignbarhet, må ha et forhold til hvordan selskapene vokser, organisk eller gjennom oppkjøp.
Forvalter 5	Kjøper man så vil man jo være mer objektiv, da har man betalt mer enn bokførte verdier og det vil være fair. Egenutviklede må man passe litt mer på, kanskje har de aktivert for mye. da vil vi se på utviklingen, dersom aktivering øker, men ikke omsetning, vil det være ett faretegn.

Tabell 17: Spørsmål 9

I det neste spørsmålet ønsket vi å få svar på hvordan forvaltere stiller seg til å kunne reversere tidligere kostnadsført utvikling. Her ser vi at F2, F3, F4 og F5 synes det er «greit» at det ikke er tillatt. F1 stiller seg derimot positiv til en slik reversering såfremt reverseringen begrunnes godt i noter og påpeker at dagens regelverk kan svekke sammenstillingen i regnskapet.

Spørsmål 11 er et oppfølgingsspørsmål hvor vi ønsket å få svar på om en eventuell oppheving av reverseringsforbudet ville øke risikoen for regnskapsmanipulering. Også her er F2, F3, F4 og F5 relativt samstemte i at det ville ført til en økt risiko for regnskapsmanipulering. F1 sier at det er en risiko, men at det ikke er noe større risiko rundt en slik reversering i forhold til en annen type reversering. F1 eksemplifiserer dette ved at man kan nedskrive andre typer immaterielle eiendeler (bortsett fra goodwill) for så å senere reversere nedskrivningen.

Spørsmål 10	Hvordan stiller du deg til at tidligere kostnadsførte utgifter til utvikling ikke kan reverseres og balanseføres i ettertid?
Forvalter 1	I utgangspunktet er jeg positiv til en slik reversering dersom man opplyser godt i noter hvorfor man gjør det. Dette fordi sammenstillingen blir svekket dersom man plutselig får inntekter i senere perioder der det ser ut til at man ikke har hatt kostnader.
Forvalter 2	Helt greit. Mer opptatt av å vite kostnaden på det som er investert.
Forvalter 3	Det synes jeg er heilt greit. Dersom et selskap prises til 10 ganger bok, men er veldig lønnsomt så gjør jo ikke det noe. Verdiene er vanskelige å kvantifisere uansett.
Forvalter 4	Greit, ville vært rotete om dette var lov.
Forvalter 5	Det syns jeg virker fair. hvis du har sett for deg at det er en utgift, men senere ombestemmer deg, vil det sannsynligvis være fordi du sliter med inntjeningen og har lyst å pynte på resultatet.
Spørsmål 11	Vil en oppheving av dette forbudet øke risiko for regnskapsmanipulering?
Forvalter 1	Det er alltid en risiko. Men man kan nedskrive en immateriell eiendel for så å senere reversere den nedskrivningen, så lenge det ikke er goodwill. Så jeg synes ikke problematikken rundt regnskapsmanipulering og en oppheving av det forbudet er større enn ved annen reversering.
Forvalter 2	Ja. Det skaper mer handlingsrom for kreativ regnskapsføring.
Forvalter 3	Ja, det kan det gjøre.
Forvalter 4	Ja.
Forvalter 5	Dersom en oppmykning hadde blitt tillat ville man måtte informere dersom man reverserte, noe som typisk ville dukket opp som ett rødt flagg og man måtte sett nærmere på hva som har skjedd.

Tabell 18: Spørsmål 10 og 11

4.2.4 Verdsettelse av immaterielle eiendeler

Ved det påfølgende spørsmålet ønsket vi å finne ut hvordan forvalterne inkluderer immaterielle eiendeler som en del av sin verdsettelse av selskaper. F1, F3 og F5 er tydelig på at de da bruker cash flow-modeller i sine verdsettelser. F1 understreker dette med at dersom de immaterielle eiendelene er i bruk i den daglige driften så vil det reflekteres i selskapets cash flow. F3 nevner at det er viktig å være klar over om det er investeringsbehov knyttet til å opprettholde verdien av immaterielle eiendeler og at analytikere i noen tilfeller ser bort fra avskrivninger på enkelte selskaper. F4 sier at det er viktig å være oppmerksom på regnskapsføringen, om man kostnadsfører eller aktiverer og nevner at P/B kan bli veldig høy dersom alt kostnadsføres. F2

nevner mer rundt de kvalitative aspektene, hvor han foretar en helhetsvurdering av verdiene og gjerne skiller ut noen immaterielle eiendeler.

Spørsmål 12	Hvordan behandler du immaterielle verdier når du foretar en verdsettelse?
Forvalter 1	Antar at de fleste immaterielle eiendelene er driftsrelaterte, vil derfor sjekke at de verdiene som er oppført i noter faktisk er i bruk i den daglige driften. Dersom de er det, vil de reflekteres i kontantstrømanalyser. Inntjeningen fra immaterielle eiendeler vil da reflekteres løpende i operasjonell cash flow.
Forvalter 2	De kvalitative aspektene ved selskapene er ofte de som forklarer de underliggende immaterielle verdiene i dagens industri. Prøver ikke å finne verdien på enkelte immaterielle eiendeler, men foretar en helhetsvurdering og skiller gjerne ut noen. Videre vurderer vi durasjonen på konkurransefortrinnet som disse IE genererer. Vi bruker kanskje mest tid på å vurdere disse kvalitative aspektene når vi vurderer et selskap.
Forvalter 3	Jeg vil prognostisere en cash flow, men prøver å vurdere om de immaterielle eiendelene står seg i verdi. For eksempel i spillsekskapet Embracer så vet jeg at analytikerne ofte ser bort fra selskapets avskrivninger på immaterielle eiendeler. Du må også hensynta om de immaterielle eiendelene vil kreve fremtidige investeringer for å opprettholdes. Jeg har ikke 100% oppskrift, men det er viktig å ta hensyn til.
Forvalter 4	Må være oppmerksom på regnskapsbehandlingen. Blir kostnadene bare kjørt gjennom P&L (profit & Loss) eller kommer de i balansen. Man må ha et forhold til hvordan dette påvirker multipler og vurdering av selskaper. Selskaper kan få veldig høy P/B viss alle kostandene blir kjørt gjennom P&L.
Forvalter 5	Man ser mer på løpende inntjening, altså cash flow, i stedet for bokførte verdier.

Tabell 19: Spørsmål 12

Med dette spørsmålet ønsket vi å finne ut om forvalterne anser det som mer utfordrende å verdsette selskaper som besitter mye immaterielle verdier. Her kommer det klart frem at alle forvalterne synes det er mer utfordrende, men F1 og F3 nevner bruken av cash flow-modellen og at det da ikke blir mer utfordrende. F1 sier at substansanalyser blir mer krevende med mye immaterielle verdier. F3 nevner at selskaper med mye IE ikke vil ha den samme «bunnen» og «toppen» i verdi sammenlignet med selskaper med mer fysiske eiendeler. F2 begrunner utfordringene med at det kan være vanskelig og ved noen tilfeller umulig å vite hva som er den faktiske verdien på IE. F5 sier at dersom et selskap med IE gjør det dårlig er det fristende å sette verdiene lik 0.

Spørsmål 13	Opplever du at det er mer utfordrende å verdsette selskaper med mye immaterielle verdier, kontra selskaper uten/lite immaterielle verdier? Hvorfor/hvorfor ikke?
Forvalter 1	Ja, men ikke ved cash flow-analyser. Men ofte ønsker vi å benchmarke fundamentale analyser mot substansanalyser. Substansbasert verdsettelse blir vanskeligere med mye immaterielle eiendeler i forhold til mer "håndfaste" eiendeler.
Forvalter 2	Ja, på grunn av større usikkerhet i hva verdien faktisk er. I noen tilfeller er det umulig å vite, mens med lite immaterielle verdier er det lettere.
Forvalter 3	I utgangspunktet litt mer krevende, men behøver ikke å være det. Med mye immaterielle verdier må du i nesten 100% av tilfellene basere det på en cash flow-vurdering. Et slikt selskap vil ikke ha den samme "bunnen" og "toppen" i verdi som ett med mye fixed assets.
Forvalter 4	Ja.
Forvalter 5	Ja litt, når selskaper gjør det dårlig og har immaterielle verdier er det fristende å sette disse verdiene lik 0.

Tabell 20: Spørsmål 13

I forvalternes behandling av immaterielle eiendeler ønsket vi også å finne ut hvilke verdsettelsesmetoder de bruker dersom et selskap består av mye IE. Noe som vil bidra til å indikere hvilken informasjon de benytter seg av og har behov for. Her ser vi at fire av fem forvaltere benytter seg av kontantstrømanalyser. Hvor F2 begrunner det med at man da slipper å ta stilling til kjøpte vs egenutviklede IE. F4 virker å være noe mer multippelbasert i sin verdsettelse og sier at han liker å speile P/B og ROE. Også forvalter 3 benytter multipler, med eksempler som P/E og EV/EBIT. F5 sier at P/B brukes lite, mens F2 sier det ikke kan brukes.

Spørsmål 14	Hvilke verdsettelsesmetoder er mest brukt når dere skal verdsette selskaper med betydelige immaterielle verdier? Hvorfor?
Forvalter 1	Kontantstrømanalyser og Fundamentale analyser.
Forvalter 2	Free cash flow yield og foretrekker free cash flow generelt. Da unngår man å bli lurt eventuelt av behandling av interngenererte vs kjøpe immaterielle eiendeler. Pris/bok kan ikke brukes.
Forvalter 3	En kombinasjon av multiplering og DCF, men det optimale er trolig DCF. Eksempler på multipler er gjerne P/E eller EV/EBIT.
Forvalter 4	Liker å speile p/b og ROE, og må ha et forhold til hvordan immaterielle kostnader er behandlet i regnskapet. Gode vs dårlige selskaper har ofte forskjellig insentiv på om de vil kostnadsføre eller balanseføre mest mulig. Jeg fokuserer på å matche utgifter og inntekter.
Forvalter 5	Bruker lite pris/bok. Baserer verdsettelsen på løpende inntjening og gjerne cash flow modellen.

Tabell 21: Spørsmål 14

4.2.5 Resultatkvalitet

I denne delen av intervjuet ønsket vi å få et innblikk i hvordan respondentene behandler og vurderer årets- og fremtidige resultat med hensyn til poster knyttet til immaterielle eiendeler. Vi startet med å spørre om de opplever at dagens rapportering av immaterielle eiendeler påvirker resultatet og hvordan de behandler dette. F1 og F4 trakk frem at selskapers økonomiske situasjon påvirker hvor mye selskaper kostnadsfører og balansefører. F4 har et forhold til dette i analysen og bruker fornuft når han vurderer kostnadsføringene og balanseføringene. F1 sa at hvor mye som balanseføres eller ikke, er ikke så viktig, da de viktigste for F1 er kontantstrømmen. F2 uttrykket noe av det samme og sier at «problemene» blir løst når man bruker «free cash flow», og trekker frem at avskrivningsplan og amortisering av oppkjøpte immaterielle eiendeler påvirker resultatregnskapet. F2 nevnte også at resultatregnskapet blir påvirket av hvor aggressivt selskapet balansefører immaterielle eiendeler. F3 trekker frem at immaterielle eiendeler som ikke avskrives skaper usikkerhet. F5 sa at de må se på hvilke policyer selskapet har for nedskrivning av immaterielle verdier.

Spørsmål 15	Hvordan erfarer du at resultatet blir påvirket av dagens rapportering av immaterielle eiendeler, og hvordan behandler du det?
Forvalter 1	Enkelte har nok den tendensen at de i den grad de går bra så kostnadsfører de og i den grad de går dårlig så balansefører de for å vise sterkere egenkapital. Om det balanseføres eller ikke er ikke så viktig for vår del, det viktigste for oss er kontantstrømmen.
Forvalter 2	Resultatregnskapet kan bli påvirket av hvor aggressivt selskaper balansefører. Valg av avskrivningsplan og amortisering av oppkjørte immaterielle eiendeler vil også påvirke resultatregnskapet, men dette blir egentlig løst når man bruker free cash flow.
Forvalter 3	Jeg synes det er et negativt moment dersom et selskap har mye immaterielle verdier som ikke blir avskrevet, det skaper usikkerhet. Goodwill-verdier kan forvitne ved for eksempel risiko for at ansatte slutter.
Forvalter 4	Resultatet blir åpenbart påvirket. Opplever at "gode" selskaper har en tendens til å kjøre mest mulig gjennom resultatregnskapet og "dårlige" selskaper ønsker å kapitalisere så mye som mulig. Har et forhold til dette i analysen. Er en fornuftighetsvurdering jeg tar når jeg vurderer disse kostnadene og balanseføringene.
Forvalter 5	Man må se om selskapet skriver ned immaterielle verdier eller ikke og hvilke policyer de har for dette.

Tabell 22: Spørsmål 15

I neste spørsmål ønsket vi å finne ut om respondentene ønsker at selskaper selv oppgir justerte resultat med tilleggsinformasjon om utgifter knyttet til immaterielle eiendeler og tilknyttede poster. Her hadde respondentene forskjellige meninger. F1, F2 ønsker mindre av justerte resultat. F4 synes at selskapene gjør dette i tilstrekkelig grad fra før. F3 sa at det kan være nyttig og F5 synes det kan være nyttig dersom mindre selskapet benytter seg mer av justert resultat.

Spørsmål 16	Er det ønskelig med mer bruk av justerte resultat med tilleggsinformasjon for utgifter til immaterielle eiendeler?
Forvalter 1	Jeg ønsker minst mulig justert resultat. Det er et irritasjonsmoment når det er mye velvilje fra selskapet til å "hjelpe" med å justere og at man til slutt ikke klarer å se de lange linjene i regnskapsinformasjonen. Jeg er positiv til at det skal gis mest mulig informasjon i noter, men at resultat og kontantstrøm presenteres ujustert.
Forvalter 2	Nei, opplever at dette overbrukes. Foretrekker mindre av dette. Overforbruk av justerte resultat sier noe om integriteten til ledelsen.
Forvalter 3	Ja det synes jeg godt kan gjøres, så kan du selv vurdere justeringene. Men dersom et selskap alltid fokuserer på det justerte og det alltid er bedre enn det rapporterte, så kan det skape utfordring. Men for min del kan det være nyttig da det kan være fornuftig å justere.
Forvalter 4	Opplever at selskapene er flinke til dette fra før.
Forvalter 5	På større selskaper kan vi ofte gjøre disse beregningene selv, men på mindre selskaper kunne det vært nyttig om selskapene brukte dette mer.

Tabell 23: Spørsmål 16

Videre ønsket vi å kartlegge hvordan rapportering av immaterielle eiendeler påvirker respondentenes vurdering av fremtidig inntjening. Vi startet med å spørre om de opplever at regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler forvirrer resultatet i regnskapet og deres prognoser på fremtidig inntjening. F1 og F2 opplevde ikke dette som et problem, da de gjør justeringer for å hindre at det oppstår forvirring. F3, F4 og F5 mente det kan oppstå forvirring. F3 sa det kan oppstå i enkelte tilfeller, F4 sa det kan oppstå forvirring til en viss grad og F5 påstod at det er potensiale for at det kan oppstå forvirring.

Spørsmål 17	Opplever du at regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler forvirrer resultatet i regnskapet og dine prognoser på fremtidig inntjening?
Forvalter 1	Nei, egentlig ikke. Det er greit for oss å justere. Bruker noter og sammenstiller informasjonen med kontantstrømmen til selskapet, så finner man utgående kontantstrøm til det som eventuelt er balanseført.
Forvalter 2	Opplever ikke dette som et problem. Jeg justerer bort det som kan skape forvirring.
Forvalter 3	Ja, det kan du si at det gjør i enkelte tilfeller.
Forvalter 4	Ja til en viss grad. Blir litt som det samme som i spørsmål 5 for hvordan jeg vurderer økonomisk verdiskapning.
Forvalter 5	Det er potensiale for det, og det gjør at det krever mer innsats fra oss. Vi prøver å luke ut kostnader knyttet til immaterielle eiendeler.

Tabell 24: Spørsmål 17

I de neste to spørsmålene ønsket vi å finne ut hvordan eventuelle endringer i regelverket ville påvirke respondentene sin vurdering av resultat og fremtidig inntjening. Først spurte vi om hvordan deres vurdering av resultat og fremtidig inntjening ville bli påvirket om alle utgifter knyttet til immaterielle eiendeler kostnadsføres, altså om det var forbudt med balanseføring av immaterielle eiendeler. F1 og F2 sa at en slik endring ville hatt lite å si for deres vurderinger. F5 sa at en sånn endring hadde vært ryddig og grei. F3 og F4 var litt mer skeptisk til en slik endring. F3 mente at denne endringen ikke vil være hensiktsmessig med goodwill og ville prøvd å justere verdien til FoU dersom han hadde tro på at det var en verdi i FoU-en. F4 påstår at han da måtte gjort mer jobb selv for å finne frem til økonomisk verdiskapning.

Spørsmål 18	I en tenkt situasjon hvor alle utgifter knyttet til immaterielle eiendeler kostnadsføres, hvordan vil dette påvirke din vurdering av resultat og fremtidig inntjening?
Forvalter 1	Ganske lite, siden det egentlig er sånn jeg gjør det uansett.
Forvalter 2	Kontantstrømmen vil være lik uansett. Denne løsningen er kanskje like grei, da selskapene lager noter på R&D uansett.
Forvalter 3	Synes ikke dette ville vært hensiktsmessig ved goodwill. Ved FoU så ville jeg prøvd å justere dersom jeg hadde tro på at de er verdi i den FoU-en.
Forvalter 4	Da måtte man gjort enda mer av jobben selv for å finne økonomisk verdiskapning.
Forvalter 5	Det ville vært helt greit og ryddig. Ser man for seg et oppkjøp så vil det være fair at man skriver det til null.

Tabell 25: Spørsmål 18

Det kommende spørsmålet er lignende det foregående, men ved “motsatt” regelendring. Her spurte vi hvordan deres vurdering av resultat og fremtidig inntjening ville bli påvirket dersom reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler var oppmyket. F1 sa at han ville behandlet balanseføringene som en kostnad. F2 sier at EBITDA marginen vil bli veldig god, og at han vil foretrekke kostnadsføring og at det lages noter på FoU. F3 sier at dette ikke skal påvirke vurderingen når man bruker en cashvurdering, men at man likevel kan bli påvirket. F4 påstår at dårlige selskaper ville benyttet dette til å balanseføre enda mer. F5 sa at dette ville føre til at de kanskje må bruke mer tid på å se nærmere på hva som havner i balansen, da de foretrekker å se på resultatet uten påvirkning av kostnader fra immaterielle eiendeler.

Spørsmål 19	I en tenkt situasjon hvor reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler er oppmyket, hvordan vil dette påvirke din vurdering av resultat og fremtidig inntjening?
Forvalter 1	Jeg ville gjort det på samme måte som spm. 15. (tatt ut det som blir balanseført og behandlet det som kostnad).
Forvalter 2	EBITDA margin vil bli veldig god. Vil heller foretrekke å kostnadsføre og lage noter på R&D.
Forvalter 3	Skal ikke bli påvirket av det i en cash-vurdering, altså hvor mye av resultatet som blir cash, men kan jo likevel gjør at du blir litt påvirket.
Forvalter 4	Dårlige selskaper ville ha benyttet dette til å balanseføre enda mer.
Forvalter 5	Vi prøver å se på resultatet uten påvirkning av kostnader fra immaterielle eiendeler. Da må vi kanskje bruke mer tid på å se nærmere på dette da mer havner i balansen.

Tabell 26: Spørsmål 19

I spørsmål 20 ønsket vi å få presisert om og hvilke resultatjusteringer for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler respondentene gjør for å komme frem til permanent resultat og egne resultatanslag. Alle respondentene sa at de gjør resultatjusteringer for å komme frem til permanent resultat og egne resultatanslag, men har forskjellig fremgangsmåte på hvordan dette gjennomføres.

Spørsmål 20	Gjør du noen resultatjusteringer for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler/verdier for å komme frem til permanent resultat og egne resultatanslag?
Forvalter 1	Det som er kostnadsført lar jeg være. Av det som er balanseført så ser jeg på hva som er balanseført typisk de siste 3-5 årene, avhengig av selskap, og fordeler det utover som negativ kontantstrøm eller kostnad. Det vil gi meg et anslag på det reelle resultatet eller operasjonell cash-flow.
Forvalter 2	Prøver å komme frem til et driftsresultat som er ganske likt kontantstrømmen. Trekker ut det som er et resultat av hva som har skjedd i balansen. Amortisering av software og it er eksempler på kostnader knyttet til immaterielle eiendeler som skilles ut.
Forvalter 3	Ja, det gjør jeg av og til. I enkelte selskaper tar jeg bort avskrivninger så tar jeg inn capex.
Forvalter 4	Ja, man gjør det. Som jeg forklarte litt under spørsmål 5.
Forvalter 5	Ja, som hovedregel pleier vi å ta disse kostnadene bort. Det kommer litt an på hva det er, men ser vi for eksempel på avskrivninger så justerer vi sånn at vi ser på resultatet uten avskrivningene.

Tabell 27: Spørsmål 20

Videre ønsket vi å få en dypere forståelse for om det er utfordrende eller problematiske elementer angående engangshendelser som forvirrer resultatet knyttet til immaterielle eiendeler. Spørsmålet er veldig lignende det foregående. Vi spurte om de opplever at det er utfordrende å skille ut engangshendelser for å finne frem til permanent resultat/resultat anslag knyttet til utgifter til immaterielle verdier. På dette spørsmålet hadde respondentene delte meninger.

F1 opplever at selskapene har et stykke å gå, på rapportering av engangshendelser. F2 synes det ikke er utfordrende, men trekker frem at oppkjøp kan være utfordrende å vurdere dersom det blir systematisk og jevnlig foretatt. F3 synes selskapene er gode på å rapportere engangshendelser, men synes at det kan bli rotete og uoversiktlig. F4 sa at selskaper stadig rapporterer nye engangshendelser, som egentlig ikke er engangshendelser. F5 sa at det ikke er utfordrende, men at det krever innsats.

Spørsmål 21	Opplever du at det er utfordrende å skille ut engangshendelser og finne frem til permanent resultat/resultat anslag knyttet til utgifter til immaterielle verdier? Hvordan kan det eventuelt bli bedre?
Forvalter 1	Selskapene har blitt bedre, men fremdeles et stykke å gå. Dersom selskapet velger å justere er det viktig at de lager en kobling mellom det reelle resultatet og justeringene de har gjort, linje for linje.
Forvalter 2	Nei. Bli egentlig det samme svaret som i det forrige spørsmålet. Kan være mer utfordrende knyttet til selskaper som systematisk driver med oppkjøp å vurdere om kostnaden knyttet til disse er engangshendelser.
Forvalter 3	Selskapene pleier å være flinke på det, men engangshendelser skaper jo litt utfordringer når man skal forstå den underliggende driften. Det kan bli rotete og uoversiktlig med mange linjer.
Forvalter 4	Opplever at selskaper stadig får nye non-recurring items, men at mange av disse egentlig ikke er non-recurring.
Forvalter 5	Det krever mer innsats og justeringer som må gjøres. Vet ikke om man kan si utfordrende, men det krever i hvert fall litt innsats at du går gjennom det.

Tabell 28: Spørsmål 21

4.2.6 Regnskapsmanipulering

Under denne delen av intervjuet ønsket vi å finne ut om respondentene opplever at selskaper manipulerer regnskapstallene gjennom immaterielle eiendeler og tilknyttede poster. Vi startet med å spørre om de erfarer at selskapers økonomiske situasjon påvirker hvor mye selskaper balansefører eller kostnadsfører utgifter knyttet til immaterielle eiendeler. Alle respondentene svarte ja. Respondent F1, F2, F4 og F5 uttrykker at selskaper som gjør det bra økonomisk har en tendens til å kostnadsføre mer av utgiftene knyttet til immaterielle eiendeler og selskaper som er i en svakere økonomisk posisjon har en tendens til å balanseføre i større grad. F2 presiserer at dette gjelder spesielt egenutvikling. F3 sa at det kan være tilfeller av selskaper som kan tjene på å få større egenkapital og derfor vil unngå kostnadsføring.

Spørsmål 22	Opplever du at selskapers økonomiske situasjon påvirker hvor mye de balansefører/kostnadsfører av utgifter knyttet til immaterielle eiendeler?
Forvalter 1	Ja, de som gjør det godt kostnadsfører og de som trenger den bokførte egenkapitalen balansefører mer. Det er en trend.
Forvalter 2	Ja absolutt. Et selskap som ikke tjene penger vil prøve å kapitalisere mer knyttet til egenutvikling for å booste driftsresultatet, men et selskap som tjener penger vill ha en tendens til å kostnadsføre mer.
Forvalter 3	Ja det kan nok være tilfelle at det skjer. Det er klart at selskap som kan tjene på å få større egenkapital vil ha en interesse av å unngå kostnadsføring.
Forvalter 4	Ja. Selskaper som gjør det dårlig vil å balanseføre mest mulig, mens et selskap som tjener penger vil ha en tendens til å kostnadsføre mer.
Forvalter 5	Ja det er jo klart det. Har du superlønnsomhet med god kapital er det mer tendens til kostnadsføring, mens de som har tynnere balanse vil være mer ivrig på å balanseføre.

Tabell 29: Spørsmål 22

I neste spørsmål spurte vi direkte om respondentene opplever at det oppstår tilfeller med regnskapsmanipulering knyttet til immaterielle eiendeler med dagens rapporteringsregler. Her var det ulikheter i svarene. F4 uttrykket at det oppstår tilfeller hvor selskaper bruker de nåværende reglene for å pynte på tallene. F1, F2 og F3 synes at manipulering var et litt for strengt begrep. F2 opplever noe, men ikke alt for mye og omtaler det som kreativ og aggressiv regnskapsføring. F1 og F3 trakk frem at nedskrivningsreglene for goodwill-posten kan føre til manipulering. F3 uttrykket også at det er åpenbart rom for manipulering knyttet til skjønnsmessige vurderinger. F5 opplevde ikke dette som et problem i noen av “deres” selskaper, men sier de følger med på tallene.

Spørsmål 23	Opplever du at det ved dagens rapportering om immaterielle eiendeler oppstår tilfeller med regnskapsmanipulering?
Forvalter 1	Usikker på om jeg vil kalle det manipulering, men det er åpenbart at ting som er knyttet til skjønsmessige vurderinger har rom for manipulasjon. Ved goodwill kan man komme frem til at verdien er forsvart og at man ikke nedskriver, men hvor det ofte skyldes at man har utviklet ny goodwill i egen virksomhet. Det gjør at det indirekte blir en balanseføring av egenutviklet goodwill, noe som ikke er lov.
Forvalter 2	Synes at "Manipulasjon" er litt for strengt begrep, men opplever kreativ og aggressiv regnskapsføring. Ikke alt for mye, men er en mulighet.
Forvalter 3	Regnskapsmanipulering er et litt sterkt ord, men du har jo dette med at du har lov å faktisk ikke avskrive goodwill, noe som vil kunne gi et for godt inntrykk. Så det er en fare for at det kan skje, absolutt.
Forvalter 4	Ja, det oppstår tilfeller hvor selskapene bruker reglene til å pynte på tallene.
Forvalter 5	Jeg har egentlig ikke opplevd det som noe problem for noen av våre selskap. Vi følger med på tallene og hvis et selskap plutselig får kraftig økning i aktivering fra FoU for eksempel så er det et rødt flagg.

Tabell 30: Spørsmål 23

Videre ønsket vi å kartlegge hvordan regnskapsmanipulering og immaterielle eiendeler vil utvikle seg om det åpnes for mer balanseføring av immaterielle eiendeler. Vi spurte derfor om en oppmykning av reglene for balanseføring vil kunne føre til flere tilfeller med regnskapsmanipulering? Alle respondentene var enige om at det ville kunne føre til mer regnskapsmanipulering.

Spørsmål 24	Vil en eventuell oppmykning av reglene kunne føre til flere tilfeller med regnskapsmanipulering?
Forvalter 1	Ja det vil det, men det blir en avveining mellom fleksibilitet til å gi den informasjonen som er mest mulig riktig for selskapet vs risiko for manipulasjon.
Forvalter 2	Ja absolutt.
Forvalter 3	Ja, det tror jeg.
Forvalter 4	Ja, jo flere frihetsgrader som gis jo mer muligheter er det for manipulering.
Forvalter 5	Ja, det vil i hvert fall gi mulighet for det.

Tabell 31: Spørsmål 24

4.2.7 Tilleggsrapportering, noteopplysninger og styrets årsberetning

Noter og styrets årsberetning er viktige informasjonskilder som følger ved årsrapporten. I dette spørsmålet ønsket vi å få svar på om dette er informasjonskilder forvalterne tror kan benyttes til å øke regnskapets beslutningsnytte rundt immaterielle eiendeler. Vi har også inkludert tilleggsrapportering som en del av spørsmålet for å få svar på om noen ønsker rapportering ut over det som følger av årsrapporten med dagens standard.

F2 synes det er greit slik det er i dag, men ønsker mer informasjon dersom det brukes «sekkeposter» for immaterielle eiendeler. Også F1 støtter opp om dagens standard og understreker at dersom det gis presis og tilstrekkelig informasjon vil det ikke være behov for noe tilleggsrapport. F3, F4 og F5 svarer «ja» på at dette er kilder som kan benyttes til å øke regnskapets beslutningsnytte rundt immaterielle eiendeler. Hvor F3 blant annet ønsker mer utfyllende informasjon rundt risiko knyttet til immaterielle eiendeler.

Spørsmål 25	Tror du en form for tilleggsrapportering og/eller noter og årsberetning kan brukes til å øke beslutningsnyten til regnskapet?
Forvalter 1	Jeg tenker at regnskapet er den beste kilden og at det heller er viktig å gi presis og tilstrekkelig informasjon der. Da har man egentlig ikke behov for noe tilleggsrapportering.
Forvalter 2	Synes det er greit som det er i dag. Vil ha mer informasjon hvor det er brukt sekkeposter for immaterielle eiendeler.
Forvalter 3	Ja, det kan godt skrives litt mer utfyllende, gjerne om risiko og verdi knyttet til immaterielle eiendeler.
Forvalter 4	Ja. Noter er nyttig til å avsjekke det ledelsen trekker frem som parametere.
Forvalter 5	Ja, det vil ikke skade dersom de gir mer detaljer. Det kan være positivt.

Tabell 32: Spørsmål 25

I neste spørsmål ønsket vi å finne ut hva slags type informasjon forvalterne ønsker i noter, årsberetning og eventuelle rapporter. I tillegg spør vi hvilke typer immaterielle eiendeler dette gjelder. Noe som vil kunne bidra til å synliggjøre eventuelle forbedringsområder knyttet til informasjon som gis i rapporteringen. F1 og F4 ønsker informasjon om de ulike områdene som inneholder skjønsmessige vurderinger, med eksempler som levetid og nedskrivninger. F1, F2 og F5 peker på goodwill (oppkjøp) som en viktig immateriell eiendel å få informasjon om i tillegg til at F1 og F5 nevner skillet i FoU. F2 ønsker mer informasjon om de viktigste immaterielle eiendelene til et selskap, mens F3 ønsker informasjon om risiko for eiendelene.

Spørsmål 26	Hvilken informasjon ønsker du om immaterielle eiendeler i rapporter, noter og årsberetning for at du skal få en bedre forståelse og beslutningsgrunnlag? Videre hvilke typer immaterielle verdier vil du ha info om?
Forvalter 1	Egentlig alt som går på skjønnsmessige vurderinger. I den grad du benytter ubestemt levetid, forklare hvorfor og hva som er forutsetningen. Grensedragningen mellom FoU, hvorfor du mener det er den ene eller andre kategorien. Nedskrivningsvurderinger. Goodwill, mest mulig informasjon om hvilke kontantstrømgenerende enheter du setter det sammen med, og eventuelle endringer.
Forvalter 2	Vil ha konservativ regnskapsføring og et korrekt resultat. Ønsker mer nøyaktig informasjon om enkeltposter. Ønsker å vite mer om hvordan goodwill er beregnet og videre verdsettelse av goodwill. Og mer informasjon om de viktigste immaterielle eiendelene for det enkelte selskapet.
Forvalter 3	Det er viktig å spesifisere hva det dreier seg om og hva som knyttes til den immaterielle eiendelen. I tillegg til informasjon om risiko.
Forvalter 4	Ønsker å vite mer om WACC, prisanslag, vekstanslag, levetid, nedskrivninger, gjeldskostnad og lignende som ligger til grunn.
Forvalter 5	Det er det som kommer fra oppkjøp og det som kommer fra egen FoU og typisk fordelingene på det vil være det viktigste.

Tabell 33: Spørsmål 26

Det neste spørsmålet bygger på at vi ønsket å finne ut om forvalterne tror at en eventuell tilleggsrapport om immaterielle eiendeler vil kunne øke risikoen for at selskaper kan benytte det til regnskapsmanipulering eller lignende. Ut fra svarene ser vi at F2 og F4 mener det vil kunne føre til økt risiko for regnskapsmanipulering. F1, F3 og F5 tror ikke dette ville blitt noe problem, der F1 mener at mer informasjon alltid vil være gunstig. F3 nevner at et mulig problem kan være at selskaper må bruke mer ressurser på å rapportere, noe som ikke vil være særlig verdiskapende.

Spørsmål 27	Kan tilleggsrapportering av immaterielle eiendeler føre til regnskapsmanipulering, ser du eventuelt andre problem?
Forvalter 1	Nei, egentlig ikke. Mer informasjon er alltid gunstig. Det er skjønnsmessige vurderinger knyttet til disse eiendelene, så man må gjøre egne vurderinger selv, om man er enig/uenig i vurderingene. Mer informasjon vil gi et bedre utgangspunkt.
Forvalter 2	Kan føre til mer regnskapsmanipulering.
Forvalter 3	Nei, det tror jeg ikke hadde blitt noe problem. Det eneste problemet jeg ser, er at selskapene pålegges mer som kanskje ikke er så verdiskapende.
Forvalter 4	Ja, det vil det kunne gjøre.
Forvalter 5	Isolert sett er det vanskelig å se at ekstra rapportering vil føre til regnskapsmanipulering, men dersom den ekstra rapporteringen fører til at man har flere immaterielle eiendeler vil det kunne føre til regnskapsmanipulering.

Tabell 34: Spørsmål 27

4.2.8 Avsluttende spørsmål

Som et avsluttende spørsmål ønsker vi å få klarhet i hvordan forvalterne stiller seg til å kostnadsføre alt av immaterielle eiendeler kontra en oppmykning av regelverket for balanseføring, der vi har stilt spørsmålet som et ultimatum. Her ser vi at F2, F3 og F5 trekker i retning av full kostnadsføring, men F3 poengterer at dette vil kunne føre til at det virker negativt for enkelte selskaper å drive med FoU. F1 og F2 sier det vil ha lite å si fra et verdsettelsesperspektiv om man balansefører eller kostnadsfører så lenge man benytter cash flow. F1 understreker imidlertid at balanseføring kan forsvares da det er snakk om eiendeler som vil generer verdier over tid. Hvor en full kostnadsføring ville ført til dårlig sammenstilling. F1 nevner også viktigheten av strenge regler for balanseføring. F4 svarer ikke direkte på spørsmålet, men sier at han gjør en fornuftighetsvurdering av hvert enkelt selskap. Der han kostnadsfører for «dårlige» selskaper og er mer tilbøyelig for balanseføring dersom han anser selskapet som «bra».

Spørsmål 28	Hvordan stiller du deg til å kostnadsføre alt av immaterielle eiendeler kontra en oppmykning av regelverket for balanseføring?
Forvalter 1	En del immaterielle eiendeler kan fint forsvares at blir balanseført da det er eiendeler som vil generere verdier over tid. Full kostnadsføring vil gi dårlig sammenstilling. Reglene for balanseføring bør imidlertid være strenge. Fra et investor- og verdsettelsesståsted har det lite å si med tanke på cash flow analyse.
Forvalter 2	Vil foretrekke å kostnadsføre så lenge man får opplysninger om hva det er blitt investert i og akkumulasjonen over tid. Hvor mye som er kostnadsført og balanseført er egentlig ikke så viktig når man bruker FCF
Forvalter 3	Jeg heller da mot å kostnadsføre, men synes det er viktig å ha et balansert syn på det og tror dagens regler er fornuftige og bør videreføres. Full kostnadsføring vil kunne føre til at det virker negativt å gjøre FoU for en del bedrifter.
Forvalter 4	Jeg gjør egentlig den jobben selv basert på en fornuftighetsvurdering. Dersom jeg vurderer selskapet som «dårlig» så kostnadsfører jeg og dersom det er et «godt» selskap så lar jeg dem i større grad balanseføre.
Forvalter 5	Definitivt det første, at det er bedre å kostnadsføre det.

Tabell 35: Spørsmål 28

Deretter ønsket vi å finne ut om det var noe forvalterne kunne tenke seg å endre innenfor regelverket for rapportering. F2 og F3 synes dagens regelverk er bra, men ønsker at det kan bli enda strengere. F3 sier regelverket kan bli strengere på notene knyttet til immaterielle eiendeler, mens F2 ønsker seg mindre bruk av prognoser. F1 er klar på at det ønskes mer informasjon rundt alle skjønnsmessige vurderinger som foretas av selskapene selv. F4 er tydelig på at han ønsker at det innføres avskrivning i stedet for nedskrivningstest (og eventuell nedskrivning) på goodwill. Hvor han ser for seg en avskrivningsperiode på 10 år som ideell. F5 har ikke noe spesifikt og sier det ikke er noe han har savnet i regelverket.

Spørsmål 29	Hvilke endringer er ønskelig i regelverket for rapportering av immaterielle eiendeler?
Forvalter 1	Mer informasjon om alle skjønnsmessige vurderinger og vurderinger der selskaper må benytte seg av egen "synsing".
Forvalter 2	Synes det fungerer greit sånn det er i dag. Ønsker et regnskap som gir mindre rom for kreativ regnskapsføring og mindre forutsetninger fra ledelsen. Mer basert på facts og mindre på prognoser. Foretrekker å se på free cash flow så det oppleves greit at de kostnadsføres mye.
Forvalter 3	Jeg tror dagens regelverk er godt, men kanskje enda strengere på notene knyttet til immaterielle eiendeler.
Forvalter 4	Ønsker at IFRS skal endre fra nedskrivning til avskrivning på goodwill. For å matche kostnadene med inntjening. Gjerne en avskrivningsperiode på 10 år ville vært hensiktsmessig.
Forvalter 5	Jeg har ikke noe spesielt. Vi ser på det, men generelt så er det ikke noe konkret vi har savnet.

Tabell 36: Spørsmål 29

Kapittel 5 Analyse og drøfting

I dette kapitlet skal vi ved hjelp av tre utvalgte forskningsspørsmål drøfte problemstillingen vår «*Hvilke endringer bør gjøres i rapportering for immaterielle eiendeler som vil forbedre kvaliteten til regnskapet?*».

Oppbygningen i dette kapitlet er delt opp etter forskningsspørsmålene, disse er presentert i kapittel 1.2. Forskningsspørsmål 1 går ut på å kartlegge hvordan forvaltere og analytikere vurderer immaterielle eiendeler og tilknyttede poster i regnskapet. Da vi har fått kartlagt dette vil det videre være lettere å diskutere de to neste forskningsspørsmålene som går ut på om det bør gjøres endringer som vil være bedre for denne brukergruppen av regnskapet.

For å diskutere om det bør gjøres endringer som kan forbedre regnskapet i henhold til kvalitetskravene til IFRS, skal vi bruke en kombinasjon av tidligere presentert teori, tidligere forskning og primærdataen fra kapittel 4.

5.1 Hvordan vurderes immaterielle eiendeler og tilknyttet kostnadsføring i regnskapet?

I dette delkapitlet skal vi drøfte det første forskningsspørsmålet som handler om hvordan immaterielle eiendeler og tilknyttet kostnadsføring i regnskapet vurderes. Vi tar utgangspunkt i hvordan fondsforvaltere og finansanalytikere vurderer disse postene. For å vurdere dette vil vi drøfte verdsettelsesteori og annen relevant teori, samt trekke inn primærdataen som vi samlet inn gjennom intervjuer.

5.1.1 Verdsettelsesmetodikk og rapportering av immaterielle eiendeler

Hvordan immaterielle eiendeler og tilknyttede poster vurderes vil variere basert på hvilken verdsettelsesmetode som er i bruk. Innenfor verdsettelse av selskaper finnes det to hovedtilnærminger, disse er henholdsvis inntjeningsbaserte tilnærminger og multipelbaserte tilnærminger (Kaldestad & Møller, 2016, s. 221).

Teori antyder at multippelbaserte tilnærminger er utfordrende å bruke under dagens regelverk for rapportering av immaterielle eiendeler. Lev og Gu (2016) hevder at selskapers egenkapital og eiendeler undervurderes, i de tilfeller der selskaper har høye andeler immaterielle eiendeler. Dette skyldes umiddelbar kostnadsføring av forskning og utvikling, samt at regnskapet ikke evner å fange opp immaterielle eiendeler virkelige verdi. Dette kan videre føre til at lønnsomhetsmålene ROE og ROA kan bli kunstig høye i normal drift og unaturlig lave i perioder med store investeringer som kostnadsføres umiddelbart (Lev og Gu, 2016, s. 78, 85 og 216). Dette peker også EFRAG (2021) på som diskutert i punkt 2.5 i kapittel 2.10.3. Samtidig uttrykker også Gezelius (2019) på at multiplene P/B og i noe grad P/E blir stadig mer irrelevante. Teorien antyder at det kan være vanskeligere å bruke multippelbaserte tilnærminger for selskaper med høye underliggende immaterielle eiendeler. Vi kan også se dette i tabell 21, hvor tre av forvalterne uttrykker at de har en inntjeningsbasert tilnærming, mens en bruker en kombinasjon av inntjening og P/E eller EV/EBIT. Dette er resultatbaserte multipler som teorien sier ikke blir like negativt påvirket som P/B. F2 og F5 uttrykker at P/B ikke kan brukes, vi ser likevel at F4 har en tilnærming hvor han inkluderer P/B. Man ser altså at det ikke er utelukkende inntjeningsbaserte tilnærminger som blir brukt.

Når det gjelder inntjeningsbaserte tilnærminger som cash flow modellen og RI modellen blir ikke disse påvirket i like stor grad om utgifter blir kostnadsført eller balanseført. Under cash flow modellen blir ikke anslått verdi påvirket av regnskapsmessige regler og valg (Penman, 2013, s. 512). Som forklart i kapittel 2.8 vil RI modellen kunne bli noe påvirket av regnskapsmessige valg, men mye av effekten vil bli utlignet i form av endret avkastningskrav. A1 påstår at i teorien vil superprofittmodeller uansett komme til samme verdi, uavhengig av balanseføring/kostnadsføring under de avsluttende spørsmålene, jf. kap. 4.1.

5.1.2 Vurdering av balanseførte og kostnadsførte utgifter

I utgangspunktet legges det mye vekt på regnskapet til bedrifter når man skal foreta en investering, dette uttrykker respondentene i tabell 9. Dette er naturlig da verdsettelse baserer seg i stor grad på økonomiske tall. Videre brukes også diverse kvalitative vurderinger og analyser som man kan se i tabell 10.

Når man foretar en verdsettelse basert på inntjeningsbaserte tilnærminger er det sentralt å kunne skille ut permanent resultat fra regnskapsmessig resultat da det er dette som kan brukes til å predikere fremtidige resultater (Langli, 2022, s. 748) og fremtidige kontantstrømmer (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 426-427). Høy resultat kvalitet innebærer at informasjonen i årsrapporten om periodens resultat gir høy predikasjonsverdi for fremtiden (Langli, 2022, s. 745). A1 omtaler fremtidsbetraktninger som kjernen av verdsettelsesmetoder under spørsmål 25, mens A2 sier at verdsettelse handler om å estimere fremtidige kontantstrømmer eller resultater i spørsmål 7. Jf. Kap. 4.1.

Selv om ikke alle respondentene benytter seg av en ren inntjeningstilnærming på verdsettelse har alle et forhold til inntjening/kontantstrøm eller vurdering av kostnader og inntekter, jf. tabell 21. Samtidig omtaler akademikerne fremtidsutsikter og estimering av fremtidige kontantstrømmer/resultater som kjernen av verdsettelse. På bakgrunn av dette, vil resultat kvalitet være et sentralt begrep for alle respondentene.

Når det gjelder vurdering av kostnader og balanseføringer vil det avhenge hvilke verdsettelsesmetoder som er i bruk. Teoretisk sett vil en ikke bry seg like mye om regnskapsmessige valg når man har en inntjeningsbasert tilnærming da det har mindre utslag i estimert verdi som forklart i kapittel 2.8, mens i multipelbasert verdsettelse vil det kunne gjøre utslag i for eksempel RNOA og P/B som forklart tidligere her og i teorien. Respondentene ga her svar som samsvarer med teori. De som har en inntjeningsbasert tilnærming svarer at kostnadsføring/balanseføring har liten påvirkning eller ingen påvirkning på deres vurdering, jf. tabell 13. Forvalter 4 som har en multipelbasert tilnærming uttrykker at *«selskaper med høy RONA liker jeg å gå tilbake i tid og kapitalisere en del av tidligere kostnadsførte utgifter»*. Dette er i grunnen hvordan en reversering av tidligere utgifter ville blitt vurdert som en estimatendring etter Rskl § 4-2, om dette var mulig i regnskapsstandardene for immaterielle eiendeler.

Videre spurte vi også respondentene hvor mye vekt de legger på tallet som faktisk er balanseført som immaterielle eiendeler. Severinsen og Tveida (2023) fant at bankene i mange tilfeller setter verdien lik null. Vi har en annen brukergruppe. Efrag (2021) sier at IE i liten grad er reflektert i regnskapet. Da kan man ikke legge mye vekt på det tallet som faktisk står balanseført, og dette kan man se igjen på svarene til respondentene. To av respondentene tillegger det en viss verdi med forbehold om risiko, mens de tre andre legger liten verdi eller ingen verdi til dette tallet. Dette kan ses i tabell 14. Dette underbygges av akademikerne som

kaller den balanseførte verdien for en “minimumsverdi” og “bare måtelig interessant” i spørsmål 3 i kap. 4.1.

Sammenlignbarhet

Ett anerkjent problem med rapportering av immaterielle eiendeler, er at kjøpte og egenutviklede immaterielle eiendeler blir behandlet forskjellig i regnskapet. Skillet gjør at det er vanskeligere å sammenligne selskaper som driver med utvikling med de som driver med kjøp av immaterielle eiendeler (EFRAG, 2021, s. 22). Det er ofte vanskeligere å bekrefte kontroll, identifiserbarhet og økonomiske fordeler ved intern utvikling, og i tillegg pålegger IAS 38 ytterligere krav for balanseføring av egenutvikla immaterielle eiendeler. Dette er i tråd med det A1 svarte på spørsmål 5. Han påstår at det er lettere å verifisere eiendeler som er kjøpte og at dette skillet som har oppstått mellom egenutviklede og kjøpte immaterielle eiendeler er et punkt som for alvor reduserer eller ødelegger for sammenlignbarheten. Videre trekker også akademikerne frem at regnskapsmessige valg knyttet til immaterielle eiendeler svekker sammenlignbarheten i spørsmål 2 under kap. 4.1.

Forvalterne trekker frem at forskjellen mellom intern utvikling og oppkjøp, hvor selskaper er i modningsfasen, og ulike regnskapsmessige valg fører til at sammenlignbarheten blir svekket, jf. tabell 12. Forvalter 3 mente at sammenlignbarheten ikke er svekket av rapporteringen for immaterielle eiendeler, men han uttrykket også at han ikke hadde kunnskap om de spesifikke reglene for FoU under tabell 16.

5.1.3 Vurdering av fremtidig inntjening

Som vi var inne på i forrige del, innebærer resultat kvalitet regnskapets evne til å skille ut permanent resultat for å kunne predikere fremtidig inntjening. Dette kan også knyttes til prognoseformålet til regnskapet som innebærer at informasjonen i regnskapet skal inneholde fremadskuende informasjon (Baksaas & Stenheim, 2015, s. 125-128). Høy resultat kvalitet kan også innebære høy verdirelevans da verdirelevans handler om regnskapsinformasjonens evne til å fange opp og oppsummere informasjonen som bestemmer selskapets verdi (Beisland, 2009, s. 9). I en inntjeningsbasert tilnærming, er fremtidige prognoser kjernen for å bestemme selskapets verdi, og A1 påstår at fremtidsbetraktninger er kjernen av verdsettelse.

I IFRS sine kvalitetskrav kan resultat kvaliteten knyttes mot kravet om relevans, da dette innebærer at regnskapet skal inneholde prediksjonsverdi (IASB, 2018, avs. 2.6-2.8). Resultat kvaliteten er på den måten et sentralt begrep innenfor kvalitetskravene og kvalitetsmålene til både IFRS og GRS. Respondentenes syn på regnskapskvalitet knyttet til immaterielle eiendeler og kravene for høy resultat kvaliteten er oppsummert i tabellen under.

Beskrivelse av tema	Hva sier respondentene?
Hvordan påvirker dagens rapportering for immaterielle eiendeler resultatet?	Respondentene trekker frem nedskrivning- og avskrivningspolicyer som momenter som kan være forstyrrende for resultatet. Alle forvalterne trekker også frem at den økonomiske situasjonen til selskaper påvirker hvor mye de balansefører i tabell 29.
Forvirrer regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler resultatet i regnskapet og prognoser på fremtidig inntjening?	Her ser vi at respondentene som bruker multiplbaserte tilnærminger opplever at dette forvirrer resultatet i større grad. Dette er naturlig da kostnadsføring/balanseføring ikke har noe å si i en inntjeningsbasert tilnærming som forklart tidligere. Dette henger da sammen med at forvalterne opplever at resultatet blir påvirket av aggressiviteten i balanseføring, samt avskrivninger og nedskrivningsvalg.

Tabell 37: Vurdering av resultat og fremtidig inntjening

Man ser at respondentene er uenige i hvorvidt regnskapsbehandlingen av immaterielle eiendeler forvirrer resultat og fremtidig inntjening. Man ser at de som har en mer multiplbasert tilnærming opplever at resultat og prognoser kan forvirres, mens de som har mer inntjeningsbaserte tilnærminger ikke gjør det. Dette innebærer da at det er mulig å projisere resultat basert på nåværende regnskaps informasjon, siden alle har tilgang til den samme informasjonen. 3/5 av respondentene opplever resultat kvaliteten som tilfredsstillende, mens 2/5 av forvaltere opplever at det er rom for forbedringer. Man ser også under kapittel 5.1.2 at informasjonen i regnskapet oppleves som tilstrekkelig.

Alle respondentene har en noe ulik tilnærming til hvordan de behandler resultatet og balansen for å komme frem til egne resultat anslag og permanent resultat, jf. tabell 27.

Justerte resultat

Dyrnes og Pettersen (2012) peker på at justerte resultat kan forbedre resultat kvaliteten til regnskapet. De påstår at regnskapets hovedfokus er pålitelighet og nøyaktighet, og at dette

skaper begrensninger i verdirelevans som er avhengig av resultatkvalitet. Vi har forhørt oss med respondentene på dette temaet. A1 mente at justert resultat kan vær nyttig på området da mange analytikerne ofte vil prøve å finne PR og fjerne usikre poster selv. Respondentene var delte på dette området. Vi spurte om de ønsket mer bruk av justert resultat knyttet til utgifter for immaterielle eiendeler. Ingen av respondentene uttrykket at de ønsket mer av dette, men 2 påstod at de kan vær nyttig. Videre sa 2 av forvaltere at de ønsker mindre av justert resultat jf. tabell 23.

5.1.4 Informasjonsbehov

Når forvaltere skal foreta en verdsettelse og gjerne predikere fremtidig resultat, oppstår det et informasjonsbehov. Dette er en beslutningssituasjon hvor informasjonen i regnskapet må ha predikasjonsverdi for å være relevant etter IFRS sine kvalitetskrav. Regnskapet reflekterer i liten grad de verdiene som skapes før de høstes, og analytikere er avhengig av andre informasjonskilder for å kunne ta beslutninger. Styrets årsberetning og noter kan brukes til dette (Gjesdal, 2003, s. 56). Gjennom innsamlingen av primærdata har vi fått et innblikk i hvordan respondentene anser det nåværende informasjonsnivået i regnskapet og hva de ønsker mer informasjon om. Dette oppsummeres i tabell 38 og 39.

Gir det nåværende regnskap tilfredsstillende informasjon om immaterielle verdier?	Ifølge forvalterne er den nåværende informasjonen tilstrekkelig, jf. tabell 11. To av respondentene trekker frem at informasjonskvaliteten varierer på hvor villige og hvor gode selskapene er til å gi noteopplysninger.
Hva ønskes det mer informasjon om i forbindelse med immaterielle verdier? Spørsmål 27 og 7.	Selv om respondentene mente at nåværende informasjon er tilstrekkelig, trekker de frem ulike elementer som de ønsker mer informasjon om. Samtlige av respondentene trekker frem goodwill som en av postene de ønsker mer informasjon om. Herunder nedskrivningsvurderinger og verdivurderinger. Videre nevnes det også at de ønsker mer informasjon om vurderinger knyttet til FoU og risikovurderinger om verdien til de ulike immaterielle eiendelene. Diverse informasjon som ønskes er videre oppsummert i tabell 39.

Tabell 38: Vurdering av nåværende informasjon

Regnskapspost/ tema	Hvilken informasjon ønskes av forvalterne og akademikerne
Goodwill	<ul style="list-style-type: none"> - Nedskrivningsvurderinger og tilknyttet kontantstrømgenererende enhet - Verdiene som ligger bak oppkjøp og hva som gjør de villige til å betale prisen - Etterfølgende verdsettelse
FoU	<ul style="list-style-type: none"> - Vurdering av forskning vs utvikling (hvorfor mener selskapet det ene eller det andre) - Fordelingen av immaterielle eiendeler som har blitt balanseført gjennom oppkjøp og FoU
Parameterne	<ul style="list-style-type: none"> - WACC, prisanslag, vekstanslag, levetid, nedskrivninger, gjeldkostnader, og lignende og hvilke vurderinger som ligger til grunn
IE med ubegrenset levetid	<ul style="list-style-type: none"> - Begrunnelse om hvorfor de mener eiendelen har ubegrenset levetid og forutsetninger
Generelt	<ul style="list-style-type: none"> - Risiko og bærekraftigheten til verdiene - Mer informasjon om de viktigste immaterielle verdiene - Samleposter under immaterielle eiendeler, hva som inngår i disse
Punkter fra akademikerne	<ul style="list-style-type: none"> - Goodwill - Forskning og utvikling, viktig for den fremtidige inntjeningen. Hva pengene er brukt til, om det gir varig eller ikke varig verdi, uavhengig av om det er balanseført eller ikke - Mer om fremtidsutsikter og hva eiendelene kan generere i fremtiden - Tabell som viser kostnader i løpet av året, og hvor stor grad av det som er aktivert eller utgiftsført.

Tabell 39: Ønsker om informasjon

Som vist i tabell 38 og 39 er den en oppfatning om at nåværende informasjon i regnskapet er tilfredsstillende, men likevel trekkes det frem noen poster og tema de ønsker mer informasjon om i årsregnskapet. Forvalterne bruker regnskapsinformasjonen til å ta beslutninger om selskapers aksje (verdi). Da de oppfatter at nåværende informasjon om immaterielle eiendeler gir «god informasjon», kan man argumentere for at den nåværende informasjonen er beslutningsnyttig. Forvaltere prøver å estimere inntjening og verdi i fremtiden og beslutningsnyttig informasjon vil således også innebære at informasjonen har en viss predikasjonsverdi. Respondentene uttrykker på ingen måte at den nåværende informasjonen er perfekt eller uten forbedringspotensialer som vist i tabell 38 og 39.

IAS 38 stiller en rekke krav til noteinformasjon for immaterielle eiendeler som vist i kapittel 2.6.4 og det åpnes også for informasjonsdistribusjon i styres årsberetning og noter (Gjesdal, 2003, s. 56), som ligger utenfor det som er pålagt å oppgi. Problemet med å gi detaljert og utdypende informasjon om immaterielle eiendeler er at det kan potensielt være bedriftssensitiv informasjon om selskapets drift. Immaterielle verdier inneholder intellektuell kapital som omhandler selskapets humankapital, samt relasjoner som selskapet har opparbeidet seg (Roos et al., 2005, s. 11). Videre inneholder immaterielle eiendeler ressurser som kan være nøkkelfaktorer for å være konkurransedyktig i dagens markeder (Kimouche, 2022, s. 112). A2 peker på at det kan være en ulempe å gi mer informasjon om immaterielle eiendeler, da dette ofte er konkurransesensitiv informasjon, spm. 29 jf. kap. 4.1. Efrag (2021) sier også at sensitiv informasjon kan bli vist offentlig om selskaper tvinges til å gi bedre informasjon, jf. punkt 2.9 i tabell 7.

Hvis selskaper tvinges til å oppgi for mye informasjon om disse eiendelene kan dette føre til at de mister sine konkurransefortrinn, da dette ofte er konkurransesensitiv informasjon. Samtidig bør det være uproblematisk å oppgi informasjon som omhandler regnskapsmessige vurderinger og valg som for eksempel nedskrivningsvurderinger, så lenge det ikke inneholder konkurransesensitiv informasjon.

5.1.5 Regnskapsmanipulering og balanseføring av immaterielle eiendeler

Respondentene mener at økonomisk situasjon påvirker hvor mye selskaper ønsker å kostnadsføre og hvor mye de ønsker å balanseføre, jf. tabell 29. A2 nevner også på spørsmål 2 at selskapers økonomiske situasjon påvirker hvordan de behandler immaterielle eiendeler i regnskapet. Selskaper som gjør det bra ønsker gjerne å kostnadsføre mer, og «dårlige» selskaper ønsker gjerne å balanseføre mer. Dette er en form for regnskapsmanipulering der selskaper som gjør det dårlig prøver å se bedre ut, mens de som gjør det bra «sparer» fremtidige kostnader med å ta kostnadene med en gang.

De strenge kravene for balanseføring av immaterielle eiendeler hindrer til en viss grad regnskapsmanipulering da det forhindrer at en del av utgiftene havner i balansen, og vil således ikke kunne fordeles på forskjellige perioder gjennom skjønnsmessige vurderinger. Selv om det er strenge krav for balanseføring opplever likevel respondentene at den økonomiske situasjonen til selskaper påvirker hvor mye de balansefører, jf. tabell 29. Immaterielle eiendeler

er utsatt for skjønnsmessige vurderinger da det ikke er noe fysisk man kan vurdere, og skjønnsmessige vurderinger er noe som kan benyttes til regnskapsmanipulering. Respondentene er tilbakeholden i bruken av ordet «manipulasjon», men det er noe enighet om at det kan oppstå tilfeller med misvisning gjennom immaterielle poster, men de gir ikke inntrykk av at dette er et utbredt problem. Jf. Tabell 30. Samtidig mener A2 at dagens regelverk åpner for stor grad av manipulasjon i spørsmål 14, hvor han trekker frem valg knyttet til avskrivninger og balanseføring som grunnene til dette. Jf. Kap. 4.1.

5.1.6 Oppsummering

Hvordan forvaltere og analytikere vurderer immaterielle eiendeler og tilknyttede kostnader varierer ut ifra hvilken tilnærming de har til verdsettelse. Man ser at det skiller seg mellom de som har en cash-flow basert, inntjeningsbasert og multiplbasert tilnærming. Forvaltere som har en mer multiplbasert tilnærming, blir mer forvirret av kostnader knyttet til immaterielle eiendeler. Dette henger sammen med at regnskapsmessige valg påvirker ikke cash flow modellen, men kan påvirke residualinntekt modellen noe, og enda større grad multiplbaserte tilnærminger. Videre opplever respondentene i noen grad at det oppstår en viss grad manipulering ved de nåværende reglene. Når det gjelder hvor mye vekt som kan tillegges den balanseførte verdien tilsier både teori og data at lite vekt kan tillegges.

5.2 Oppmykning av rammeverket eller full kostnadsføring?

Oppgaven vår har en bred tilnærming til immaterielle eiendeler, noe som gjør at vi er nødt til å vurdere flere ulike temaer som kan ha innvirkning på hvordan immaterielle eiendeler håndteres. De ulike temaene vil drøftes i tråd med oppgavens forskningsspørsmål. Temaene vi har definert er: Immaterielle eiendeler, forskning og utvikling, verdsetting, resultat kvalitet, regnskapsmanipulering og tilleggsrapportering, noter og styrets årsberetning.

Dagens regnskapsrapportering er i ferd med å miste sin relevans ifølge Lev og Gu (2016). Noe de begrunner med den stadig økende andelen immaterielle eiendeler som selskapene besitter, i tillegg til at investeringstakten i immaterielle eiendeler er økende. Et av problemene Lev og Gu (2016) påpeker, er at regnskapsrapporteringen ikke har klart å holde følge med utviklingen, en utvikling de omtaler som den immaterielle revolusjonen. Også skagen-forvalter Knut

Gezelius (2019) problematiserer dagens håndtering av immaterielle eiendeler i regnskapet og omtaler skillet mellom balanseføring/kostnadsføring ved kjøpt/egenutviklet som «åpenbar inkonsistens» (Gezelius, 2019).

Med de to etterfølgende forskningsspørsmålene vil vi forsøke å drøfte hvordan en eventuell oppmykning eller et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler vil kunne bidra til å styrke regnskapet på dette området, sett i lys av IFRS sine kvalitetskrav. Vi foretar vurderinger rundt forskning og utvikling, verdsetting, resultat kvalitet, regnskapsmanipulering, noteinformasjon, og en eventuell tilleggsrapport. Hvor det legges særlig vekt på hva forvaltere opplever som hensiktsmessig, da dette er oppgavens vinkling. Forvaltere ligger innunder hva IASB anser som en primærbruker av regnskapet.

I det etterfølgende delkapittelet vil vi forsøke å svare på forskningsspørsmål 2 og 3, disse er som følger: *2. Kan en oppmykning av reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet? Og 3. Kan et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet?*

I dette delkapittelet skal vi drøfte hvorvidt en oppmykning av dagens regler for balanseføring av immaterielle eiendeler vil kunne bidra til å forbedre rapporteringen på dette området. Videre skal vi også drøfte om et forbud kan forbedre rapporteringen. Drøftelsen er fordelt på temaene i spørsmålsguiden, og vi diskuterer begge forskningsspørsmålene under hvert tema.

5.2.1 Immaterielle eiendeler

Selskapers andel immaterielle eiendeler har vært stadig økende ifølge figur 1 og har blitt en av primærdriverne i den moderne økonomien. Til tross for den stadig økende andelen immaterielle eiendeler, så har ikke dagens regnskapsregler evnet å holde følge i utviklingen. Dette bidrar til å svekke regnskapets nytteverdi og relevans. (Kimouche, 2022, s. 112). Også Lev og Gu (2016) argumenterer for at regnskapets relevans har blitt svekket over lengre tid og begrunner det med immaterielle eiendeleres økte betydning og regnskapets manglende evne til å fange opp immaterielle verdier (Lev og Gu, 2016, s.37, 78).

En av utfordringene knyttet til immaterielle eiendeler er at de behandles ulikt fra selskap til selskap, noe av ulikhetene er regelbaserte, andre skjønsmessige, men også gjerne en

kombinasjon. Dette fører til at det skapes usikkerhet rundt hva som er innbakt i de immaterielle eiendelene som selskapene presenterer og hvilke verdier som blir «fanget opp» i regnskapet.

Dersom det foretas en oppmykning i dagens regelverk for balanseføring vil det kunne åpne opp for at mer av selskapers immaterielle verdier gjenspeiles i balansen. F4 sier han gir dagens balanseførte immaterielle verdier «*liten verdi, fordi lite havner i balansen*» jf. tabell 14. På den måten vil en oppmykning kunne styrke regnskapets verdirelevans ved å øke «*evnen finansiell regnskapsinformasjon har til å fange opp og oppsummere informasjon som bestemmer selskapets verdi*» Beisland (2009, s. 9). En oppmykning vil også redusere forskjellene som oppstår som følge av regler, som for eksempel den ulike behandlingen mellom kjøpte og egenutviklede immaterielle eiendeler.

En utfordring med en oppmykning er at informasjonen om immaterielle eiendeler i regnskapet vil inneholde mer skjønnsmessige vurderinger. De skjønnsmessige vurderingene er noe som pekes på som en utfordring av F1, med eksempler som vurderingen om bestemt eller ubestemt levetid i IAS 38 pkt. 88, eller vurderinger rundt goodwillnedskrivning i IAS 36, jf. tabell 12. F1 seir at han «*tar med seg at det er påvirket av skjønn*» når han vektlegger immaterielle verdier. A1 sier at han støtter en oppmykning «*dersom det var en 100% objektiv øvelse*», noe som reelt sett regnskapet ikke er.

A2 er imidlertid klar på at han ønsker en oppmykning. Han mener *immaterielle eiendeler er for lite hensyntatt i regnskapene, og at man burde i mye større grad balanseføre imaterielle eiendeler enn vi gjør i dag. Det utgiftsføres for mye og du får en feil måling av både resultatene og en feil måling av verdiene i virksomheten*» jf. Spm. 1, kap. 4.1.

Skal vi drøfte en oppmykning av reglene for balanseføring opp mot IFRS sine kvalitetskrav vil det være aktuelt å se på det fundamentale kravet om tro gjengivelse. Dersom regnskapet klarer å fange opp mer av de immaterielle verdiene vil det kunne styrke gjengivelsen av de faktiske økonomiske forholdene som regnskapet skal representere. Nøytralitetskravet innenfor tro gjengivelse vil imidlertid være en utfordring, da bruken av skjønnsmessige vurderinger vil øke og selskaper ofte har ulike insentiver knyttet til sine vurderinger.

Ser vi på de forsterkende kvalitetskravene, så peker særlig sammenlignbarhet og verifiserbarhet seg ut som sentrale i denne sammenhengen. Regnskapsinformasjonens sammenlignbarhet vil trolig kunne forbedres ved at regler som skaper ulik behandling av immaterielle eiendeler oppheves. Som for eksempel forbudet mot reversering av tidligere kostnadsført utvikling som

diskuteres i neste delkapittel. Sammenlignbarhet er også noe som trekkes frem som en utfordring med dagens regelverk, av samtlige forvaltere, jf. tabell 16.

Kravet om verifiserbarhet vil imidlertid bli en utfordring, da mange immaterielle eiendeler ikke lar seg bekrefte av andre enn regnskapsprodusentene selv. En oppmykning som fører til at mer immaterielle verdier havner i balansen, vil da kunne føre til at informasjonen man får fra regnskapet vil være mindre verifiserbart enn tidligere. Dette vil også være med på å svekke regnskapets kontrollformål og øke regnskapets informasjonsasymmetri ifølge Baksaas og Stenheim (2020).

Immaterielle eiendeler ved et forbud

Vi ønsker også å vurdere immaterielle eiendeler opp mot et forbud mot balanseføring. Noe av de første vi merker oss er at både A1 og samtlige forvaltere foretrekker full kostnadsføring fremfor en oppmykning i regelverket. A1 begrunner dette med at «*balansen vil aldri kunne gjenspeile «virkelig» virkelig verdi. Det viktigste er å ha et så korrekt resultat som mulig.*», jf. spm. 25. Han trekker også frem at superprofittmodellen ikke blir påvirket og at sammenlignbarheten vil bli bedre.

Ser vi på hvordan forvalterne vektlegger tallet som står oppført i balansen med dagens regler vil dette tale for et forbud. For eksempel sier F5 at han «*pleier å sette immaterielle verdier til null for å se hvor mye som er igjen av egenkapitalen*», jf. tabell 18. Flertallet av forvalterne baserer seg også på kontantstrømanalyse i verdsetting som ikke vil bli påvirket av et forbud.

Det områdene hvor man vil oppleve størst grad av forbedring vil trolig være på sammenlignbarhet, i tillegg til reduserte muligheter for manipulering som diskuteres i avsnitt 5.2.6. Innenfor sammenlignbarhet ville alle selskaper da gjøre de på samme måte og man ville for eksempel fjernet den ulike behandlingen av organisk vekst kontra vekst gjennom oppkjøp.

Et forbud ville imidlertid slått hardt ned på regnskapets verdirelevans med hensyn på balansens verdirelevans. Da balansen ikke vil vise noen immaterielle verdier overhodet. Her er det viktig å være klar over at det som er relevant for regnskapsbrukerne ikke alltid sammenfaller med det statiske målet for verdirelevans. Også resultat kvalitet kan bli svekket som følge av ujevne investeringer, noe som diskuteres i avsnitt 5.2.4.

Forvalterne ser ut til å foretrekke kostnadsførte, selv om dette går på bekostning av verdirelevans, dersom man legger svarene i tabell 14 og 35 til grunn. Det bør også tillegges vurderingen at regnskapet har en fallende trend på verdirelevans og at dette begrunnes med immaterielle eiendeler som en hovedutfordring (Lev & Gu, 2016, s. 37). I tillegg til at flertallet av forvalterne sier at dagens regler kan føre til forvirring når det gjelder resultat, jf. tabell 24. Dette er altså svakheter med dagens regnskapsregler, mens verdirelevans vil synke ytterligere med et forbud.

Ved et forbud så vil det fundamentale kvalitetskravet om tro gjengivelse svekkes gjennom kravet om komplett informasjon. Dette fordi regnskapet da i mindre grad vil gi en tro gjengivelse av de faktiske økonomiske forholdene i selskapene ved å utelate immaterielle verdier. Dette svekker kravet om komplett informasjon under tro gjengivelse. Samtidig var dette en av svakhetene til regnskapet fra før da de ikke klarer å reflektere de immaterielle verdiene tilstrekkelig og at det var tilsynelatende lav verdirelevans fra før. Imidlertid vil trolig sammenlignbarheten styrkes da informasjonen vil bli mer sammenlignbar på tvers av selskaper.

5.2.2 Forskning & utvikling

I henhold til IAS 38 er det ikke tillat å balanseføre tidligere kostnadsførte utgifter til utvikling, noe som fører til et skille når kravene for balanseføring innfris. Det gjør også at det oppstår et skille mellom egenutviklede og kjøpte immaterielle eiendeler som fullt ut kan balanseføres. Ifølge A1 er skillet mellom kjøpt og egenutviklet, «*et punkt som for alvor reduserer eller ødelegger sammenlignbarheten*» jf. spm. 5. Dette betyr at hvordan selskaper forsøker å vokse, enten det er organisk eller gjennom oppkjøp, kan bli svært utslagsgivende på regnskapsrapporteringen.

Et alternativ som kan bidra til å redusere skillet mellom kjøpte og egenutviklede immaterielle eiendeler vil være å åpne opp for å tillate en reversering av tidligere kostnadsført forskning. Forutsatt at det ender opp som en immateriell eiendel i balansen. Dette vil føre til at egenutviklede immaterielle eiendeler vil kunne aktiveres på lik linje med kjøpte eiendeler. På den måten vil man «fange opp» mer av verdiene som skapes og immaterielle verdier som reflekteres i regnskapet vil ikke påvirkes av om de er kjøpt eller egenutviklede.

Flertallet av forvalterne virker å være tilfredse med at en slik reversering ikke er tillat, jf. tabell 18. Flertallet mener også at å tillate reversering vil kunne føre til økt risiko for

regnskapsmanipulering. F1 stiller seg imidlertid positiv til å åpne opp for en reversering og begrunner det med at dagens regler fører til svekket sammenstilling mellom kostnad og inntekter. Videre argumenteres det fra F1 at immaterielle eiendeler kan nedskrives, for så å senere reversere nedskrivningen (unntatt goodwill). F1 Synes derfor *«ikke problematikken rundt regnskapsmanipulering og en oppheving av det forbudet, er større enn ved annen reversering»* jf. tabell 18.

A2 ønsker imidlertid å løse utfordringen ved skillet mellom egenutviklede og kjøpte immaterielle eiendeler enda “tidligere” i regnskapsrapporteringen. A2 sier følgende: *“I min verden så burde man egentlig aktivere all forskning og utvikling som ikke er helt opplagt sløsing. Og så teste det for nedskrivning i etterkant, jf. Spm. 22, kap. 4.1.*

Ut ifra kvalitetskravene til regnskapsinformasjon som stilles i IFRS vil en oppmykning av dagens reverseringsforbud påvirke i positiv retning på de fundamentale kravene, jf. avs. 2.5. Relevans, som er ett fundamentalt krav, deles opp i prediksjonsverdi og bekreftelsesverdi. Ser vi på prediksjonsverdien så vil en aktivering av tidligere investeringer (kostnader) kunne indikere at ledelsen ser for seg at dette er eiendeler som vil «kaste av seg» også i fremtiden og derfor bidra med prediksjonsverdi inn i regnskapet. Noe som vil styrke regnskapets prognoseformål (Baksaas & Stenheim, (2020), s. 145). Bekreftelsesverdien ved en oppmykning vil være «bekreftelsen» av at investeringene som er foretatt har resultert i noe som har en verdi. En utfordring vil imidlertid være de begrensede mulighetene til å verifisere slike verdier og virke negativt inn på bekreftelsesverdien. Ser man bort fra verifiseringsutfordringer så vil en slik oppmykning kunne styrke regnskapets bekreftelsesverdi. Noe som kan bidra positivt til kontrollformålet (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 145).

Det andre fundamentale kravet om «tro gjengivelse» vil i utgangspunktet bli styrket. Da det betyr at informasjonen skal gi en tro gjengivelse av de faktiske økonomiske forholdene den har til hensikt å representere. En slik oppheving vil kunne gi et mer rettvise bilde av immaterielle eiendelers verdi i forhold til dagens regelverk, og på den måten øke graden av «tro gjengivelse». En utfordring vil kunne være kvaliteten på informasjonen. For å kunne anse informasjonen som en «perfekt tro gjengivelse» må den være komplett, nøytral og feilfri. På dette området vil informasjonens nøytralitet være en utfordring, da ulike selskaper vil ha ulike insentiver på kostnadsføring/balanseføring.

Av de forsterkende kvalitetskravene, jf. avsnitt 2.5, vil sammenlignbarhet være det som i størst grad påvirkes av en oppmykning. Verdien av egenutviklede immaterielle eiendeler vil da kunne sammenlignes med kjøpte, noe som gjør at skillet mellom kjøpt og egenutviklet fjernes. Videre vil det styrke sammenlignbarheten mellom selskaper som velger å vokse organisk eller gjennom oppkjøp.

Som nevnt er kravet til verifisering en svakhet på dette området, men IASB (2018, avs. 2.32) er klar på at ikke all informasjon lar seg verifisere og at det da bør vedlegges annen relevant informasjon. Kravet til informasjonens aktualitet vil kunne påvirkes på flere områder. Negativt vil være at aktuell informasjon på et beslutningstidspunkt vil kunne endres i senere perioder og da føre til at beslutninger som har blitt tatt, kan være tatt på informasjon som viste seg å ikke være aktuell. Dersom reversering tillates, vil trolig informasjonen fra, men også etter reverseringstidspunktet være mer aktuell enn informasjonen man får med dagens regler, noe som er positivt.

De siste forsterkende kravet, forståelighet, vil påvirkes i den forstand at man må forholde seg til en mulighet for reversering og forstå hva dette innebærer. A1 mener at *«markedet ikke vil klare å absorbere og håndtere informasjonen»* ved å tillate reversering. Han nevner også at *«om reversering kan skje på tvers av perioder, at man da må omarbeide tallene for alle perioder for å få et riktig bilde av selskapene»*. Noe som vil spille en rolle i vurderingen av kost-nytte.

Ser vi spesifikt på en reversering av kostnadsført utvikling opp mot kvalitetskravene vil det styrke regnskapets relevans. Da en reversering vil gi en form for bekreftelse på at tidligere kostnadsført utvikling har materialisert seg i eiendeler. Dette vil også indikere en forventet fremtidig inntjening fra eiendelene og derfor også inneholde prediksjonsverdi. Også “tro gjengivelse” kan styrkes i form av at regnskapet blir mer komplett og i større grad representerer de faktiske økonomiske forholdene. Det er imidlertid en utfordring ved informasjonens nøytralitet, i henhold til “tro gjengivelse”

Dersom dette er vurderinger som skal foretas av selskapene selv, åpner det for økte skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger vil virke negativt på kravet om sammenlignbarhet, da det gir et større handlingsrom for ulik behandling blant selskaper. Flertallet av forvalterne mener at å åpne for reversering vil øke risikoen for regnskapsmanipulering, jf. Tabell 18. En utfordring ved reversering er ifølge F5 *“hvis du har*

sett for deg at det er en utgift, men senere ombestemmer deg, vil det sannsynligvis være fordi du sliter med inntjeningen og har lyst å pynte på resultatet”.

Tabelloppsummering ved å tillate reversering av kostnader til utvikling (oppmykning)

Teori på området	<ul style="list-style-type: none"> - Reversering av tidligere kostnadsføring tilknyttet utvikling er ikke tillat i henhold til IAS 38. - Skaper et skille i balanseføringen mellom egenutviklede og kjøpte immaterielle eiendeler. - Regnskapets verdirelevans er fallende ifølge Lev & Gu (2016, s. 37). De peker på regnskapets manglende evne til å fange opp immaterielle verdier. - Økt nøyaktighet i presenteringen av finansiell informasjon ville økt regnskapets verdirelevans (Barth et al, 2023, s. 1, 22-23)
A1	<ul style="list-style-type: none"> - For alvor noe som ødelegger sammenlignbarheten på tvers av selskaper. - Peker på utfordringer rundt verifiserbarhet som noe av grunnet til skillet mellom kjøpt og egenutviklet. - Negativ til reversering på tvers av perioder grunnet det vil kreve omarbeiding av tallene. Tror heller ikke markedet vil klare å håndtere informasjonen. Mener det vil øke risikoen for manipulering.
A2	<ul style="list-style-type: none"> - Er negativ til en reversering da han ønsker aktivering av all FoU. Begrunnet med at han antar at selskaper er rasjonelle i sine investeringer. Sier imidlertid at en oppheving av forbudet ville gitt økt beslutningsnytte.
Forvaltere	<ul style="list-style-type: none"> - Fire av fem stiller seg negative til en slik reversering. - F1 stiller seg positiv til reversering og begrunner det med bedre sammenstilling. - Flertallet er klar på at det vil kunne øke risikoen for manipulering. - F1 ser ikke høyere manipulasjonsrisiko ved reversering på dette området, kontra reversering som er tillat ved f. eks tidligere nedskrivninger på andre IE.
Påvirkning på IFRS kvalitetskrav	<p><u>Positivt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Økt prediksjonsverdi, forventer fremtidig inntjening fra IE. - Bekreftelsesverdi, vellykkede investeringer. - Bedre «tro gjengivelse», verdiene kommer tydeligere frem. - Økt sammenlignbarhet, reduserer skillet mellom kjøpt og egenutviklet. <p><u>Negativt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Verifisering, vanskelig å verifisere faktisk verdi. - Hva som er aktuell informasjon vil kunne endres bakover i perioder. - Forståelighet, blir flere elementer å forholde seg til ved en slik mulighet. - Reversering kan gi dårligere sammenlignbarhet, gir selskaper økt mulighet for ulik behandling av kostnader til utvikling.

Tabell 40: Reversering av tidligere kostnadsførte utgifter

Forskning & utvikling ved et forbud mot balanseføring

Som forklart i kapittel 5.1.2 er skillet mellom egne utviklede immaterielle eiendeler og kjøpte noe som ødelegger for sammenlignbarheten. Noe som underbygges av alle respondenter, sett bort fra F3, jf. Tabell 12. I det scenarioet hvor alt bli kostnadsført vil dette skillet bli eliminert, og sammenlignbarheten da forbedres. Et problem kan være bransjer med høye andeler FoU ikke har mulighet til å vise verdien til selskapet i balansen. Konsekvensen for de ulike kvalitetskravene er diskutert andre plasser i kapitel 5 og det er ikke hensiktsmessig å repetere dette her.

5.2.3 Verdsetting

Ifølge Beisland, et al (2019) vil regnskapets verdirelevans omhandle hvor godt den finansielle informasjonen evner å fange opp og oppsummere informasjonen og på den måten bidra til å definere selskapets verdi. Dersom regnskapets verdirelevans er høy, vil det være positivt for verdsettingsformålet. Ved høy verdirelevans innenfor IFRS-rapporteringen, vil man få en verdirelevant balanse. Dette er fordi IFRS bygger på et balanseorientert rammeverk (Beisland & Knivsflå, 2014, s. 60). Det er også viktig å være klar over at regnskapets verdirelevans variere fra selskap til selskap. Timenes & Tobiasen (2020, s. 72-74) viser til at de sektorene på Oslo børs som innehar mye immaterielle verdier, som for eksempel IT og helsevern, er de som har lavest verdirelevans. Dette begrunnes med den manglende evnen til å fange opp verdiskapningen.

Ved en oppmykning av regelverket knyttet til balanseføring av immaterielle verdier vil trolig regnskapets evne til å fange opp slike verdier øke. Man vil da kunne få en mer verdirelevant balanse, som vil være positivt for regnskapets verdsettingsformål. Regnskapet er noe alle de spurte forvaltere sier de bruker aktivt når de skal foreta en verdsettelse. F3 sier for eksempel følgende i sin vektlegging av regnskapet «*Det legges veldig mye vekt på. Jeg liker veldig godt å gjerne se på 10 års historikk på bedriftene*» jf. tabell 9.

Noe av det som peker seg ut i størst grad er at det vil slå positivt ut i bruken av multiplbasert verdsettelse. Man vil unngå forskjellene som nevnes i FoU-avsnittet og man vil få en mer troverdig balanse. Dette gjør at multipler som benytter seg av balanseførte verdier, i større grad kan benyttes til sammenlignbarhet mellom selskaper. I tabell 21 sier F3 og F4 at de benytter multipler i verdsettelsen, også for selskaper med mye immaterielle eiendeler. F2 og F5 sier

man i liten eller ingen grad kan benytte seg av pris/bok for selskaper med mye immaterielle eiendeler. A1 viser til at *«man vil kunne bruke de fleste metoder så lenge du er konsistent i hvilke forbehold som tas»* jf. spm. 13. Han er imidlertid klar på at multiplbasert verdsettelse i høyeste grad kan påvirkes av immaterielle eiendeler. Begge akademikerne uttrykker at det i praksis vil være kontantstrøm som benyttes som metode, jf. spm. 9 og 10. Dette understøttes også av forvalterne, jf. tabell 21.

Ved en oppmykning der man forsøker å fange opp mer av verdiene vil en konsekvens bli at flere/mer immaterielle eiendeler ender opp i balansen. Noe som vil kunne slå negativt ut for verdsettelsen skal vi tro forvalterne. Samtlige forvaltere sier nemlig at det er mer utfordrende å foreta en verdsettelse på selskaper med mye immaterielle eiendeler, jf. tabell 20. F2 begrunner det blant annet med *«usikkerheten rundt hva verdien faktisk er.»*

En annen utfordring ved en oppmykning kan være at det vil bli en større «opphoping» av immaterielle eiendeler i balansen som ikke nedskrives eller avskrives. Som følge av selskapers skjønsmessige vurderinger. Noe som også er en utfordring i dagens regelverk, med blant annet eksempelet fra Oslo Børs hvor P/B hos flere selskaper har vært lavere enn 0,5 delvis som følge av oppkjøp og balanseført goodwill. F1 nevner utfordringer rundt indirekte balanseføring av egenutviklet goodwill som en utfordring med dagens regler, jf. tabell 30. Noe som trolig ikke ville blitt bedre med en oppmykning.

Dersom en oppmykning fører til at regnskapet klarer å fange opp mer av de immaterielle verdiene og øker sin verdirelevans, vil det styrke det fundamentale kravet om tro gjengivelse. Da regnskapets informasjon i større grad vil representere de faktiske økonomiske forholdene. Noe som er positivt ved en verdsettelse. Informasjonens nøytralitet vil bli en utfordring knyttet til «tro gjengivelse», da mange av vurderingene rundt balanseføring av immaterielle eiendeler er skjønsmessige. Også det forsterkende kravet om verifisering kan være utfordrende, sett fra et verdsettelsessynspunkt. Da regnskapet vil inneholde flere eiendeler som kan være vanskeligere å verifisere og knytte en verdi til.

Ser man bort fra utfordringene rundt verifisering og informasjonens nøytralitet, så vil en oppmykning være positivt for sammenlignbarhetskravet. Ved for eksempel å fjernet skillet mellom kjøpt og egenutviklet, som diskuteres i FoU-avsnittet. Videre vil det være positivt for multiplbasert verdsettelse, hvor multipler, som pris/bok, da vil bli mer sammenlignbare på tvers av selskaper.

Forskningsspørsmålet åpner også opp for en diskusjon om kvalitetskravet relevans. Relevans innebærer at informasjonen i regnskapet kan utgjøre forskjellen i en beslutningssituasjon. I denne sammenheng har respondentene med en multippelbasert tilnærming et bedre beslutningsgrunnlag da multiplene kan i større grad benyttes. Samtidig vil de som bruker inntjeningsbaserte tilnærminger og særlig cash flow ikke bli påvirket av regnskapsmessige behandlinger, og beslutningsgrunnlaget vil i liten grad svekkes for disse. Dette er forklart nærmere i kapittel 5.1. Likevel er det ingen av respondentene som foretrekker en oppmykning over et forbud mot balanseføring eller å beholde de nåværende reglene, jf. tabell 35.

Verdsetting ved et forbud mot balanseføring

Når man snakker om et forbud mot balanseføring, så innebærer det at alle utgiftene knyttet til immaterielle verdier blir kjørt gjennom resultatregnskapet som en kostnad. Det vil si at ingenting havner i balansen. Da vil ikke balansen fortelle noe om de underliggende verdiene til de immaterielle eiendelene og dette stiller krav til at informasjonen om disse må finnes et annet sted. Noter og styrets årsberetning kan brukes til dette (Gjesdal, 2003, s. 56).

Forvalterne bruker informasjonen i regnskapet til å ta beslutninger. I henhold til IFRS sitt kvalitetskrav om relevans må informasjonen kunne brukes til å utgjøre en forskjell i beslutningssituasjoner, og ha en prediksjonsverdi eller en bekreftelsesverdi (IASB, 2018, avs. 2.6-2.8). Det er gjerne en prediksjonsverdi man snakker om når det gjelder verdsettelse, da man forsøker å predikere fremtidig inntjening. I en situasjon hvor alt blir kostnadsført vil dette forverre multiplene ytterligere, men i mindre grad påvirke inntjeningsbaserte metoder. Man kan argumentere at multippelbasert verdsettelse uansett ikke kan brukes, særlig P/B, og at det da ikke svekker relevansen for forvalterne som bruker den metodikken.

Verdirelevans blir svekket ved full kostnadsføring da balansen ikke lenger viser noen av de underliggende immaterielle verdiene. Dette behøver nødvendigvis ikke å være et problem. Det nåværende regnskapsreglene reflekterer ikke de immaterielle verdiene tilstrekkelig, i den forstand er verdirelevansen svak fra før. Dette reflekteres i tabell 14, som viser at forvalterne legger lite vekt på balanseførte immaterielle eiendeler. Svekket verdirelevans kan knyttes til kvalitetskravet til IFRS om tro gjengivelse. Balansen viser i mindre grad de økonomiske

forholdene til selskapet, fordi informasjonen ikke er komplett, men som forklart knyttet til verdirelevans, er dette en eksisterende svakhet i rapportering for immaterielle eiendeler.

Som forklart over kan både relevans og tro gjengivelse svekkes som følge av en regelendring mot full kostnadsføring. Samtidig vil det gjøre informasjonen mer sammenlignbar, da alle må behandle det som en kostnad. Totalt sett kan relevans og særlig tro gjengivelse anses som svakheter fra før. Fra et kost-nytte perspektiv vil det da kunne være bedre å kostnadsføre alt, da lite vekt legges på den balanseførte verdien uansett. Dette vil i midlertidig skape et større informasjonsbehov og krav til noteopplysninger og styrets årsberetning.

5.2.4 Resultatkvalitet

For at man skal anse resultatkvaliteten som god, må informasjonen om periodens resultat ha en høy prediksjonsverdi for den fremtidige inntjeningen (Langli, 2022). Noe som vil være positivt ved verdsettelse av selskaper. Langli deler det regnskapsmessige resultatet inn i tre deler, permanent resultat, midlertidig resultat og verdirelevant resultat, jf. avs. 2.9. Hensikten med en slik oppdeling er å skille ut engangshendelser fra resultatet slik at man sitter igjen med det som kalles permanent resultat. Ved god resultatkvalitet vil det være mulig å skille ut permanent resultat som kan brukes til å predikere fremtidige resultater noen år frem i tid, forutsatt at resultatet ventes å være relativt stabilt (Langli, 2022, s. 746-748).

Samtlige forvaltere vi har intervjuet velger å gjøre resultatjusteringer for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler for å komme frem til et permanent resultat. F1 sier han lager en negativ cash flow av immaterielle eiendeler som er balanseført siste 3-5 år og fordeler dette utover som kostnad/negativ cash flow for å finne det reelle resultatet. F5 sier de «*som hovedregel pleier vi å ta det vekk.*», jf. tabell 27.

Flertallet av forvalterne nevner også at selskaper har blitt bedre på å skille ut engangshendelser knyttet til immaterielle eiendeler, men at det fremdeles krever en del arbeid. F4 sier en utfordring er at «*selskaper stadig får nye, non-recurring items, men at mange av dem egentlig ikke er non-recurring*» jf. tabell 28. Når det kommer til bruken av mer justert resultat, er forvalterne imidlertid mer delte. F1 og F2 ønsker seg minst mulig justert resultat, F3 er åpen for økt bruk, mens F4 er fornøyd med det selskapene gjør i dag. F5 synes det hadde vært nyttig om mindre selskaper benyttet det i større grad, jf. tabell 23.

Flertallet av forvalterne sier dagens regler for immaterielle eiendeler fører til at resultatet blir påvirket av i hvor stor grad de ulike selskapene velger balanseføring eller kostnadsføring. Hvor F1 og F4 poengterer at det ofte har stor betydning i hvor godt et selskap gjør det. De som gjør det dårlig, velger balanseføring, mens de som gjør det godt velger å kostnadsføre, jf. tabell 22. Dette er imidlertid ikke noe som vil gjøre utslag dersom man benytter seg av kontantstrømsmetode ved verdsettelse, men kan bidra til forvirring rundt selve resultatet.

Ved en oppmykning av reglene for balanseføring vil det være rimelig å anta at man vil se mindre svingninger i resultatet for en del selskaper, da man vil få mer aktivering ved investeringer. Videre vil det føre til mer bruk av avskrivninger i stedet for direkte kostnadsføring og på den måten kunne oppnå et riktigere bilde over selskapets verdiskapning. A1 sier at *«balanseføring, spesielt i de tilfeller hvor investeringsnivået er veldig ujevnt, da vil det kunne gi bedre prediksjonsverdi med balanseføring»* jf. spm. 19. Noe som vil kunne være positivt for resultat kvaliteten.

Det at en oppmykning trolig fører til mer aktivering, vil også føre til at forvalterne vil få mer utfordringer rundt justering av resultat for å komme frem til et permanent resultat. Det vil føre til at de får mer å justere bort. Når F5 tar stilling til en oppmykning i regelverket sier han følgende *«vi prøver å se på resultatet uten påvirkning av kostnader fra immaterielle eiendeler. Da må vi kanskje bruke mer tid på å se nærmere på dette da mer havner i balansen»* jf. tabell 26. Ved en oppmykning knyttes det også utfordringer til i hvilken grad resultatet kan påvirkes, som for eksempel kostnadsføring/balanseføring basert på selskapers økonomiske situasjon. En mulighet for påvirkning som ikke vil reduseres ved en oppmykning i regelverket. A1 nevner også at *«selskaper kan ha en tendens til å ville kategorisere gode resultater som permanente og dårlige som engangsposter»*. Jf. spm. 17.

Skal man se på hvordan IFRS sine kvalitetskrav blir påvirket av en oppmykning i regelverket med tanke på resultat kvaliteten, vil de være naturlig å se på prediksjonsverdi. Prediksjonsverdi er ett av to kriterier IFRS stiller til informasjon for at den skal være relevant. Prediksjonsverdi er også det som bestemmer om resultat kvaliteten er god. Det er imidlertid vanskelig å argumentere for at en oppmykning av regelverket for balanseføring av immaterielle eiendeler vil trekke resultat kvaliteten sin prediksjonsverdi klart i den ene eller andre retningen. Der man trolig vil erfare størst forbedring av prediksjonsverdi vil være blant selskaper som foretar store, usystematiske immaterielle investeringer som aktiveres. A2 sier at hvordan

predikasjonsverdien blir påvirket i oppmykningen, avhenger av hvordan regelverket utformes i spm. 20 kap. 4.1.

Resultatkvalitet ved et forbud mot balanseføring

En situasjon hvor alt blir kostnadsført vil trolig få implikasjoner for resultatkvalitet. I denne situasjonen vil alle utgiftene komme i resultatregnskapet. Implikasjonene vil bli størst for selskaper som gjør store usystematiske investeringer i immaterielle eiendeler, da det vil oppstå store variasjoner i resultatet. I tillegg fører dette til dårlig sammenstilling av inntekter og kostnader, da inntektene på investeringen kommer i fremtiden. Dette påpekes også av F1 i tabell 35.

I tabell 25 spurte vi hvordan denne løsningen ville påvirke deres vurdering av resultat og fremtidig inntjening. Igjen ser vi at respondentene skiller seg mellom de som har en mer multipelbasert tilnærming og de som har en mer inntjeningsbasert tilnærming. De som har en inntjeningsbasert tilnærming (F1, F2 og F5), er mer positiv til denne endringen. F1 uttaler *“egentlig er det sånn jeg gjør det uansett”*. Mens F4 påstod at dette vil føre til at man må gjøre mer arbeid. Dette skillet er naturlig da man ser på hvordan F1, F2 og F5 behandler resultatet i tabell 27. F1 og F2 har en tilnærming hvor de prøver å finne kontantstrømmen, men F5 pleier å *“ta disse kostnadene bort”*. F4 liker å gå tilbake i tid å kapitalisere tidligere kostnadsførte utgifter, for selskaper med høy RONA, jf. tabell 13. Hvis man sammenligner denne tilnærmingen med F1 sin tilnærming i tabell 27, ser man at de har en nesten stikk motsatt metodikk. Det er ikke så rart at de da har ulike meninger om temaet.

Hvordan resultatkvaliteten blir påvirket er det vanskelig å gi et bastant svart på da respondentene er noe delte. Totalt sett så anser 3 av forvalterne at dette ikke vil ha særlig betydning for deres vurderinger, og man kan trekke i retningen av at resultatkvaliteten ikke blir svekket da. I midlertidig er F3 og F4 mer tilbakeholden, og F4 påstår at dette vil føre til mer arbeid for han. Da han må gjøre jobben selv. A2 sier at et forbud vil få frem kostnadene på en tydeligere måte enn hvordan de kommer frem i dag, jf. spm. 19 kap. 4.1.

5.2.5 Tilleggsrapportering, noter og styrets årsberetning

Skal man opparbeide seg en forståelse av hva som inngår i selskapers immaterielle eiendeler vil man være nødt til å undersøke informasjonen man finner i noter og styrets årsberetning. Årsberetningen er et selvstendig dokument i tillegg til årsrapporten som har en noe mer overordnet tilnærming til å beskrive selskapets utvikling og fremtidsutsikter. Her vil man blant annet finne informasjon om selskapets forskning og utvikling, jf. rskl. § 3-3a (2) og oppgavens avs. 2.6.5.

IFRS sine krav til noteopplysninger for immaterielle eiendeler finner man i IAS 38 pkt. 118-128. Her vil man blant annet finne krav til informasjon om levetid, avskrivningsmetode og kostnadsført beløp til forskning og utvikling. I avsnitt 2.6.4 finner man en tabelloversikt (tabell 2) over de mest sentrale notekravene i IAS 38. Man vil også kunne finne krav til noteopplysninger i IAS 36 pkt. 126-137. IAS 36 omhandler verdifall på eiendeler og det er typisk verdifall og eventuelt reversering av tidligere verdifall man vil finne krav til informasjon om her. I tillegg til for eksempel informasjon om balanseført verdi av goodwill og/eller immaterielle eiendeler med ubestemt levetid. I avsnitt 2.6.4 finner man en tabelloversikt (tabell 3) over de mest sentrale notekravene.

Noe av utfordringen med noteinformasjon har vært mengden informasjon og vanskeligheter rundt å skille viktig informasjon fra mindre viktig informasjon. Kinserdal (2014) sier at i deres (EY) undersøkelse *«er det notene som rangerer som viktigst innen selve årsregnskapet»*. Også akademikerne trekker frem noter som en viktig kilde til informasjon, jf. Spm. 8, kap. 4.1. Videre understreker Kinserdal (2014) viktigheten av at notene er lesverdige, strukturerte og ikke inneholder unødig informasjon. Han viser også til at finanstilsynet har påpekt at noteinnholdet ikke skal baseres på en «sjekklitementaltet». Ut ifra IAS 1 kommer det tydelig frem at det er vesentlige opplysninger som skal inkluderes i notene. Jamfør IAS 1 pkt. 10e inneholder et fullstendig finansregnskap *«noter, som omfatter vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper og annen forklarende informasjon»*.

Flertallet av forvalterne virker å være tilfreds med informasjonen man finner i notene. F1 sier *«Det er mye god informasjon i noteopplysningene og IAS 38 stiller ganske strenge krav til immaterielle eiendeler»*, men sier videre at *«man må være villig til å grave mye i noteinformasjonen»* jf. tabell 11. Til tross for dette virker de likevel som at forvalterne ønsker seg mer informasjon. I tabell 15 ser vi eksempler på flere typer immaterielle eiendeler og

verdier de ønsker seg informasjon om. Blant annet mer begrunnelse rundt ubestemt levetid, mer spesifisering ved «samleposter», goodwill, eiendelenes motstandsdyktighet og risikobilde.

Ved en oppmykning i regelverket for balanseføring av immaterielle eiendeler er det ingen automatikk i at selve informasjonen i notene vil bli forbedret. Legger vi til grunn at en oppmykning gir økte mengder immaterielle eiendeler i balansen, vil det følge et økt informasjonsbehov med disse eiendelene. Noe som trolig vil føre til at notene blir mer omfattende, grunnet at de må inneholde mer informasjon. Dersom informasjonen inneholder vesentlige opplysninger i henhold til IAS 1 og det bidrar til å gi et mer rettvise bilde av selskapet, vil det kunne forsvares at notene blir mer omfattende. Særlig sett fra forvalternes perspektiv, som virker å være positive til mer informasjon, jf. tabell 32.

Dersom regnskapet skal bli bedre til å fange opp immaterielle verdier vil det sannsynligvis indirekte også føre til mer omfattende noter. Knytter man det opp mot IFRS sine kvalitetskrav til informasjon vil det trolig kunne påvirke positivt på de to fundamentale kravene, dersom mer omfattende noter resulterer i mer relevant informasjon og en bedre tro gjengivelse. Også her vil nøytralitet være en viktig del av vurderingen, da informasjonen inneholder skjønsmessige vurderinger og selskapene har mulighet til å inkludere ekstra/ønsket informasjon. For eksempel sier F4 at *«de selskapene som har lyst til å gi informasjon gjør det, men de som ikke har det, unngår dette. Kommer an på insentiver»*, jf. tabell 11.

Ved de forsterkende kvalitetskravene, kan verifisering bli en utfordring. Da informasjon knyttet til immaterielle eiendeler vanskelig lar seg verifisere ved en del tilfeller. Også det forsterkende kravet om informasjonens forståelighet kan møte på utfordringer dersom notene blir for omfattende. Dersom informasjonen ikke er forståelig, vil den heller ikke være beslutningsnyttig i henhold til IASB. Manglende forståelighet i notene er noe IASB har fått kritikk for tidligere, ifølge Kinserdal (2014).

Tilleggsrapportering, noter og styrets årsberetning ved et forbud mot balanseføring

Dersom det innføres et forbud, vil det ikke endre på regnskapsbrukernes informasjonsbehov for immaterielle eiendeler. Trolig er det ikke her man vil finne de største endringene ved et forbud, da særlig noter er der forvalterne finner informasjon i dag. Noe de fleste virker å være tilfreds med, jf. tabell 15

I tillegg har vi inkludert muligheten for en tilleggsrapport som et alternativ for å forbedre rapporteringen rundt immaterielle eiendeler. Da det kunne vært positivt å innføre, dersom det ble et forbud mot balanseføring.

Noe tre av forvalterne stiller seg positive til, jf. tabell 29. F1 svarer imidlertid følgende på spørsmålet *«jeg tenker at regnskapet er den beste kilden og at det heller er viktig å gi presis og tilstrekkelig informasjon der. Da har man egentlig ikke behov for noe tilleggsrapportering»*. Dette sammenfaller i stor grad med A2 sitt synspunkt på en tilleggsrapport: *“mer informasjon er alltid bedre, men jeg ville ikke løst det sånn. Ville heller tvunget det inn i det reviderte regnskapet som en del av noteverket”*, jf. Spm. 27. Kap. 4.1

En utfordring ved å innføre en tilleggsrapport (uavhengig av forbud/oppmykning) vil være for mye informasjon som ikke har nytteverdi. Dette påpekes blant annet av A1, at *«man må passe på at det ikke blir for mye informasjon i årsrapporten for å unngå "information overload". Da kan verdirelevansen synke»* jf. spm. 27. F3 trekker også frem at det kan bli et problem *«at selskapene pålegges mer som kanskje ikke er så verdiskapende»*, jf. tabell 34. Dette er vurderinger som er viktig i henhold til IFRS-kvalitetskravene sitt kost/nytte perspektiv.

Kost/nytte-vurderingen må også foretas på informasjonen som deles offentlig. Hvor stor nytten blir for regnskapsbrukerne i forhold til “kostnaden” det kan ha for selskaper å dele informasjon som kan være konkurransesensitiv. Dette blir derfor viktige vurderinger ved en eventuell implementering av en tilleggsrapport for immaterielle eiendeler. A2 understreker dette ved å si *“dette er ofte sensitiv informasjon, hva de holder på med og hva de bruker pengene sine til. Så for noen bedrifter vil dette kunne oppfattes som konkurransesensitivt*, jf. Spm. 29. Kap. 4.1. Det er også viktig å være klar over måleproblemer som knytter seg til informasjonens kostnad og nytte. Noe som påpekes av Kvifte og Johnsen (2008) og som er beskrevet i kapittel 2.5.

5.2.6 Regnskapsmanipulering

For at informasjon i regnskapet skal være nyttig, må det være forståelig og kunne brukes (Langli, 2022, s. 15). Regnskapsmanipulering er som sagt når selskapets ledelser utarbeider regnskapet på en måte som gjør at brukerne blir villedet (Heskestad, 2016, 34). Regnskapsmanipulering kan oppstå fordi regnskapslovgivningen er fleksibel, og ledelsen kan

i de tilfellene de har insentiver og anledning, bruke fleksibel lovgivning til å manipulere regnskapet (Langli, 2022, s. 15). Når vi snakker om immaterielle eiendeler og regnskapsmanipulering, er det lovlig regnskapsmanipulering som er mest relevant i denne sammenhengen. Langli (2022) omtaler lovlig regnskapsmanipulering som manipulering gjennom skjønn, regnskapsprinsipper, og/eller timing og strukturering av transaksjoner. Ledelsen må altså ha anledning til å bruke fleksibel lovgivning for å manipulere regnskapet (Langli, 2022, s.15).

Man kan argumentere for at regnskapsmanipulering går imot det fundamentale kvalitetskravet til IFRS om tro gjengivelse. Tro gjengivelse krever nøytral og «feilfri» informasjon (IASB, 2018, avs. 2.12-2.18), og i de tilfellene ledelsen bevisst manipulerer regnskapet vil informasjonen ikke være nøytral eller feilfri. Det må også sies at «feilfri» informasjon ikke betyr perfekt informasjon, da det kan forelegge en viss feilmargin med bruk av estimater.

Regnskapsmanipulering kan også knyttes til kravet om relevans i den forstand at et manipulert regnskap kan «lure» brukeren i en beslutningssituasjon. Dette henger da sammen med resultat kvalitet og hvorvidt manipulasjonen faktisk kan svekke prediksjonsverdien. Eksempelvis kan et estimat på levetid for en eiendel skape usannsynlige forventinger om den fremtidige kontantstrømmen og inntjeningen til eiendelen. På den måten anser vi at relevans vil synke med regnskapsmanipulering.

I forbindelse med immaterielle eiendeler skjer den mest relevante formen for regnskapsmanipulering gjennom regnskapsprinsipper og skjønn. For at det faktisk skal være mulig å manipulere regnskapet på denne måten, må det være mulig å balanseføre. I forskningsspørsmål 3 vil regnskapsmanipulering klart bli redusert. Her er det snakk om en full kostnadsføring, da er det ikke en mulighet at skjønnsmessige vurderinger og prinsipielle valg kan brukes til å manipulere regnskapet. Grunnen til dette er at ingen immaterielle eiendeler havner i balansen, men alt kostnadsføres gjennom resultatregnskapet da utgiftene oppstår. Selv om kostnadsføringen vil gjøre informasjonen mer nøytral, da det ikke kan manipuleres, vil dette gå på bekostning av betingelsen om feilfri informasjon. Man kan argumentere for at informasjonen ikke lenger er feilfri da mange av kostnadene strengt tatt er eiendeler, som da svekker tro gjengivelse. I tillegg vil full kostnadsføring gå på bekostning av andre kvalitetskrav, dette er henholdsvis adressert under de andre delkapitlene i drøftingen.

Når det gjelder forskningsspørsmål 2 om en oppmykning i regelverket er det motsatt. Hvis det åpnes for mer balanseføring vil dette potensielt kunne brukes til regnskapsmanipulering (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 290). I dette scenarioet vil flere utgifter knyttet til immaterielle eiendeler bli balanseført, og dette vil føre til at hyppigheten og mengden regnskapsmanipulering kan øke. A1 uttrykker i spørsmål 14 «*Et system med mer aktivering er lettere å manipulere.*». Her samsvarer teorien med hva respondentene svarer i tabell 31. F4 sier blant annet «*jo flere frihetsgrader som gis jo mer muligheter er det for manipulering*».

I oppgaven har vi også undersøkt oppheving av forbudet mot at tidligere kostnadsførte utgifter kan reverseres og balanseføres. En eventuell slik reversering er basert på en skjønnsmessig vurdering, og skjønnsmessige vurderinger kan brukes til regnskapsmanipulering (Langli, 2022, s.15). Videre vil mer havne i balansen og kunne brukes til manipulering som forklart i avsnittet over. Respondentene er enige i at en oppheving av dette forbudet øker risikoen for regnskapsmanipulering, jf. tabell 18. F2 argumenterer at «*Det skaper mer handlingsrom for kreativ regnskapsføring*».

Det er i midlertidig ikke gitt at en oppmykning fører til mer regnskapsmanipulering enn i dagens regelverk, men risikoen vil bli høyere da muligheten for regnskapsmanipulering øker. Dette kan knyttes til mislighetstriangelet som sier at det må foreligge mulighet, press/insentiver og holdninger/rasjonalisering for at noen begår en mislighet (Stuart, 2020, s. 198). Da det er økte muligheter, vil det kunne oppstå flere situasjoner hvor alle forutsetningene i mislighetstriangelet er til stede. F1 beskriver denne problematikken som en avveining mellom mest mulig riktig informasjon og risiko for manipulasjon i tabell 31. Samtidig mener A2 at den økte risikoen for regnskapsmanipulering i en oppmykning er noe revisor må takle, jf. spm. 15 kap. 4.1.

5.2.7 Oppsummering

I dette delkapittelet skal vi oppsummere drøftingen fra kapittel 5.2.

Forvalternes synspunkt på en oppmykning i regelverket er at de stiller seg negative til det. Der hovedargumentasjonen bygger på at flertallet av forvalterne bruker kontantstrømbasert verdsettelse og at man derfor ikke påvirkes av valg av balanseføring eller kostnadsføring. Forvalterne har et informasjonsbehov knyttet til immaterielle eiendeler, men er kritiske til handlingsrommet man har i dagens regelverk og hvordan selskapers ulike insentiver blir for

avgjørende i vurderingene. De støtter derfor ikke en ytterligere oppmykning. Forvalterne peker også på regnskapsmanipulering som utfordrende dersom man går inn for en oppmykning. Når det gjelder et forbud mot balanseføring har det mer støtte blant forvalterne. Totalt sett mener forvalterne foruten F4, at deres vurderinger blir lite påvirket av regnskapsmessige valg. Forvalter 2, 3 og 5 ønsker seg et forbud kontra en oppmykning, men vi har ikke spurt direkte om de ønsker et forbud over dagens løsning, jf. Tabell 35. Kost/nytte vurderingen blir diskutert i slutten av delkapittelet.

Akademikerne stiller seg klart mer positive til en oppmykning, men A1 tar imidlertid forbehold om regnskapets objektivitet. A2 er den som er tydeligst i at han ønsker en oppmykning og er klar på at man bør balanseføre mye mer enn hva som er tilfellet i dag. Han ønsker at man i større grad balansefører og så tester for verdifall i etterkant. Akademikerne ser imidlertid utfordringer rundt dagens regler og trekker særlig frem sammenlignbarhet som et sentralt punkt. De viser også forståelse for hvorfor man ønsker å se på et forbud som et alternativ, noe A2 sier er “holdningen” i større grad hos IASB og amerikanske regnskapsmyndigheter, jf. Spm. 32 kap. 4.1. Han mener imidlertid en oppmykning er veien å gå og erkjenner at man i dag står overfor en utfordring hvor regelverket og revisorer ikke klarer å lage presise nok regler og revidere immaterielle eiendeler godt nok.

Som en konsekvens av at problemstillingen er såpass bred har diskusjonen blitt langtrukken. For å håndtere drøftelsen på en mer leservennlig måte, har vi valgt å oppsummere drøftelsen i tabellene nedenfor. Vi går gjennom alle kvalitetskravene til IFRS, punkt for punkt, og drøfter implikasjonene fra de mulige endringene som følger av forskningsspørsmål 2 og 3. Tabellene sammenligner hvordan endringene vil påvirke kvalitetskravene mot kvaliteten i dagens rapportering. Vi sammenligner altså ikke endringene mot hverandre. Videre har vi fordelt tabellene mellom fundamentale krav og forsterkende krav. Til slutt oppsummerer vi kort kost/nytte perspektivet.

Fundamentale krav:	Forskningsspørsmål 2 <i>Oppmykning av reglene for balanseføring</i>	Forskningsspørsmål 3 <i>Forbud mot balanseføring</i>
Relevans (prediksjonsverdi (PV))	I situasjoner med ujevne høye investeringer kan oppmykning forbedre PV. Respondentene gir ikke inntrykk om dette vil forbedre eller forverre PV, men vil føre til mer arbeid inntjenings baserte tilnærminger.	Forvalterne antyder at forbudet vil gi samme PV, med litt uenighet. Det er antydninger om at metoder basert på økonomisk inntjening ikke vil bli noe påvirket. Samtidig later det til at å bli noe mer krevende for multippelbaserte tilnærminger, men ikke nødvendigvis ødeleggende for PV.
Tro gjengivelse (Komplett (K), nøytral (N) og feilfri (F))	<p>K: Balansen vil i større grad være komplett da den i større grad vil kunne vise immaterielle verdier.</p> <p>N: Nøytralitet vil være svekket, da det er preget av skjønnsmessige vurderinger og øker risikoen for regnskapsmanipulering.</p> <p>F: Økt risiko for regnskapsmanipulering fører til høyere sannsynlighet for feilaktig informasjon. Samtidig er immaterielle eiendeler preget av skjønnsmessige valg fra før, som tidvis kan føre til feilaktig info.</p>	<p>K: Informasjonen anses ikke komplett da balansen ikke viser immaterielle verdier. Samtidig kunne ikke mye vekt legges på balansen fra før. Info anses å bli noe mindre komplett.</p> <p>N: Nøytralitet blir styrket da alle utgifter behandles likt, uten skjønnsmessige vurderinger.</p> <p>F: Feilfri informasjon kan være vanskelig å vurdere. I utgangspunktet gir løsningen dårlig sammenstilling og lav verdirrelevans. Samtidig omtales verdirelevans som en svakhetene fra før.</p>
Kommentar:	En oppmykning innebærer fremdeles et informasjonsbehov fra andre steder. Spesielt knyttet til skjønnsmessige vurderinger som blir gjort ved IE. De fundamentale kravene bør legges til grunn i utformingen av denne infoen også.	Et forbud mot balanseføring skaper et informasjonsbehov fra andre steder. Det vil stilles krav til relevans og tro gjengivelse til denne informasjonen, for at det skal være en plausibel løsning.

Tabell 41: Vurdering av fundamentale krav

Forsterkende krav:	Forskningsspørsmål 2 <i>Oppmykning av reglene for balanseføring</i>	Forskningsspørsmål 3 <i>Forbud mot balanseføring</i>
Sammenlignbarhet	<ul style="list-style-type: none"> Vil føre til at flere IE balanseføres, og det kan øke sammenlignbarheten. 	<ul style="list-style-type: none"> Vil føre til at alle behandler IE som kostnader, og vil da øke sammenlignbarheten. Varians i investeringsnivå kan svekke sammenlignbarheten noe.
Verifisering	<ul style="list-style-type: none"> Flere IE å verifisere, og er vanskelig å verifisere fra før. Verifisering blir vanskeligere, da verifiseringen av IE er utfordrende fra før 	<ul style="list-style-type: none"> Ingen IE i balansen å verifisere. Info i noter osv., må fremdeles verifiseres. Verifisering kan bli noe styrket eller uendret.
Aktualitet	<ul style="list-style-type: none"> Ved reversering av tidligere kostnadsført utvikling vil informasjonens aktualitet kunne endres etter beslutningstidspunkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Aktuell informasjon vil havne i noter og styrets årsberetning (eventuelt en tilleggsrapport).
Forståelighet	<ul style="list-style-type: none"> Forståelighet kan øke da balansen viser til mer av selskapets eiendeler og den økonomiske stillingen. 	<ul style="list-style-type: none"> Forståeligheten kan svekkes da balansen ikke viser noen av IE som bidrar til økonomisk verdiskapning.
Kommentar	<ul style="list-style-type: none"> En oppmykning innebærer fremdeles et informasjonsbehov fra andre steder. Informasjonen bør utformes til å være i tråd med de forsterkende kravene også. 	<ul style="list-style-type: none"> Forbud mot balanseføring skaper et større informasjonsbehov fra andre steder. For at løsningen skal være plausibel bør informasjonen utformes i tråd med de forsterkende kravene også.

Tabell 42: Vurdering av forsterkende krav

Kostnadsperspektivet:

Forvalterne antyder at liten vekt legges på balansen fra før. Fra et kost/nytte perspektiv kan det da være forsvarlig å forby balanseføring. Da blir det mindre arbeid for de som har en inntjeningsbasert og særlig cash flow basert tilnærming i deres vurderinger. Forvalteren som har den mest multipelbaserte tilnærmingen, antyder at denne løsningen vil føre til mer arbeid. Ut ifra kost/nytte-perspektivet til en regnskapsprodusent, virker det hensiktsmessig

med full kostnadsføring. Da forvalterne uansett legger liten vekt på den balanseførte verdien, og deres vurderinger blir lite påvirket av regnskapsmessige valg.

Ser vi på kost/nytte-vurderingen i forhold til informasjon som gjøres offentlig tilgjengelig er det viktig å vurdere “nytte” opp mot konkurransesensitivitet, ifølge akademikerne.

Kapittel 6 Avslutning

I det avsluttende kapittelet skal vi gi et svar på problemstillingen og konkludere ved hjelp av forskningsspørsmålene. Deretter legger vi frem begrensninger for oppgaven, og til slutt kommer vi med forslag til videre forskning.

6.1 Konklusjon

Formålet med oppgaven var å undersøke problemstillingen *«Hvilke endringer bør gjøres i rapportering for immaterielle eiendeler som vil forbedre kvaliteten til regnskapet?»*. Problemstillingen er nokså bred, og vi har undersøkt flere sider ved rapportering for immaterielle verdier og verdsettelse. For å besvare problemstillingen har vi delt den opp i 3 forskningsspørsmål. Vi vil med utgangspunkt i disse gjennomgå funnene og teorien i fra oppgaven.

Det første forskningsspørsmålet var *«Hvordan vurderes immaterielle eiendeler og tilknyttet kostnadsføring i praksis?»*. Bakgrunnen for forskningsspørsmålet var hovedsakelig å kartlegge hvordan forvaltere og finansanalytikere vurderer disse postene i regnskapet. Dette skulle være til hjelp i drøftingen av de andre forskningsspørsmålene og problemstillingen.

Funnene i oppgaven viser at det er variasjon i hvordan forvalterne vurderer immaterielle eiendeler og tilknyttede kostnader i regnskapet. Noen forvaltere har en mer multipelbasert tilnærming, mens andre har en mer inntjenings- og/eller kontantstrømbasert tilnærming. Det er ikke ett utelukkende skille mellom tilnærmingene da en kombinasjon av begge kan brukes.

De som har en mer inntjeningsbasert eller kontantstrømbasert tilnærming, blir i liten grad påvirket av regnskapsmessige valg knyttet til immaterielle eiendeler. De vil som regel kostnadsføre alle investeringer knyttet til immaterielle eiendeler i deres tilnærming. I en mer multipelbasert tilnærming vil vurderingene i større grad kunne påvirkes av regnskapsvalg knyttet til immaterielle eiendeler. I en slik tilnærmingen later det til at man går tilbake i tid og gjør kvalitative vurderinger tilknyttet selskapets økonomiske situasjon, og foretar vurderinger av tidligere kostnadsføringer og balanseføringer. Basert på dette vil man justere tallene og komme til nøkkeltall som man mener gir et mer riktig bilde av regnskapets verdiskapning.

Funnene viser at forvaltere legger lite vekt på den balanseførte verdien av immaterielle eiendeler og velger heller å fokusere på å predikere fremtidig inntjening for å vurdere verdsettelsen. Dette skaper et informasjonsbehov fra andre steder enn balansen, der noter virker å være stedet de finner denne informasjonen. Totalt sett virker forvalterne å være tilfreds med informasjonen som gis i årsregnskapet, men trekker frem noen tema som de ønsker mer informasjon om i tabell 39. Man bør imidlertid være forsiktig med å kreve for detaljert informasjon om immaterielle eiendeler, da dette kan skade selskapers konkurransefortrinn.

Det andre forskningsspørsmålet var som følger: *Kan en oppmykning av reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet?*

Til tross for at flere peker på at regnskapets verdirelevans er fallende og begrunner det med den manglende evnen regnskapet har til å fange opp immaterielle verdier, stiller forvalterne seg negative til en oppmykning i regelverket. Også A1 stiller seg negativ og begrunner det med selskapers manglende objektivitet i rapporteringen og at han prioriterer korrekt resultat fremfor balanse. A2 er imidlertid klar på at han ønsker en oppmykning og betydelig mer aktivering, så lenge regelverket utformes på en måte som gjør at selskapene behandler immaterielle eiendeler likt.

Funn i oppgaven viser imidlertid at enkelte forvaltere heller mot en mer regelbasert tilnærming på dette området, men det fremkommer få spesifikke regelforslag. F4 har det mest spesifikke forslaget, nemlig å innføre 10 års avskrivningsperiode på goodwillposten, jf. Tabell 36. Det området vi finner sterkest argumentasjon for en oppmykning blant forvaltere, er på å tillate reversering av tidligere kostnadsført utvikling, riktignok bare av en forvalter.

Ser vi det opp mot kvalitetskravene til IFRS vil en oppmykning slå positivt ut på flere områder. Hvor særlig regnskapsinformasjonens «tro gjengivelse» og sammenlignbarhet kan bli styrket. Ut ifra funn i oppgaven tyder mye på at forvalterne vektlegger kravet om verifisering og informasjonens nøytralitet innenfor «tro gjengivelse» sterkere enn de områdene som blir styrket ved en oppmykning. Dette kan ses i sammenheng med frykten for å bli lurt, som nevnes av enkelte forvaltere. Oppmykingen innebærer en økt risiko for regnskapsmanipulering, som kan svekke informasjonens nøytralitet. Risikoen til forvaltere vil trolig være større dersom

balansen inneholder overvurderte verdier, kontra at det vises noe lavere verdier enn hva som er reelt.

Forvalterne i denne studien uttrykker liten støtte til en oppmykning av regelverket for å forbedre rapporteringen av immaterielle eiendeler.

Det siste forskningsspørsmålet var: «*Kan et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler forbedre regnskapets kvalitet?*».

Funnene indikerer at forvaltere legger lite vekt på den balanseførte verdien til immaterielle eiendeler i regnskapet. Videre har regnskapsbehandlingen, altså kostnadsføring/balanseføring, liten innvirkning på verdsettelse ved bruk av inntjeningsbaserte eller kontantstrømbaserte tilnærming. De som har en mer multippelbasert tilnærming, vil få noe mer arbeid i denne situasjonen. Samtidig er multippelbasert verdsettelse noe problematisk fra før av. I et kost/nytte perspektiv later det til å være bedre å kostnadsføre alt da det vil ha liten betydning for verdsettelsen, og lite vekt legges på den balanseførte verdien uansett.

Denne løsningen vil føre til at sammenlignbarheten øker, da alle regnskapsprodusentene vil behandle utgiftene som en kostnad. Videre ser dette ikke ut til å svekke relevanskravet særlig da det ikke vil påvirke verdsettelsen til forvalterne, som er basert på prediksjonen av fremtidig inntjening. Løsningen vil også føre til mer objektivitet og verifiserbarhet i selve regnskapet, herunder styrke nøytraliteten til informasjonen. Nøytraliteten vil også styrkes i den forstand at regnskapsmanipulering gjennom skjønsmessige vurderinger ikke lenger er mulig på disse postene.

De åpenbare svakhetene med løsningen er at forståeligheten til regnskapet svekkes og at balansen blir mindre komplett da den ikke viser eiendeler som bidrar til verdiskapning. Løsningen gir også et mer ujevnt forhold mellom inntekter og kostnader, da investeringer ikke periodiseres. Balansens verdirelevans svekkes også, da ingen immaterielle verdier havner i balansen. Dette er også en svakhet i det nåværende regelverket for rapportering.

Selv om full kostnadsføring av immaterielle eiendeler kan forbedre regnskapets sammenlignbarhet og nøytralitet, er det usikkert om dette vil være den beste løsningen totalt sett. Forvalterne synes i utgangspunktet at den nåværende informasjonen er god og funnene er ikke entydige i at løsningen/full kostnadsføring vil forbedre regnskapet vesentlig.

Sammenlignet med en oppmykning av reglene, virker imidlertid full kostnadsføring å være et bedre alternativ for forvalterne. Samtidig er det vanskelig å konkludere bastant om dette vil forbedre regnskapet totalt sett.

Et forbud vil også skape et større informasjonsbehov fra andre steder som noter, styrets årsberetning og eventuelt andre tilleggsrapporter. Det stilles også krav til kvaliteten vedrørende informasjonen fra disse kildene. Flertallet av forvalterne stiller seg positive til en tilleggsrapport for immaterielle eiendeler.

Basert på funnene i oppgaven vil vi ikke anbefale en oppmykende endring i regelverket, men vi vil anbefale et forbud mot balanseføring. Implikasjoner fra et slikt forbud må undersøkes ytterligere, også fra andre brukergrupper av regnskapet sitt perspektiv.

6.2 Oppgavens begrensninger

Vi har begrenset praktisk erfaring fra regnskapsføring og verdsettelse. Derfor er oppgaven hovedsakelig teoretisk basert. Dette kan ha medvirket til at våre analyser av verdsettelse, regnskapsstandarder, regnskapsføring og forholdet mellom disse kan inneholde mangler i forhold til hvordan det gjøres i praksis. Det er også en risiko for at vår forståelse og kartlegging av teori er mangelfull.

Videre har vi ingen erfaring med kvalitative intervjuer. I etterkant har vi erfart at spørsmålene med fordel kunne blitt ordlagt bedre, og at vi i noen tilfeller kunne vært bedre på å stille oppfølgingsspørsmål. Dette kunne hjulpet oss å kartlegge mer spesifikt hva respondentene faktisk mente i noen tilfeller.

Selve oppgaven baserer seg på fire forvaltere, en analytiker og to akademikere. Dette er et lite utvalg, og er en konsekvens av studiens ressurser og tidsmessige begrensninger. Vi opplevde lav respons og akseptrate på invitasjonene til intervju, grunnene til den lave aksepten var begrensninger i tid hos de inviterte og manglende kunnskap om temaet.

Det begrensede utvalget i denne studien gjør det vanskelig å generalisere funnene til hele populasjonen av norske forvaltere og analytikere. I tillegg kan vår manglende erfaring med kvalitativ forskning ha påvirket analysen og tolkningen av resultatene. En grundigere diskusjon av disse og andre begrensninger finnes i metodekapittelet.

En annen svakhet med oppgaven er knyttet til forskningsspørsmål 2. I intervjuet og drøftelsen snakker vi nærmest utelukkende om generelle oppmykninger i regelverket, men ikke om spesifikke endringer. Den eneste spesifikke endringen vi drøfter er en oppheving av forbudet mot reversering av tidligere kostnadsført utvikling. Selv om vi har forklart hva vi mener med en oppmykning til respondentene, er det en mulighet for at de har en ulik oppfatning av hva dette begrepet innebærer. Dette kan ha svekket kvaliteten til primærdataen som er innhentet gjennom spørsmålene som omhandler en oppmykning.

I ettertid ser vi at oppgaven kunne vært avgrenset i større grad. Vi kunne for eksempel fokusert på egenutviklede immaterielle eiendeler for å gå mer i dybden på dette temaet, eller begrenset studien til én bransje, for eksempel legemiddelindustrien eller IT-bransjen.

6.3 Forslag til videre forskning

Etter å ha arbeidet med oppgaven ser vi at det er en rekke temaer som vil være interessante å forske videre på. Det mest åpenbare er å undersøke problemstillingen fra andre brukere av regnskapet sitt perspektiv, for eksempel banker, regnskapsprodusentene selv og herunder implikasjoner for kontrollformålet.

Studien vår hadde problemer med generalisering knyttet til vårt begrensede utvalg. Vi synes det vil være interessant å utforske problemstillingen med et mer omfattende utvalg fra denne brukergruppen. Da vil man i større grad kunne se om funnene våre er generaliserbare til andre forvaltere og analytikere i Norge. Videre synes vi det vil være interessant å undersøke flere spesifikke oppmykende endringer, da vår oppgave undersøkte én slik spesifikk endring.

Basert på våre funn vil det være interessant å forske videre på hvordan et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler vil påvirke andre regnskapsbrukere. Også hvordan noter, styrets årsberetning, og eventuelt en tilleggsrapport bør utformes for å gi et godt beslutningsgrunnlag ved et forbud mot balanseføring.

Et annet forslag er å undersøke forslagene til endringer i rapporteringen av immaterielle eiendeler presentert i EFRAG (2021), og vurdere om disse spesifikke endringene vil forbedre regnskapsinformasjonen fra perspektivet til en forvalter. Dette er et tema vi vurderte å utforske nærmere ved oppstart av prosjektet, men på grunn av ressursbegrensinger valgte vi bort dette. Vi ser imidlertid at dette kan være et interessant område for videre forskning.

Litteraturliste

- Aksjenorge. (u.å). *Meglerhusene*. <https://aksjenorge.no/aksjesparing/aktorene-i-markedet/meglerhusene/>
- Alexander, D., Jorissen, A., Hoogendoorn, M., Van Mourik, C., Kirwan, C., Inwinkl, P., & Michelon, G. (2023). *International financial reporting & analysis* (Ninth edition. ed.). Cengage Learning.
- Baksaas, K. M., Stenheim, T., & Keeping, D. (2015). *Regnskapsteori*. Cappelen Damm akademisk.
- Baksaas, K. M., Stenheim, T., & Keeping, D. (2020). *Regnskapsteori* (2. utgave. ed.). Cappelen Damm akademisk.
- Barker, R., Lennard, A., Penman, S., & Teixeira, A. (2022). Accounting for intangible assets: suggested solutions. *Accounting and business research*, 52(6), 601-630. <https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1938963>
- Barth, M. E., Li, K., & McClure, C. G. (2023). Evolution in Value Relevance of Accounting Information. *THE ACCOUNTING REVIEW*, 28. <https://doi.org/10.2308/TAR-2019-0521>
- Beisland, L. A. (2009). A Review of the Value Relevance Literature. *The Open Business Journal*, 20. <https://doi.org/10.2174/1874915100902010007>
- Beisland, L. A., Bugge, T., & Holter, T. E. (2019). Verdirelevansen av norsk regnskapsinformasjon ved oppkjøp av unoterte selskaper. <https://magmaforskning.econa.no/index.php/magma/article/view/1153/1153>
- Beisland, L. A., & Heskestad, T. (2016). Regnskapsføring av goodwill - En sammenligning av GRS og IFRS. *Praktisk økonomi & finans (trykt utg.)*, 32(2), 216-227. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2016-02-10>
- Beisland, L. A., & Knivsflå, K. H. (2014). Have IFRS changed how stock prices are associated with earnings and book values? Evidence from Norway. *Review of Accounting and Finance*, 22. <https://doi.org/10.1108/RAF-06-2013-0079>

- Bernhoft, A.-C., Kvitte, S. S., & Røsok, K. O. (2018). *IFRS i Norge : en håndbok* (8. utg. ed.). Fagbokforl.
- Bougie, R., & Sekaran, U. (2020). *Research methods for business; A skill building approach*. John Wiley & Sons inc. .
- Córcoles, Y. R. (2010). Towards the convergence of accounting treatment for intangible assets. *Intangible Capital*, 6(2), 185-201.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Cvetanovski, B., Gregg, B., Hazan, E., Hjartar, K., Krishnan, M., Perrey, J., Smit, S., & Woetzel, J. (2021). Getting Tangible about Intangibles: The Future of Growth and Productivity? McKinsey & Company. In.
- Damodaran, A. (2012). *Investment valuation : tools and techniques for determining the value of any asset* (3rd ed.). Wiley.
- Dumay, J. (2016). A critical reflection on the future of intellectual capital: from reporting to disclosure. *Journal of intellectual capital*, 17(1), 168-184.
<https://doi.org/10.1108/JIC-08-2015-0072>
- Dumay, J., Guthrie, J., & Rooney, J. (2020). Being critical about intellectual capital accounting in 2020: An overview. *Critical perspectives on accounting*, 70, 102185-102185. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2020.102185>
- Dyrnes, S., & Pettersen, L. I. (2012). Justerte resultater - veien til bedre resultat kvalitet? *Praktisk økonomi og finans*, 28(1), 52-60. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2012-01-06>
- EFRAG. (2021). Better information on intangibles – which is the best way to go?
<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FBetter%2520information%2520on%2520intangibles%2520-%2520which%2520is%2520the%2520best%2520way%2520to%2520go.pdf>
- EFRAG. (N.D). *EFRAG TODAY*. <https://www.efrag.org/About/Facts>
- FFN. (2024). *FFNs Regnskapskonferanse 2024*

- Gezelius K. (2019). Hvordan vet du hvor mye en aksje er verdt i digitaliseringens tidsalder? *Skagen Fondene*. <https://www.skagenfondene.no/tema/aktiv-forvaltning/hvordan-vet-du-hvor-mye-en-aksje-er-verdt-i-digitaliseringens-tidsalder/>
- Gjesdal, F. y. (2003). Resultatkvalitet anno 2003. *Praktisk økonomi og finans*, 19(1), 51-67. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2003-01-07>
- Harwell, M. R. (2011). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods: Pursuing ideas as the keystone of exemplary inquir. In *The Sage handbook for research in education: Pursuing ideas as the keystone of exemplary inquir*. Sage.
- Heskestad, T. (2016). Manipulering av kostnader. *Revisjon og regnskap*, 4, 33-39.
- IAASB. (u.å). *About IAASB*. <https://www.iaasb.org/about-iaasb>
- IAS 1. Internasjonal regnskapsstandard 1 - Presentation of Financial Statements.
- IAS 36. International regnskapsstandard 36 - impairment of assets.
- IAS 38. Internasjonal regnskapsstandard 38 - Immaterielle eiendeler.
- IASB. (2018). Conceptual Framework for Financial Reporting.
- ISA 240. Internasjonal revisjonsstandard 240. Revisors oppgaver med og plikter til å vurdere misligheter ved revisjon av regnskaper.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utgave. ed.). Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tuft, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utgave. ed.). Abstrakt forlag.
- Kaldestad, Y., & Møller, B. (2016). *Verdivurdering: teoretiske modeller og praktiske teknikker for å verdsette selskaper* (2. utgave ed.). Fagbokforlaget.
- Kimouche, B. (2022). Intangible Assets, Goodwill and Earnings Management: Evidence from France and the UK. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 22(1), 111-129. <https://doi.org/10.2478/fofi-2022-0006>
- Kinserdal, F. (2014). Hvordan manipulere med regnskapet. *Magma (Bergen : trykt utg.)*, 17(1).

- Kvifte, S. S., & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utgave ed.). Den norske revisorforening.
- Langli, J. C. (2022). *Årsregnskapet* (11. utgave. ed.). Gyldendal.
- Lev, B. (2018). The deteriorating usefulness of financial report information and how to reverse it. *Accounting and business research*, 48(5), 465-493.
<https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1470138>
- Lev, B., & Gu, F. (2016). *The End of Accounting*. WILEY.
- Lov om regnskap, (1998). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=regnskapsloven>
- Lunde, T. M., & Storslett, H. (2023). Immaterielle verdier og beslutningsnytte: En kvalitativ studie av hvorvidt tilleggsrapportering av immaterielle verdier kan øke beslutningsnyttene av regnskapsinformasjon. In: University of Agder.
- NRS 19. (Desember 2022). Norsk RegnskapsStandard 19 - Immaterielle eiendeler.
<https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2023/01/2022-NRS-19-Immaterielle-eiendeler-2022-desember.pdf>
- Penman, S. H. (2013). *Financial statement analysis and security valuation*. McGraw-hill.
- Roos, G. r., Fernstrom, L., & Pike, S. (2005). *Den verdiskapende organisasjonen : intellektuell kapital i praksis*. Fagbokforl.
- Schwencke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T., & Avlesen-Østli, E. (2023). *Årsregnskapet i teori og praksis 2023*. Gyldendal.
- Severinsen, J., & Tveida, A. A. L. (2023). Tilleggsrapportering av immaterielle eiendeler. In: University of Agder.
- Stendal, L. H., & Nordgarden, T. Ø. (2015). *Virkelig verdimåling for ikke-finansielle eiendeler i IFRS: en empirisk analyse av regnskapspraksis*
https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/300468/Stendal_Nordgarden.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Stenheim, T., & Madsen, D. Ø. (2014). Forsiktig regnskapsrapportering-hva og hvorfor? *Praktisk økonomi & finans*, 30(4), 356-366.
- Stuart, I. C. (2020). *Auditing and assurance services : decision making under conditions of uncertainty* (International edition. ed.). Iris C. Stuart.
- Timenes, H., & Tobiasen, J. R. (2020). *Verdirelevansen til norsk regnskapsinformasjon* [Master, Universitetet i Agder]. UiA Aura. <https://hdl.handle.net/11250/2678765>
- Troy, C., Smith, K. G., & Domino, M. A. (2011). CEO demographics and accounting fraud: Who is more likely to rationalize illegal acts? *Strategic Organization*, 9(4), 259-282.
- Tvedt, T., & Thaysen, K. (2015). Misligheter og revisors rolle. *Revisjon og regnskap*, 6, 46-49.
- Vigdel, L. R., & Sellæg, F. E. (2020). Mulige endringer i IFRS-regnskapsreglene for virksomhetssammenslutninger - noteopplysninger, goodwill og nedskrivninger. *Praktisk økonomi & finans (trykt utg.)*, 36(4), 268-275. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2020-04-03>
- Zambon, S., Marzo, G., Girella, L., Abela, M., & D'albore, N. (2020). A literature review on the reporting of intangibles.

Vedlegg

Vedlegg 1 - Diskusjonsnotat “ansvarlig” – Thomas Borrevik Eide

Presentasjon av oppgaven

Som avslutning på masterstudiet, valgte jeg og min partner å skrive en masteroppgave hvor immaterielle eiendeler var tema. Vi ønsket å vurdere ulike muligheter som kunne bidra til å styrke regnskapsrapporteringen på området, sett i lys av IFRS sine kvalitetskrav til regnskapsinformasjon. Temaet var et forslag fra Terje Heskestad, som vi ønsket som veileder. Etter innledende undersøkelser på temaet, fant vi fort ut at mange så på immaterielle verdier som et svakt punkt for regnskapet. Det ble blant annet pekt på regnskapets fallende relevans og utfordringer ved verdsettelse som følge av immaterielle verdier. Noe som fanget vår interesse. Vi fant imidlertid lite forskning på området fra et investor- eller forvalterståsted og ønsket derfor å undersøke dette området fra forvalteres synspunkt.

Vi etablerte derfor problemstillingen; *Hvilke endringer bør gjøres i rapportering for immaterielle eiendeler som vil forbedre kvaliteten til regnskapet?*

For å svare på problemstillingen utarbeidet vi tre forskningsspørsmål. Hvor det første spørsmålet omhandler hvordan forvaltere behandler immaterielle eiendeler i regnskapet. De to neste spørsmålene var en form for motpoler til hverandre. Der spørsmål 2 omhandler hvorvidt en oppmykning i dagens regelverk vil kunne styrke regnskapet. Nummer 3 handler om hvordan et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler kan styrke regnskapet. For å svare på spørsmålene var det en rekke områder innenfor immaterielle eiendeler som måtte vurderes, noe som førte til at vi delte det opp i seks ulike kategorier vi ønsket å drøfte.

For å innhente et informasjonsgrunnlag startet vi med et forprosjekt hvor vi intervjuet to akademikere innenfor verdsettelse og finans for å kartlegge aktuelle temaer og utfordringer knyttet til immaterielle eiendeler. Dette benytte vi videre i utformingen av intervju til forvaltere. Vi endte opp med å intervjuet fire forvaltere og en analytiker, alle fra ulike meglerhus. Deres svar ble deretter analysert og benyttet som grunnlag for å drøfte de ulike kategoriene, i tillegg til akademikernes svar der vi fant det naturlig.

Oppgavens konklusjon landet på at vi ønsker å anbefale et forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler, basert på forvalternes synspunkt. Det kom klart frem at forvalterne ikke støttet en oppmykning i regelverket. Vi ønsket likevel ikke å være for bastante i vår konklusjon

da det ikke er entydig hvilke av retningene som i størst grad vil styrke regnskapets informasjon i henhold til IFRS sine kvalitetskrav. Da begge retningene har både positive og negative aspekter ved seg. Det er også viktig å understreke at vår oppgave tar utgangspunkt i hva forvaltere anser som hensiktsmessig. En gruppe som ligger innunder «investorer» i IASB sin kategorisering av hvem som er primærbrukere av regnskapet. Denne primærbrukergruppen består også av långivere og andre kreditorer og er grupper som ikke ble hensyntatt i oppgavens vurderinger.

Ansvarlighet og hvordan det henger sammen med oppgaven

Begrepet «ansvarlig» kan defineres og tolkes svært ulikt og omfavne mange ulike områder i samfunnet ut ifra begrepets sammenheng. For å sirkle det inn mot mitt femårige studieløp ved Universitetet i Agder vil jeg knytte det opp mot teorien om mislighetstriangelet. En teori som var aktuell i flere fag under bachelorgraden og som ble enda mer betydelig da jeg startet på mastergraden i regnskap og revisjon. Det er også en teori som går igjen i selve masteroppgaven.

Grunnen til at mislighetstriangelet går igjen i selve masteroppgaven er at vi undersøkte et område innenfor regnskapet som inneholder større grad av skjønnsmessige vurderinger og mindre muligheter for verifisering og kontroll enn andre deler av regnskapet. Størsteparten av vurderingene som blir gjort på området gjøres ofte av selskapene selv. Noe som betyr at mer av ansvaret for utformingen av regnskapsinformasjonen lempes over på selskapene. Med et økt ansvar følger det ofte et større handlingsrom. Derfor er mislighetstriangelet relevant i undersøkelser på hvordan immaterielle eiendeler behandles i regnskapet og hvordan dette kan forbedres.

I selve masteroppgaven diskuterer vi de to motpolene; forbud mot balanseføring av immaterielle eiendeler, eller en oppmykning i dagens regelverk. Der kommer det klart frem at mislighetstriangelet er mest aktuelt ved en eventuell oppmykning, da mulighetene for regnskapsmanipulasjon reduseres betraktelig ved et forbud. Riktignok ville et forbud hatt konsekvenser på andre aspekter ved regnskapet. Videre i diskusjonsnotatet drøftes reglene for immaterielle eiendeler slik de er i dag, i henhold til IFRS.

Mislighet defineres på følgende måte i ISA 240 pkt. 12a: *“En bevisst handling begått av en eller flere personer innen ledelsen, av personer som har overordnet ansvar for styring og kontroll, av ansatte eller av andre, som innebærer uredelighet for å oppnå en urettmessig eller*

ulovlig fordel”. Som man ser av definisjonen, er ansvar et sentralt element for å kunne begå misligheter. Selve mislighetstriangelet deles inn i tre deler, rasjonalisering, press/insentiver og mulighet, og er et viktig verktøy for å identifisere misligheter (Stenvold, 2018, s. 43).

I utgangspunktet brukes mislighetstriangelet som et verktøy til å oppdage misligheter begått av personer innenfor et selskap, mot «eget» selskap. I vår masteroppgave har vi valgt å bruke det som et verktøy for å finne ut hvordan selskaper (ledelsen) kan begå misligheter eller manipulasjon ovenfor sine eksterne regnskapsbrukere, herunder forvaltere. Videre vil vi derfor se regnskapstriangelet i sammenheng med selskapers muligheter til å gi ut misvisende eller manipulert informasjon til eksterne brukere av regnskapet.

I mislighetstriangelet forklares rasjonalisering ved at en person rettferdiggjør en handling, som personen normalt sett ser på som uetisk. Dette er en form for mental bearbeidelse hvor man nøytraliserer negative følelser tilknyttet handlingen (Troy et al., 2011, s.261). Slik rasjonalisering vil trolig lettere kunne oppstå når man har et økt handlingsrom, som ved rapportering av immaterielle eiendeler. Der handlinger enklere kan forsvares så lenge de ligger innenfor handlingsrommets grenser. Til tross for at det ikke er å anse som ansvarlig regnskapsføring og man kan ende opp i en gråsoner mot misligheter.

Insentiver eller press omhandler at det må oppleves en form for press eller insentiver som motiv, for at handlingen skal gjennomføres. Eksempler på press eller insentiver kan være finansielle utfordringer eller bonusordninger knytt til regnskapstall (Stuart, 2020, s. 198). Et eksempel innenfor immaterielle eiendeler kan være nedskrivningstest av goodwill, noe som selskapene selv er ansvarlig for å utføre minimum årlig.

Dersom et selskap begynner å få økonomiske utfordringer som følge av eksempelvis ett feilslått oppkjøp, hvor det ble aktivert en andel som goodwill, vil det trolig fort legges et press på nedskrivningstesten. Hvor man ønsker å bevare synlige «verdier» og ikke påvirke resultatet negativt. Dette er også noe som nevnes som en utfordring blant masteroppgavens respondenter, hvor en mer mekanisk og regelbasert avskrivningsmetode ble foreslått som en mulig løsning.

Det siste punktet i mislighetstriangelet, mulighet, henger sammen med ansvaret som gis til regnskapsprodusentene (selskapene) på dette området. Det betyr nemlig at det må eksistere en mulighet for å begå misligheter uten å bli oppdaget (Stuart, 2020, s. 199). Det økte handlingsrommet man finner ved immaterielle eiendeler og deres behandling i regnskapet, gjør at det også eksisterer en større mulighet til å begå misligheter eller manipulasjon på dette

området. Et eksempel kan være skillet hvor man går fra en forskningsfase over til en utviklingsfase og kan begynne å aktivere utgifter til utvikling.

Det er selskapene selv som er ansvarlig for å vurdere når IFRS sine krav til «utvikling» er innfridd og man kan begynne å aktivere. Dette åpner for muligheter til å begå misligheter. Særlig er dette en mulighet for selskaper som trenger å «pynte» på sin egenkapital ved å aktivere, når man fra et objektivt synspunkt, skulle kostnadsført. Dette var noe samtlige av masteroppgavens respondenter understreket at selskaper benyttet ved dagens regelverk, noe som kan stride mot IAS 1 pkt. 15 sitt krav til «*en dekkende framstilling av foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer*» (IASB, 2021, pkt. 15).

Oppgavens respondenter var tilbakeholdene i bruken av selve begrepet «manipulasjon» når det gjaldt utfordringer vedrørende immaterielle eiendeler ved dagens regelverk. Likevel var forvalterne klare på at selskaper utnytter seg av handlingsrommet og det at ansvaret for mye av verdsettingen av immaterielle eiendeler ligger hos selskapene selv.

Gjerne vil begrepet regnskapsstrekking være mer passende. Et begrep som brukes dersom noen «tøyer» eller «strekker» regler for å fremstå bedre enn hva realiteten tilser, ved hjelp av metoder som tillates av lovverket (Langli, 2005, s. 58). Kjevik og Karlsen (2022) sine funn viser at det er et uklart skille mellom regnskapsstrekking og manipulering, men at immaterielle eiendeler trekkes frem som et spesielt risikoutsatt område. Noe som kan forklare hvorfor forvalterne var utelukkende negative til en oppmykning av dagens regelverk for balanseføring.

Hensikten med å legge mer av ansvaret over på regnskapsprodusentene vedrørende immaterielle eiendeler, er at man skal få mer verdirelevant informasjon inn i regnskapet på dette området. Hvor tanken er at de som besitter informasjonen, altså ledelsen, også skal stå for mer av verdivurderingene, særlig for bokførte goodwill-verdier. Selv om hensikten er god og kan virke fornuftig, da det ofte er utfordrende å sette verdier på immaterielle eiendeler, kan det også føre til problemer. Ifølge Beisland & Heskestad (2016) kan «*den reduserte konservatismen og den økte subjektiviteten imidlertid også bli anvendt opportunistisk, f.eks. til å manipulere regnskapet*» (s. 223).

Oppsummering

Trolig er immaterielle eiendeler, som er tema for masteroppgaven sammen med IAS 38 (36 ved verdifall), et av de områdene i regnskapet hvor «ansvarlig» har større betydning. Da man gir større handlingsrom i en del vurderinger for regnskapsprodusentene, i håp om at man sitter igjen med mer relevant informasjon som en konsekvens. Dette fører til at det blir en form for kost-nytte vurdering på området. Der spørsmålet blir hvor mye man er villig til å ofre (kost) i from av objektivitet og verifiseringsmuligheter for å tilføre verdirelevant informasjon (nytte).

Innenfor IFRS legges ansvaret i større grad over på regnskapsprodusentene ved behandling av immaterielle eiendeler, til tross for at IFRS ofte omtales som noe mer regelbasert. Det er på mange måter denne plasseringen av ansvar hos regnskapsprodusentene og handlingsrommet som medfølger, som førte til at vi valgte en problemstilling som omhandlet immaterielle eiendeler. Dette betyr også at ansvar og betydningen av ansvar implisitt drøftes gjennom store deler av oppgaven.

Konklusjon

Som en konklusjon vil jeg derfor si at ansvarsbegrepet er noe som ligger implisitt i store deler av masteroppgaven vår. Da vi i bunn og grunn drøfter hvordan ansvar kan forskyves mellom en regelbasert tilnærming ved forbud og en oppmykning i dagens regelverk. Ved et forbud vil det legges mindre ansvar hos regnskapsprodusentene, mens en oppmykning vil flytte mer av ansvaret for informasjonens kvalitet over på regnskapsprodusentene.

Det kan også konkluderes med at begrepet «ansvarlig» er noe som berøres, direkte eller indirekte, gjennom store deler av studieløpet. Særlig i det toårige masterløpet i regnskap og revisjon. Noe som kan sees i sammenheng med revisorloven § 9-1 (2) og ansvaret som medfølger da revisor er ansvarlig for å opptre som samfunnets tillitsperson.

Referanseliste:

Beisland, L. A. & Heskestad, T. (2016). Regnskapsføring av goodwill. *Praktisk økonomi & finans*, 32(2), 216-227. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2016-02-10>

International Accounting Standards Board. (2021). *International Accounting Standard 1: Presentation of Financial Statements*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf->

standards/english/2022/issued/part-a/ias-1-presentation-of-financial-statements.pdf?bypass=on

ISA 240. Internasjonal regnskapsstandard 240. Revisors oppgaver med og plikter til å vurdere misligheter ved revisjon av regnskaper.

Kjevik, M. H. & Karlsen, M. S. (2022). Regnskapsstrekking og manipulasjon – to sider av samme sak? Universitetet i Agder. <https://hdl.handle.net/11250/3008883>

Langli, J. C. (2005). Regnskapskvalitet – om hvordan regnskapsmessig støy svekker kvaliteten på regnskapsinformasjon. *Praktisk økonomi og finans*, 21(1), 49-62. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2005-01-07>

Lov om revisjon og revisorer, (2020). <https://lovdata.no/lov/2020-11-20-128>

Stenvold, T. D. (2018) Revisors ansvar for identifisering av regnskapsmessige misligheter. *Revisjon*, (1), 39-44. <https://www.revregn.no/asset/Utgaver/2018/1-39-44.pdf>

Stuart, I. C. (2020). *Auditing and assurance services: decision making under conditions of uncertainty* (International edition. ed.). Iris C. Stuart.

Troy, C., Smith, K. G., & Domino, M. A. (2011). CEO demographics and accounting fraud: Who is more likely to rationalize illegal acts? *Strategic Organization*, 9(4), 259-282.

Vedlegg 2 - Diskusjonsnotat “Ansvarlig” - Tore N. Jøssang

Innledning

«Ansvarlig» er et av nøkkelbegrepene i Handelshøyskolen Universitetet i Agders (UIA) sitt “mission”. I forbindelse med avslutningen av mitt master studie på UIA har jeg fått i oppgave og reflektere hvordan masteroppgaven min kan knyttes til ansvarlighet og trekke inn kunnskap som jeg har opparbeidet meg gjennom hele studiet. Temaet for vår masteroppgave var immaterielle eiendeler i regnskapet og hvordan de behandles i en verdsettelses situasjon, jeg starter først med å presentere denne kort.

Min masteravhandling

Som nevnt i innledningen var temaet i masteroppgaven vår immaterielle eiendeler i regnskapet. Dette temaet var et forslag fra vår veileder Terje Heskestad, men innfallsvinkel og problemstilling for oppgaven var vårt ansvar å finne.

Vi valgte å undersøke om det kan gjøres endringer i regelverket for rapportering av immaterielle eiendeler som vill forbedre regnskapet etter IFRS sine kvalitetsmål. Oppgaven tok føre seg regnskapsføring etter god regnskapskikk (GRS) som er den norske regnskapsstandard og internasjonale regnskapsstandere (IFRS). Dette er de 2 regnskapspråkene som benyttes i Norge, børsnoterte foretak er tvunget til å følge IFRS og andre foretak kan velge å benytte IFRS eller GRS (Baksaas & Stenheim, 2020, s.35). Standardene for rapportering av immaterielle eiendeler under disse 2 er like på mange områder (Baksaas & Stenheim, 2020, 291-299), og vår data vil derfor kunne overføres mellom disse på mange områder. Derfor ble begge disse regnskapspråkene valgt.

For å innsamle data til oppgaven valgte vi kvalitativ metode og semistrukturerte intervjuer. Dette ga oss mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål i de tilfellen vi følte vi trengte mer utdypende svar. Ved starten av prosjektet startet vi et forprosjekt hvor vi skulle intervjuer en akademiker. Grunnen til av vi gjorde dette var for at problemstillingen var noe usikker, men vi hadde valgt å intervjuer forvaltere og analytikere. Vi brukte forprosjektet for å sette prosjektet inn på riktig sport. Intervjuet med akademikeren hjalp oss nemlig å vurdere hvilke spørsmål vi skulle stille og hvordan vi skulle vinkle oppgaven. Vi hadde valgte samle inn intervjuobjekter fra meglerhus, herunder finansanalytikere og fondsforvaltere. Disse benytter aktivt

informasjon fra regnskapet for å forvalte kapital, og vi anså derfor disse som veldig relevante interessenter knyttet til temaet for oppgaven. For å kunne analysere dataen brukte vi data reduksjon og visning.

Resultatene i oppgaven viste at forvalterne var litt uenige i hvordan regelverket bør endres eller om det bør endre i det hele. Totalt sett så var respondentene imot en oppmykning av regelverket for å tillate mer balanseføring, mens et forbud mot balanseføring vil være en tilfredsstillende løsning for denne brukergruppen. Vi konkluderte med å anbefale et forbud mot balanseføring.

Begrepet ansvarlig

Ansvarlig er et begrep som har dukket opp i en rekke anledninger gjennom masterprogrammet regnskap og revisjon. Ansvarlig betyr å bære/ha ansvaret for noe og ansvar er å ha en moralsk, økonomisk eller juridisk forpliktelse til å stå til rette for noe (Språkrådet, U.Å).

Ansvarlig var et sentralt begrep innen fagområdene virksomhetsstyring, økonomistyring, regnskapsføring og revisjon. Alle disse fagområdene er knyttet inn i vårt pensum i masterprogrammet. Under virksomhetsstyring kan begrepet ansvarlig knyttes til ansvarsfordelingen mellom styret og den daglige ledelsen (i aksjeselskapet). Styret er ansvarlig for at selskapets drift og økonomiske stilling er forsvarlig. Styret har også ansvar for å føre tilsyn og gi instruksjoner over og til den daglige ledelsen (ASL § 6-12 og 6-13). Den daglige ledelse har ansvar over den daglige driften til selskapet og at regnskapet utarbeides i henhold til gjeldende lover og regler (ASL § 6-15). Det finnes også lignende bestemmelser om ledelsen i andre selskapsformer (i gjeldende lovverk).

Ansvarlighet og rapportering immaterielle eiendeler

Som forklart i gjennomgangen av masteravhandlingen er temaet for oppgaven vår, immaterielle eiendeler i regnskapet. Immaterielle eiendeler er en voksende del av foretak sine eiendeler, og i nyere tid har immaterielle eiendeler blitt en av de primære driverne til økonomisk fremgang (Kimouche, 2022, s. 112). Regnskapsreglementet er i midlertidig ikke stand til å reflektere verdien til immaterielle eiendeler. Regnskapstallene blir dårligere til å reflektere økonomisk ytelse og kvaliteten til ledelsen, som er 2 viktige formål til regnskapet (Lev, 2018, s. 466). Man kan stille seg spørsmålet, hvorfor kommer ikke verdiene i balansen?

En immateriell eiendel er definert som en identifiserbar, ikke-monetær eiendel uten fysisk substans i IAS 38.8. Disse eiendelene er ting som merkevarer, human kapital og datasystemer (Barker et al., 2022, s. 602). Da immaterielle eiendeler ikke er av noe fysisk materielle vill dens verdi, natur og substans være veldig avhengig av skjønsmessige vurderinger. Om det åpnes for mildere krav for balanseføring av immaterielle eiendeler vil dette da potensielt kunne brukes til regnskapsmanipulering (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 290). Videre kan mildere krav for balanseføring kan føre til lavere kvalitet, objektivitet og bekreftbarhet vedrørende regnskapet (Kimouche, 2022, s. 112-113).

Regnskapsmanipulering er altså et sentralt begrep når vi snakker om hvorfor det ikke åpnes for mer balanseføring av immaterielle eiendeler. Regnskapsmanipulering er når selskapers ledelse har bevist laget regnskapet på en måte som gjør at brukerne av regnskapet blir lurt (Heskestad, 2016, s. 34). Hvorfor er dette et problem når det er ledelsens ansvar å utarbeide regnskapet etter gjeldende lovverk, jf. ASL § 6-15. Dette kan forklares med mislighetstriangelet. Mislighetstriangelet presenterer 3 omstendigheter som ligger til grunn for at noen begår en mislighet. Disse omstendighetene er muligheter, holdninger/rasjonalisering og press/insentiver (Stuart, 2020, s. 198). Muligheter er ikke så relevant når vi snakker om ansvarlighet og etisk adferd, men prinsipielt må det ligge til grunn mulighet for å begå misligheten uten å bli oppdaget for at noen faktisk velger å begå en mislighet (Stuart, 2020, s. 19). Insentiver/press går på at den personen som gjennomfører misligheten må føle en form for press og/eller insentiver som motiverer personen til å gjøre handlingen (Stuart, 2020, s.198). Holdninger/rasjonalisering går på at personen rettferdiggjør handlingen (Stuart, 2020, s. 200). Dette er en intern prosess for å nøytralisere sine negative følelser knytta til handlingen og er den delen av mislighetstriangelet som er vanskeligst å observere, fordi det handler om hvordan menneskers indre tanker operer (Troy et al., 2011, s.261).

Ansvarlig kan lettes knyttes mot omstendigheten insentiver/press og holdninger/rasjonalisering i mislighetstriangelet. De forklarer hvorfor ledelsen kan stride mot sitt ansvar knyttet til finansiell rapportering og begå misligheter. Misligheter kan gjennom insentiver oppstå på grunn av egoistiske motiv som bonusordninger, jobbsikkerhet og personlige finansielle problemer. Samtidig kan dårlig moral og rasjonalisering føre at ledelsen strider mot sitt ansvar for selskapets finansielle rapportering. Men regnskapsmanipulering kan også oppstå på grunn av det andre ansvaret ledelsen har, nemlig ansvaret for den daglige driften av selskapet etter ASL § 6-15. Et eksempel på dette knyttet til immaterielle eiendeler, kan være at ledelsen villeder en bank til å gi finansiering til selskapet ved å overvurdere levetiden på goodwill og

andre immaterielle eiendeler. Man kan at ledelsen i dette tilfellet har oppdrett ansvarlig ovenfor selskapet med å skaffe det finansiering, men dette har da gått på bekostning av banken, som ledelsen har oppdrett uansvarlig mot. I denne sammenheng blir det naturlig å trekke inn stakeholder teori.

Stakeholder teorien forklarer hvordan organisasjoner kan ta interessen til interessenter i betraktning. Freeman (1984) definerer en interessent som et hvert individ eller grupper individer som kan påvirke eller påvirkes av et selskaps drift. Definisjonen er litt fritt oversatt. Interessenter sine mål er kan være avvikende, og ofte til og med motstridende (Nnadi & Mutyaba, 2023).

Man kan da tenke seg at ledelsen som både har ansvar for den daglige drifte, samtidig som de har ansvar for den finansielle rapporteringen, står ovenfor avveininger som de må ta. Ved å gjennomføre lovlig regnskapsmanipulering, det vil si gjerne gjennom skjønn, prinsipper og/eller timing av transaksjoner (Langli, 2022, s. 759), kan få et selskap til å se bedre eller dårligere ut enn de det egentlig er. Ledelsen operer fortsatt innenfor lovens rammer, men man kan spørre seg om dette er ansvarlig. Dette er veldig relevant knyttet til problemstillingen da en eventuell oppmykning i regelverket vil åpne for manipulering gjennom skjønn, da immaterielle verdier og eiendeler ikke har noe substans, og vil alltid da være preget av skjønn. Ledelsen må avveie hvilke interessenters interesser den skal ta i betraktning, da deres interesser ikke naturlig sammenfaller, som de ofte ikke gjør. Skal de fokusere på potensielle nye aksjonærer, eller gamle aksjonærer? Skal de opptre i fortjeneste for selskapet eller banken? Skal de velge egen fortjeneste eller aksjonærenes fortjeneste? Det er en rekke dilemmaer som kan oppstå, og hvilket valg ledelsen eventuelt tar vil følgelig avhenge av ledelsen holdninger. Hvis ledelsen hadde vært totalt rettferdig i skjønnsmessige vurderinger ville det kanskje være mindre problematisk å åpne for mer balanseføring av immaterielle eiendeler, men det skal også sies at folk er forskjellige og kan uansett lande på ulike skjønnsmessige vurderinger.

Oppsummering

Ledelsen har etter gjeldende lovgivning ansvar for den daglige driften og selskapet finansielle rapportering. Knyttet til problemstillingen vår oppstår det er dilemma her. Immaterielle eiendeler er preget av strenge krav for balanseføring, på grunn av blant annet faren for regnskapsmanipulering disse eiendelene medbringer. Ledelsen kan stå ovenfor avveininger ovenfor hvilke interessenter han skal prioritere når han velger skjønnsmessige valg i finansielle rapportering. Ledelsen ansvar for driften og den finansielle rapporteringen er motstridende da

han kan begå lovlig regnskapsmanipulering som kan føre til at driften i selskapet blir bedre, uten at dette strider mot gjeldende lovgivning. Mislighetstriangelet kan også hjelpe å forklare hvorfor regnskapsmanipulering oppstår når ledelsen har et ansvar over den finansielle rapporteringen. Dette er et motstridende problem for balanseføring av immaterielle eiendeler, fordi det er et hinder for at man kan åpne for mer balanseføring.

Litteraturliste

- Baksaas, K. M., Stenheim, T., & Keeping, D. (2020). *Regnskapsteori* (2. utgave. ed.). Cappelen Damm akademisk.
- Barker, R., Lennard, A., Penman, S., & Teixeira, A. (2022). Accounting for intangible assets: suggested solutions. *Accounting and business research*, 52(6), 601-630. <https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1938963>
- Lov om aksjeselskaper, (1997). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>
- Heskestad, T. (2016). Manipulering av kostnader. *Revisjon og regnskap*, 4, 33-39.
- Kimouche, B. (2022). Intangible Assets, Goodwill and Earnings Management: Evidence from France and the UK. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 22(1), 111-129. <https://doi.org/10.2478/fofi-2022-0006>
- Langli, J. C., & Langli, J. C. (2022). *rsregnskapet* (11. utgave. ed.). Gyldendal.
- Lev, B. (2018). The deteriorating usefulness of financial report information and how to reverse it. *Accounting and business research*, 48(5), 465-493. <https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1470138>
- Nnadi, M., & Mutyaba, P. E. (2023). The moderating effect of corporate sustainability attributes of products on the financial performance of firms.
- Språkrådet. (U.Å). *Ordbøkene*. <https://ordbokene.no/nob/bm,nn/ansvarlig>
- Stuart, I. C. (2020). *Auditing and assurance services : decision making under conditions of uncertainty* (International edition. ed.). Iris C. Stuart.
- Troy, C., Smith, K. G., & Domino, M. A. (2011). CEO demographics and accounting fraud: Who is more likely to rationalize illegal acts? *Strategic Organization*, 9(4), 259-282.

Vedlegg 3 - Intervjuguide Akademiker

Stilling/Tittel:

Antall års erfaring:

Bransje/spesialområde:

Vi starter med å forklare at med “regnskapet” mener vi årsregnskapet med tilknyttede noter og andre rapporter.

Immaterielle eiendeler

1. Mener du at informasjon om immaterielle eiendeler i regnskapet og rapporter sånn det er i dag, gir et godt beslutningsgrunnlag?
2. Hvordan anser du at dagens regler for rapportering av immaterielle eiendeler bidrar til sammenlignbarhet på tvers av selskaper og bransjer?
3. Hvor mye vekt mener du man kan legge på det tallet som faktisk står balanseført under immaterielle eiendeler i regnskapet?
4. Hvordan stiller du deg til å kostnadsføre alt av immaterielle eiendeler kontra en oppløsning av regelverket for balanseføring?
5. Hva tenker du om skillet mellom kjøpte vs egenutviklede immaterielle eiendeler?
6. Hvilke typer immaterielle verdier er mest utfordrende å forholde seg til når man skal foreta en verdsettelse?

Verdsetting

7. Hvilken informasjon benytter du ved verdsetting av selskaper med høye immaterielle verdier og hvilken informasjon savner du?
8. Hvor finner man denne informasjonen?
9. Hvilke metoder er mest brukt ved verdsettelse av selskaper med høy andel immaterielle eiendeler?
10. Hvordan vil behandlingen av immaterielle eiendeler påvirke ulike verdsettelsesmetoder?
11. Hvordan opplever du at immaterielle verdier i regnskapet gjenspeiles i selskapers markedsverdi?
12. Gjør du eventuelt noen justeringer på resultat og balanse når det gjelder immaterielle eiendeler/verdier og tilknyttede kostnader?
13. Er det noen verdsettelsesmetoder som ikke kan brukes på selskaper med høye underliggende immaterielle verdier?

Regnskapsmanipulering

14. I hvilken grad åpner dagens regelverk for behandling av immaterielle eiendeler for regnskapsmanipulering?
15. Vil mildere krav for balanseføring av immaterielle eiendeler føre til økt risiko for regnskapsmanipulasjon?
16. Er det nyttig med bruk av justert resultat for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler?
17. Vil bruk av justert resultat eventuelt kunne føre til økt risiko for regnskapsmanipulering?

Resultatkvalitet

18. Mener du at dagens regnskapsregler for behandling av immaterielle verdier forvirrer selskapers resultat og predikasjonsverdi for fremtiden?
19. Hvordan vil dette påvirkes i en tenkt situasjon hvor man forbyr balanseføring av utgifter knyttet til immaterielle eiendeler?
20. Hvordan vil dette påvirkes i en tenkt situasjon hvor man oppmyker reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler?

Forskning og utvikling

21. Mener du at nåværende regler om FOU knyttet til immaterielle eiendeler gir tilfredsstillende informasjon i regnskapet?
22. Hvordan stiller du deg til at tidligere kostnadsførte utgifter til utvikling ikke kan reverseres og balanseføres i ettertid?
23. Kan en oppheving av dette forbudet gi mer beslutningsnyttig informasjon i regnskapet?
24. Vil oppheving av dette forbudet øke risiko for regnskapsmanipulering?

Tilleggsrapporter

25. Hvilken informasjon er ønskelig i noter og andre tilleggsrapporter om immaterielle verdier?
26. Hvilke typer immaterielle eiendeler er det ønskelig med mer informasjon om?
27. Vil en tilleggsrapport om immaterielle eiendeler bidra til økt verdirelevans og beslutningsnytte?
28. Kan noter og styrets årsberetning brukes for å gi bedre informasjon om immaterielle verdier?
29. Ser du noen ulemper med å implementere tilleggsrapportering for immaterielle eiendeler?
30. Kan en tilleggsrapport eventuelt øke risiko for regnskapsmanipulering?
31. Kunne du brukt en tilleggsrapport og/eller noter og styrets årsberetning som informasjonskilde uten attestering fra revisor?
32. Avslutningsvis: Har du noe mer å tilføye?

Vedlegg 4 - Intervjuguide finansanalytikere og fondsforvaltere

Stilling/Tittel:

Antall års erfaring:

Bransje/spesialområde:

Vi starter med å forklare at med “regnskapet” mener vi årsregnskapet med tilknyttede noter og rapporter.

Innledende spørsmål

1. Hvor mye vekt legges på regnskapet til en bedrift når du skal foreta en verdsettelse?
2. Hvilken annen info er relevant?

Immaterielle eiendeler

3. Får du god nok tilgang til informasjon du trenger om immaterielle eiendeler gjennom regnskapet og tilknyttede rapporter, og hvilke andre plasser finner du eventuelt denne informasjonen?
4. I hvilken grad opplever du at rapportering av immaterielle eiendeler bidrar til sammenlignbarhet på tvers av selskaper og bransjer?
5. Vurderer du investeringer knyttet til immaterielle eiendeler annerledes dersom de er kostnadsført eller balanseført? I så fall, hvordan og hvorfor?
6. Hvor mye vektlegger du tallet som faktisk er balanseført som immaterielle eiendeler i regnskapet?
7. Hvilke typer immaterielle verdier ønsker du mer informasjon om i regnskapet?

FoU

8. Erfarer du at nåværende regler om FOU knyttet til immaterielle eiendeler gir tilfredsstillende informasjon i regnskapet?
9. Hvordan stiller du deg til behandling av kjøpte vs egenutviklede immaterielle eiendeler i regnskapet?
10. Hvordan stiller du deg til at tidligere kostnadsførte utgifter til utvikling ikke kan reverseres og balanseføres i ettertid?
11. Vil en oppheving av dette forbudet øke risiko for regnskapsmanipulering?

Verdsetting

12. Hvordan behandler du immaterielle verdier når du foretar en verdsettelse?
13. Opplever du at det er mer utfordrende å verdsette selskaper med høye immaterielle verdier, kontra selskaper uten/lite immaterielle verdier? Hvorfor/hvorfor ikke?
14. Hvilke verdsettelsesmetoder er mest brukt når dere skal verdsette selskaper med betydelige immaterielle verdier? Hvorfor?

Resultatkvalitet

15. Hvordan erfarer du at resultatet blir påvirket av dagens rapportering av immaterielle eiendeler, og hvordan behandler du det?
16. Er det ønskelig med mer bruk av justerte resultat med tilleggsinformasjon for utgifter til immaterielle eiendeler?

17. Opplever du at regnskapsbehandling av immaterielle eiendeler forvirrer resultatet i regnskapet og dine prognoser på fremtidig inntjening?
18. I en tenkt situasjon hvor alle utgifter knyttet til immaterielle eiendeler kostnadsføres, hvordan vil dette påvirke din vurdering av resultat og fremtidig inntjening?
19. I en tenkt situasjon hvor reglene for balanseføring av immaterielle eiendeler er oppmyket, hvordan vil dette påvirke din vurdering av resultat og fremtidig inntjening?
20. Gjør du noen resultatjusteringer for kostnader knyttet til immaterielle eiendeler/verdier for å komme frem til permanent resultat og egne resultatanslag?
21. Opplever du at det er utfordrende å skille ut engangshendelser og finne frem til permanent resultat/resultat anslag knyttet til utgifter til immaterielle verdier? Hvordan kan det eventuelt bli bedre?

Regnskapsmanipulering

22. Opplever du at selskapers økonomiske situasjon påvirker hvor mye de balansefører/kostnadsfører av utgifter knyttet til immaterielle eiendeler?
23. Opplever du at det ved dagens rapportering om immaterielle eiendeler oppstår tilfeller med regnskapsmanipulering?
24. Vil en eventuell oppmykning av reglene kunne føre til flere tilfeller med regnskapsmanipulering?

Tilleggsrapportering, noter og styrets årsberetning

25. Tror du en form for tilleggsrapportering og/eller noter og årsberetning kan brukes til å øke beslutningsnyttene til regnskapet?
26. Hvilken informasjon ønsker du om immaterielle eiendeler i rapporter, noter og årsberetning for at du skal få en bedre forståelse og beslutningsgrunnlag? Videre hvilke typer immaterielle verdier vil du ha info om?
27. Kan tilleggsrapportering av immaterielle eiendeler føre til regnskapsmanipulering, ser du eventuelt andre problemer?

Avsluttende spørsmål

28. Hvordan stiller du deg til å kostnadsføre alt av immaterielle eiendeler kontra en oppmykning av regelverket for balanseføring?
29. Hvilke endringer er ønskelig i regelverket for rapportering av immaterielle eiendeler?

Vedlegg 5 – Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke nåværende regler for behandling av immaterielle eiendeler i regnskapet, og hvorvidt de er utformet til å gi tilstrekkelig informasjon til brukerne av regnskapet. Vi skal også undersøke om alternative behandlinger av immaterielle eiendeler kan gi økt verdirelevans og beslutningsverdi. Prosjektet vil utforske problemstillingen fra finansanalytikere og fondsforvaltere sitt perspektiv.

Forskningen er en masteroppgave og et avsluttende ledd i vårt masterprogram i regnskap og revisjon ved Universitet i Agder.

Du blir kontaktet i forbindelse med vår masteroppgave, vi lurer på om du vil stille til intervju. Opplysningene skal ikke brukes til andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Tore Nordbø Jøssang og Thomas Borrevik Eide er ansvarlige for prosjektet. Terje Heskestad er veileder til prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har sendt henvendelsen over 25 meglerhus. Vi anser at finansanalytikere og fondsforvaltere er de mest relevante brukerne av regnskapet knyttet til denne problemstillingen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i intervju. Det vil ta ca. 45 minutter. Det vil bli tatt lydopptak og notater av intervjuet. Dine svar fra intervjuet vil bli registrert ved bruk av diktafon, og intervjuet kan også gjennomføres digitalt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være de ansvarlige for prosjektet som vil ha tilgang til opplysninger under oppgaveskriving. Lydfilen fra intervju vil bli holdt på en lokal enhet og behandles konfidensielt. Lydfilen vil bli brukt til transkribering, navn, alder og kjønn osv. vil ikke bli inkludert i skrift. Sensor og veileder vil få tilgang til opplysninger i form av transkribert skrift fra intervjuet, herunder ingen personopplysninger.

Navnet og andre opplysninger vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 03.06.2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres og lydopptak slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Universitet i Agder* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Terje Heskestad* [redacted] - *Tore Nordbø Jøssang* [redacted] *Thomas Borrevik Eide* – [redacted]
- Vårt personvernombud: Trond Hauso, personvernombud@uia.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig Eventuelt student

(Forsker/veileder) -----

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Bør man forby balanseføring av immaterielle eiendeler i regnskapet – på tide å tenke nytt?*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ◆ å delta i intervju
- ◆ at det foretas lydopptak av intervjuet
- ◆ at min stillingstittel kan benyttes i oppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

----- (Signert
av prosjektdeltaker, dato)